

COMHAIRLE CONTAE ÁTHA CLIATH THEAS
**PLEAN GNÍOMHAITHE AR
SON ATHRÚ AERÁIDE**

2019-2024

D'ullmhaigh ghníomhaireacht fuinnimh Bhaile Átha Cliath, Codema, an Plean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide seo, i gcomhar le Ríocht Phoiblí agus Coiste Beartais Straitéisigh Comhshaoil agus Baill Thofa Chomhairle Cathrach Bhaile Átha Cliath.

Ullmhaíodh an Plean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide agus aird, chomh maith, ar *Straitéis i dtreo Pleananna Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide d'Údaráis Áitiúla Bhaile Átha Cliath*, a foilsíodh in 2017.

Measúnacht Straitéiseach Timpeallachta (MST) agus Tástáil i leith Measúnú Oiriúnachta (TMO)

Ullmhaíodh an Plean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide i gcomhréir le ceanglais na Rialachán um Pleanáil agus Forbairt (Measúnacht Straitéiseach Timpeallachta), 2004 agus Airteagal 6 den Treoir maidir le Gnáthóga 92/43/CEE. Chinntigh an próiseas MST agus TOMO, ar tugadh faoi i gcomhthráth le hullmhú an Phlean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide, go ndearnadh comhtháthú agus breithniú iomlán ar shaincheisteanna comhshaoil i gcaitheamh phróiseas ullmhaithe an phlean gníomhaíochta. Moladh roinnt de na gníomhartha lena maolú trí na próisis mheasúnaithe seo, agus déanfar iad a chuimsiú isteach sa phlean seo. Féach, le do thoil, Caibidil 8 de thuarascáil chomhshaoil an MST chun teacht ar fhaisnéis ar na bearta seo.

Tá Tuarascáil Chomhshaoil agus Ráiteas Scagtha an MST, a thacaíonn leis an Tuarascáil TMO agus an Tuarascáil ar an Tionchar ar Natura ar fáil mar cháipéisí aonair, agus tá siad le léamh i gcomhar leis an bPlean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide.

CLÁR ÁBHAR

ACHOIMRE FEIDHMIÚCHÁIN	4
RÉAMHRÁ	8
GNÍOMHÚ AR SON NA HAERÁIDE – OIRIÚNÚ AGUS MAOLÚ	12
AN COMHTHEÁCS DOMHANDA	13
PRÓISEAS AN PHLEAN GNÍOMHAÍOCHTA	18
GARSPRIOC 1: TOSÚ	20
GARSPRIOC 2: TAIGHDE	21
FEASACHT PHOIBLÍ	22
BONNLÍNE OIRIÚNAITHE	26
BONNLÍNE MHAOLAITHE	44
GARSPRIOC 3: PLEAN	48
GNÍOMHARTHA A BHAILIÚ AGUS TÁSCAIRÍ A FHORBAIRT	48
LIMISTÉIR GHNÍMH	51
FUINNEAMH AGUS FOIRGNIMH	52
IOMPAR	64
ATHLÉIMNEACHT TUILTE	70
RÉITIGH DHÚLRABHUNAITHE	76
BAINISTÍOCHT ACMHAINNÍ	84
GARSPRIOC 4: CUR I BHFEIDHM	90
GARSPRIOC 5: MONATÓIREACHT AGUS ATRIAL	91
AGUISÍNÍ	93

BROLLACH

TEACHTAIREACHT Ó MHÉARA CHOMHAIRLE CONTAE BHAILE ÁTHA CLIATH THEAS, AN COMH. MARK WARD

Tá athrú aeráide ar cheann de na saincheistean is tábhachtaí a bhfuil aghaidh le tabhairt againn air, mar Chomhairle, agus cuirim fáilte roimh fhoilsiú an Phlean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide 2019-2024 agus táim ag tnúth le hidirchaidreamh a dhéanamh leis an bpobal tríd an bpróiseas comhairliúcháin phoiblí agus trí oibriú as lámh le ceithre Údarás Áitiúla Bhaile Átha Cliath chun an plean a sholáthar ar fud Réigiún Bhaile Átha Cliath.

Leagtar amach sa Phlean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide réimse gníomhartha i measc cúig phríomhlíon – Fuinneamh agus Foirgnimh, Iompar, Athléimneacht do Thuile, Réitigh Dhúlraibh agus Bainistíocht Acmhainní. Cuimsítear spriocanna sa phlean ar nós feabhas 33% a chur ar éifeachtúlacht fuinnimh na Comhairle faoin mbliain 2020 agus saoránaigh a ghníomhú agus a chur ar an eolas go gníomhach maidir le hathrú aeráide. Sínteoir í an Chomhairle leis an gConradh Méaraí um an Aeráid agus Fuinneamh, a ngeallaimid dóibh dul i mbun gnímh chun tacú le sprioc laghdaithe gás ceaptha teasa 40% an AE a chur i bhfeidhm faoi 2030.

Mar shaoránaigh, ba cheart dúinn súil a chaitheamh ar ár dtionchar aonair; conas a dhéanaimid comaitéireacht, an úsáid a bhainimid as táirgí glasa, athchúrsáil, úsáid fuinnimh agus laghdú dramhaíola agus caomhnú uisce. Imrítear tionchar ar an tionscal, chomh maith, ar nós gealltanais eagraíochta chun dramhaíl a laghdú agus fuinneamh a úsáid ar bhealach inbhuanaithe. Dúshlán domhanda é athrú aeráide, ach is féidir linn difear a dhéanamh le chéile.

Ba mhaith liom buíochas a ghabháil le baill an CBS Comhshaoil, Ríochta Poiblí agus Athraithe Aeráide as an obair a rinne siad chun an plean seo a sholáthar agus táim ag tnúth le hoibriú le ceithre Údarás Áitiúla Bhaile Átha Cliath, Codema, agus Oifig Réigiúnach um Gníomhú ar son na hAeráide Bhaile Átha Cliath (ORGA) amach anseo.

TEACHTAIREACHT ÓN bPRÍOMHFHEIDHMEANNACH DANIEL MCCLOUGHLIN

Cruthaíonn athrú aeráide dúshlán uathúil do gheilleagar, timpeallacht agus sochaí na hÉireann. Réiteoidh Comhairle Contae Bhaile Átha Cliath Theas an bealach trínár n-iompar a oiriúnú chun ár n-astaíochtaí gás ceaptha teasa a laghdú, ár n-éifeachtúlacht fuinnimh a mhéadú, agus forbairt inbhuanaithe a chur chun cinn.

Leagtar amach sa Phlean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide de chuid CCBÁCT bearta a théann i ngleic le cúiseanna fadtéarmacha athraithe aeráide trínár n-astaíochtaí gás ceaptha teasa a laghdú agus oiriúnú i gcomhthráth dá éifeachtaí i gcaitheamh an ghearrthéarma, an mheántéarma agus an fhadtéarma. Leagtar amach i bPlean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide CCBÁCT spriocanna chun feabhas 33% a chur ar éifeachtúlacht fuinnimh faoin mbliain 2020 agus chun ár n-astaíochtaí gás ceaptha teasa a laghdú 40% faoin mbliain 2030. Tugadh faoi obair shuntasach cheana féin i limistéir ar nós an chláir shoilsiú phoiblí LED, iarfheistiú fuinnimh ar réadmhaoin na Comhairle, cosaint ar thuilte agus pleanáil d'oiriúnú agus leictirí fhlít na Comhairle. Ullmhaíodh pleananna gníomhaíochta fuinnimh do phríomhchriosanna forbartha, ar nós Páirc Ghnó Caisleán na Gráinsí agus CFS Chluain Buíosa. Anuas ar seo na tionscnaimh leanúnacha seo, d'fhaomh an Chomhairle soláthar nua €250,000 i mBuiséad 2019 chun Ciste um Gníomhú ar son na hAeráide a bhunú chun tacú le cur i bhfeidhm agus soláthar an phlean seo.

Is éard a bhainfidh le cur i bhfeidhm agus monatóireacht a dhéanamh ar an bplean seo ná oibriú go comhoibritheach le hÚdaráis Áitiúla Bhaile Átha Cliath timpeall orainn, Gníomhaireacht Fuinnimh Bhaile Átha Cliath, Codema, agus Oifig Réigiúnach um Gníomhú ar son na hAeráide (ORGA) Bhaile Átha Cliath. Príomhghné den phlean é rannpháirtíocht saoránach agus pobail agus is téama tábhachtach é pobail athléimneacha a fhorbairt in aghaidh teagmhais drochaimsire i gcomhthéacs oiriúnú d'athrú aeráide.

ACHOIMRE FEIDHMIÚCHÁIN

Tá na ceithre údarás áitiúla i mBaile Átha Cliath ag oibriú as lámh a chéile den chéad uair chun Pleananna Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide a fhorbairt mar fhreagairt chomhoibritheach don tionchar a imríonn athrú aeráide, agus a leanfaidh sé ag imirt, ar Réigiún Bhaile Átha Cliath agus a shaoránaigh. Cé go mbaineann gach plean go huathúil lena limistéar feidhme, glacann siad an cur chuige céanna i dtaobh oiriúnú d'athrú aeráide agus athrú aeráide a mhaolú, agus tá gach ceann díobh tiomanta do cheannaireacht a thabhairt le dea-shampla chun dul i ngleic leis an tsaincheist dhomhanda seo.

Tá sa Phlean Gníomhaíochta d'Athrú Aeráide seo réimse gníomhartha i measc cúig phríomhlimistéar - Fuinneamh agus Foirgnimh, Iompar, Athléimneacht do Thuile, Réitigh Dhúlra bhunaithe agus Bainistíocht Acmhainní - a théann i ngleic, i dteannta a chéile, leis na ceithre sprioc sa phlean seo:

- Feabhsú 33% ar éifeachtúlacht fuinnimh na Comhairle faoin mbliain 2020
- Laghdú 40% ar astaíochtaí gás ceaptha teasa na Comhairle faoin mbliain 2030
- Réigiún atá seasmhach ó thaobh na haeráide de a dhéanamh de Bhaile Átha Cliath, tríd an tionchar a imríonn athrú aeráide amach anseo seo a laghdú

- Saoránaigh a ghníomhú agus a chur ar an eolas ar athrú aeráide go gníomhach

Chun go mbaineann Comhairle Contae Bhaile Átha Cliath Theas na spriocanna seo amach, leagtar amach sa Phlean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide an tionchar reatha a imríonn athrú aeráide agus gás leibhéil astaíochtaí ceaptha teasa sa Chontae, trí bhonnliníte oiriúnaithe agus maolaithe a fhorbairt. Scrúdaítear ann, chomh maith, an tionchar a d'fhéadfadh athrú aeráide a imirt ar an réigiún agus leagtar amach ansin an chéad leagan de ghníomhartha a úsáidfear chun foinse agus éifeachtaí an tionchair seo a laghdú.

Shainnadh an bhonnliníte oiriúnaithe go bhfuil tionchar á imirt cheana féin ag éifeachtaí an athraithe aeráide ar Bhaile Átha Cliath Theas ar ráta suntasach agus is rídhóchúil go dtiocfaidh méadú air i dtaobh minicíochta agus déine. Tá méadú tagtha ar an líon laethanta inar thit báisteach throm agus ar thuile mhór le 10 mbliana anuas. Tugadh teochtaí as cuimse faoi deara i mBaile Átha Cliath Theas, chomh maith, a dhéanaí le 2018, agus d'eisigh Met Éireann a chéad rabhadh Stádais Dhearg riamh i dtaobh sneachta i bhFeabhra, agus lean ceann de na samhraí ba theo a cuireadh i gcuntas riamh anall i rith Mheithimh agus Iúil. Tugann na teagmhais adhaimsire go léir seo chun solais go soiléir an gá atá leis an tionchar a imríonn athrú aeráide ar an timpeallacht, an geilleagar agus saoránaigh Bhaile Átha Cliath a laghdú.

Déanann an bhonnlíne mhaolaithe na hastaíochtaí gás ceaptha teasa a ríomh do ghníomhaíochtaí féin na Comhairle agus don Chontae trína chéile (miondealú san áireamh ar na hearnálacha cónaithe, iompair agus tráchtála). Dheimhnigh sé gur tháirg Comhairle Contae Bhaile Átha Cliath Theas 11,800 tonna de CO₂ in 2017 agus gur laghdaigh sí a cuid astaíochtaí 17% le 10 mbliana anuas. Anuas air sin, d'fheabhsaigh an Chomhairle a héifeachtúlacht fuinnimh 25.4% agus tá an chuma air faoi láthair go mbainfidh sí a sprioc éifeachtúlachta fuinnimh 33% faoin mbliain 2020.

Bailíodh na gníomhartha sa phlean seo chun an bhearna a dhúnadh atá idir an bhonnlíne reatha agus na spriocanna a luaitear, agus déanfar iad a nuashonrú go rialta agus a chur le hardán Athraithe Aeráide Bhaile Átha Cliath (www.dublinclimatechange.ie). Is iomaí comhthairbhe a chruthaíonn na gníomhartha seo, ar nós sláinte fheabhsaithe trí aer níos glaine agus taisteal gníomhach, timpeallacht níos fearr trí ghnáthóga a chosaint, agus geilleagar níos láidre mar gheall ar mhargaí nua agus deiseanna poist.

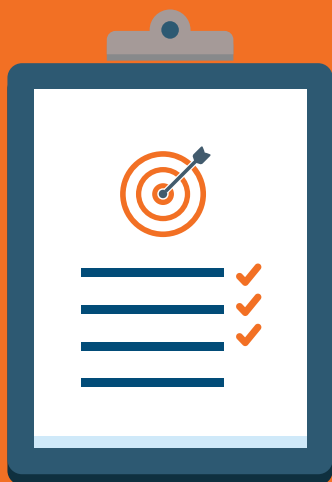
Nuair a chuirtear san áireamh, áfach, gurb ionann foirgnimh, oibríochtaí agus tithíocht shóisialta na Comhairle agus níos lú ná 3% de na hastaíochtaí iomlána i mBaile Átha Cliath Theas, tugann sé an gá chun solais chun dul i ngleic leis an 97% eile d'astaíochtaí a tháirgtear ar fud an Chontae. Agus an dúshlán seo á aithint, oibreoidh Comhairle Contae Bhaile Átha Cliath Theas le príomhpháirtithe leasmhara chun tionchar a imirt ar agus tacú le tionscnaimh laghdaithe carbóin ar fud earnálacha iompair, tráchtála agus cónaithe an Chontae.

Anuas air sin, mar gheall go mbaineann páirt lárnach ag feasacht phoiblí maidir le hoiriúnú d'athrú aeráide agus é a mhaolú, geallann Comhairle Contae Bhaile Átha Cliath Theas, tríd an bplean seo, chun dul i ngleic leis an mbearna reatha eolais agus spreagfaidh sé saoránaigh chun gníomhú i leith athrú aeráide trí réimse gníomhartha feasachta agus athraithe iompraíochta.

D'fhorbair gníomhaireacht fuinnimh Bhaile Átha Cliath, Codema, an Plean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide seo thar ceann Chomhairle Contae Bhaile Átha Cliath Theas, i ndiaidh próiseas forleathan taighde, anailís bheartais, cruinnithe aghaidh ar aghaidh agus ceardlann leis an bhfoireann agus grúpaí oibre réigiúnacha. Leanann sé foilsiú *Straitéis i dtreo Pleananna Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide d'Údarás Áitiúla Bhaile Átha Cliath*, a foilsíodh in Eanáir 2017.

Déanfaidh foireann thiomnaithe gníomhaithe ar son na haeráide monatóireacht leanúnach ar na gníomhartha sa phlean seo a bheidh ag oibriú ar fud gach Rannóige sa Chomhairle. Cabhróidh Oifig Réigiúnach Cathrach Bhaile Átha Cliath um Ghníomhú ar Son na hAeráide nuabhunaithe leo, a chinnteoidh go ndéantar an plean foriomlán a nuashonrú go hiomlán gach cúig bliana leis an mbeartas, teicneolaíocht agus tionchar a bhaineann leis an aeráid a chuimsiú ann. Oibreoidh an oifig nua le Codema, mar chomhpháirtí tacaíochta agus taighde theicniúil, lena chinntiú go leanann dea-chleachtas idirnáisiúnta agus institiúidí taighde réigiúnacha le heolas a chur ar fáil do na pleananna.

EOLAS FAOIN bPLEAN

Leagtar amach i bPlean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide Chomhairle Contae Bhaile Átha Cliath Theas conas a fheabhsóidh an Chomhairle éifeachtúlacht fuinnimh agus conas a laghdóidh sí astaíochtaí gás ceaptha teasa ina foirgnimh agus ina hoibríochtaí féin, agus Baile Átha Cliath Theas á dhéanamh de Bhaile Átha Cliath i gcomhthráth ina bhfuil saoránaigh níos eolaí agus atá níos athléimní don aeráid. Bainfear seo amach trí réimse gníomhartha leanúnacha agus beartaithe i gcúig phríomhlimistéar, a ndéanfar monatóireacht, meastóireacht agus nuashonrú leanúnach orthu a fhad le 2030 agus ina dhiaidh sin.

PRÍOMHSPRIOCANNA

Feabhsú

33%

ar **éifeachtúlacht fuinnimh** na Comhairle faoin mbliain 2020

Réigiún atá seasmhach ó thaobh na haeráide

de a dhéanamh de Bhaile Átha Cliath, tríd an tionchar a imríonn athrú aeráide amach anseo seo a laghdú

Laghdú

40%

ar **astaíochtaí gás ceaptha teasa** na Comhairle faoin mbliain 2030

Saoránaigh a ghníomhú agus a chur ar an eolas

ar athrú aeráide go gníomhach

LÉARGAS GINEARÁLTA AR BHAILE ÁTHA CLIATH THEAS

PRÍOMHAIBHNEACHA:
AN LIFE
AN DOTHRA
AN CHAMÓG
AN POITÉAL

PRÍOMHLIMISTÉIR RIOSCA:

TUILE

TEAGMHAIS ADHAIMSIRE
ar nós stoirmeacha,
tréimhsí fuara, tonnta teasa

DAONRA
278,749

92,363
LÍON NA DTEAGHLACH

223 km²
LORG RIARACHÁIN

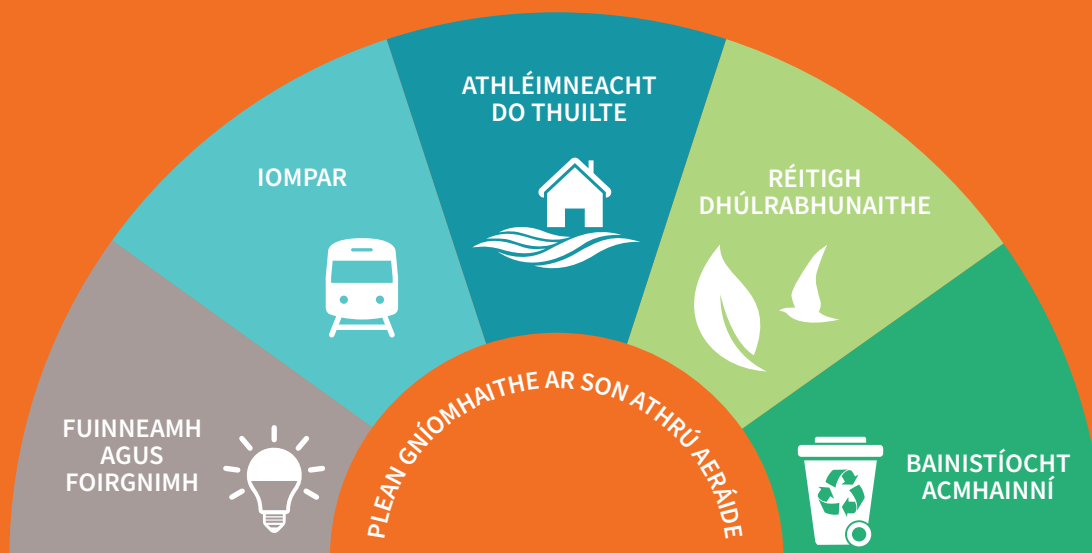
9

**6PRÍOMHIONAD
UIRBEACHA:**

Cluain Dolcáin, Leamhcán, Baile
Phámar, Ráth Fearnáin, Tam-
hlacht, Teach Mealóg, Teach
Sagard, Ráth Cúil agus an
Caisleán Nua

LIMISTÉIR GHNÍMH

Eagraíodh na gníomhartha sa phlean seo faoi na limistéir ghníomhaíochta a thaispeántar thíos, a léiríonn sainchúram Chomhairle Contae Bhaile Átha Cliath Theas.

RÉAMHRÁ

Tá athrú aeráide ar cheann de na dúshláin bheartais phoiblí atá le díriú ar ag rialtais inniu.

IS IAD CEITHRE PHRÍOMHSPRIOC AN PHLEAN SEO

Tá athrú aeráide ar cheann de na dúshláin dhomhanda bheartais phoiblí is mó atá roimh rialtais inniu. Tá iarmhairtí forleathana geilleagracha, sóisialta agus comhshaoil á dtabhairt faoi deara cheana féin ag a thionchar. Forbraíodh comhaontuithe idirnáisiúnta, Comhaontú 21 Chomhdháil na bPáirtithe (CNP) i bPáras ina measc arbh é ba dhéanaí a comhaontaíodh, chun rialtais náisiúnta a aontú i dtiomantas chun na cúiseanna daonna a bhíonn le hathrú aeráide a laghdú.

D'fhoilsigh Rialtas na hÉireann an *tAcht um Ghníomhú Aeráide agus Forbairt Ísealcharbóin, 2015*^[1], an *Plean Maolaithe Náisiúnta*^[2], an *Creat Oiriúnaithe Náisiúnta*^[3] agus *Tionscadal Éireann 2040 (an Creat Pleanála Náisiúnta)*^[4] agus an *Plean Forbartha Náisiúnta*. Leagtar amach iontu seo conas a bhainfidh Éire a gealltanais idirnáisiúnta agus Eorpacha amach, agus Éire a aistriú chuig sochaí ísealcharbóin. Chun tacaíocht a sholáthar d'údaráis áitiúla agus a bPleananna Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide (PGAAanna) á bhforbairt, d'fhorbair an Roinn Cumarsáide, Gníomhaithe ar son na hAeráide agus Comhshaoil (an RCGAC) *Treoirlínte maidir le Straitéis Oiriúnaithe a Fhorbairt d'Údaráis Áitiúla 2018*^[5]. Anuas air sin, bhunaigh an rialtas ceithre Oifig Réigiúnacha um Ghníomhú ar son na hAeráide (ORGAanna), a bhfuil gach ceann faoi stiúir údarás áitiúil.

Tá a bPleananna Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide á bhforbairt go comhoibritheach trí Codema, Gníomhaireacht Fuinnimh Baile Átha Cliath ag ceithre Údarás Áitiúla áitiúla Bhaile Átha Cliath (ÚÁanna BÁC) - Comhairle Cathrach Bhaile Átha Cliath, Comhairle Contae Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin, Comhairle Contae Fhine Gall agus Comhairle Contae Bhaile Átha Cliath Theas. Tá na pleananna seo á bhforbairt ar threallús Choistí Beartais Straitéisigh (CBSanna) na gComhairlí.

Tá an chuma air go mbainfidh Comhairle Contae Bhaile Átha Cliath Theas (CCBÁCT) a sprioc earnála poiblí amach ina gcuirfear feabhas 33% ar éifeachtúlacht fuinnimh faoin mbliain 2020. Is ionann seo agus meanfheabhas thart ar 3% sa bhliain ar fhoirgnimh agus oibríochtaí féin na Comhairle. Sínteoirí iad na ÚÁanna BÁC go léir le tionscnamh Aeráide agus Fuinnimh Chonradh Méaraí an AE, ar gealltanais deonach é a thug baill chun Pleananna Gníomhaíochta Fuinnimh agus Athraithe Aeráide Inbhuanaithe (PGFAIanna) a fhorbairt agus gáis cheaptha teasa (GCTanna) a réigiún a laghdú 40% faoin mbliain 2030. Cuirfidh CCBÁCT an sprioc seo i bhfeidhm ar a hoibríochtaí féin ach imreoidh sí tionchar, chomh maith, ar laghdú ar GCTanna i mBaile Átha Cliath Theas, trí cheannaireacht a thabhairt le dea-shampla agus oibriú le príomhpháirtithe leasmhara agus cinnteoirí.

Cabhróidh CCBÁCT, chomh maith leis sin, le réigiún atá seasmhach ó thaobh na haeráide de a dhéanamh de Bhaile Átha Cliath Theas agus cosnóidh sé a phríomhbhonneagar tríd an tionchar a imríonn imeachtaí reatha agus amach anseo a bhaineann le hathrú aeráide a laghdú trí oibriú i ndlúthchomhar le ÚÁanna eile i mBaile Átha Cliath, ORGA Bhaile Átha Cliath, údaráis réigiúnacha agus comhlachtaí náisiúnta.

Is gá na gealltanais seo chun cúiseanna agus tionchar an athraithe aeráide a laghdú a chomhtháthú isteach sa chinnteoireacht do phleanáil, beartais agus próisis oibríochtúla laistigh den údarás áitiúil. Is féidir é seo a bhaint amach tríd an oiliúint agus na huirisí a sholáthar don fhoireann a theastaíonn chun roghanna feasacha a dhéanamh.

Ar deireadh, mar gheall go mbaineann rithabhacht le saoránaigh chun réitigh a fháil ar athrú aeráide, déanfaidh CCBÁCT an pobal a chur ar an eolas agus a ghníomhú go gníomhach trí réimse cláir agus comhpháirtíochtaí nuálacha agus, nuair is féidir, éascóidh sí réitigh faoi stiúir an phobail ón mbun aníos.

NA CÚIG PHRÍOMHLIMISTÉAR GNÍMH DEN PHLEAN SEO

DEISEANNA CHUN CATHAIR ÍSEALCHARBÓIN ATÁ SEASMHACH Ó THAOBH NA HAERÁIDE DE A DHÉANAMH DE BHAILE ÁTHA CLIATH

GEILLEAGRACH

- 1 Trí oiriúnú d'athrú aeráide anois, is féidir linn a chinntiú go ndéantar gach plean amach anseo seasmhach ó thaobh na haeráide de agus go n-uasmhéadaítear gach deis ghaolmhar
- 2 Trí bheith mar cheannairí aeráide, meallaimid infheistíocht dhíreach eachtrach ó chuideachtaí a bhfuil clár corparáideach glas acu
- 3 Trí réitigh áitiúla a úsáid chun athrú aeráide a mhaolú agus oiriúnú dó, is féidir linn uasoiliúint a chur ar ár n-oibrithe agus fostaíocht a ghiniúint
- 4 Trí réitigh nuálacha a chur i bhfeidhm, is féidir linn deontais a bhaineann leis an aeráid ón AE a fháil agus fíneálacha amach anseo a laghdú
- 5 fhoinsí dúchasacha inbhuanaithe a úsáid dár riachtanais fuinnimh, is féidir linn ár mbrath ar mhargaí breoslaí iasachta iontaise a laghdú

COMHSHAOIL

- 1 Trí réitigh dhúlrbhunaithe a úsáid chun oiriúnú do rioscaí athraithe aeráide, is féidir linn bonneagar glas na Cathrach a mhéadú
- 2 Trí fheabhas a chur ar ár ngréasáin iompair phoiblí agus rotháochta, laghdáimid brú tráchta agus truailliú
- 3 Trí athléimneacht a mhéadú, is féidir linn ár bhflóra agus fána dúchasach a mhéadú
- 4 Trí gníomhartha maolaithe agus oiriúnaithe a chur i bhfeidhm anois, laghdáimid an tionchar féideartha ar an gcomhshaol amach anseo
- 5 Trí úsáid a bhaint as réitigh dhúlrbhunaithe le, nó in ionad, crua-in-nealtóireacht, is féidir linn costais ghaolmhara an ghníomhaithe ar son na haeráide a laghdú

SÓISIALTA

- 1 Trí fheabhas a chur ar éifeachtúlacht fuinnimh ár stoic thithíochta sóisialta, is féidir linn billí fónais tionóntaí a laghdú agus bochtaineacht bhreosla a laghdú
- 2 Trí rotháocht agus siúl a spreagadh, is féidir linn feabhas a chur ar shláinte ár saoránach
- 3 Trí chosaint in aghaidh rioscaí aeráide, is féidir linn an tionchar ar shaoránaigh, a réadmhaoín agus ár seirbhísí a laghdú
- 4 Trí shaoránaigh a chur ar an eolas ar thionchar an athraithe aeráide agus réitigh fhéideartha ina gceantair, is féidir linn gréasáin de chomharsanachtaí atá seasmhach ó thaobh na haeráide de a chruthú
- 5 Trí réitigh dhúlrbhunaithe a mhéadú, is féidir linn áit níos sláintiúla agus níos inmhianaithe le cónaí agus le hoibriú inti a dhéanamh den cheantar

GNÍOMHÚ AR SON NA HAERÁIDE – OIRIÚNÚ AGUS MAOLÚ

Díríonn an plean seo ar an dá chur chuige a theastaíonn chun dul i ngleic le hathrú aeráide. Is éard atá i gceist leis an gcéad chur chuige, maolú, ná gníomhartha a laghdóidh astaíochtaí GCT reatha agus amach anseo a laghdú; áirítear le samplaí díobh seo laghduithe ar úsáid fuinnimh, aistriú chuig foinsí fuinnimh in-athnuaite agus linnte carbóin. Is éard atá i gceist leis an dara cur chuige, oiriúnú, ná gníomhartha a laghdóidh an tionchar atá á imirt cheana féin anois mar gheall ar ár

n-aeráid athraitheach agus iad siúd a thuaratar a tharlóidh amach anseo. Áirítear leo seo cosaint ar thuile, athléimneacht mhéadaithe an bhonneagair, agus pleanáil freagartha éigeandála. Tá an cur chuige idirnasctha agus ba cheart iad a phleanáil le chéile. Tá gníomhartha maolaithe agus oiriúnaithe sa phlean seo bunaithe ar an gcás reatha faoi mar a shainítear sna bonnlínte, sna tuartha riosca amach anseo agus i sainchúram Údaráis Áitiúla Bhaile Átha Cliath.

MAOLÚ

Taisteal Gníomhach
(Siúl agus Rothaíocht)

Iompar Poiblí

Éifeachtúlacht Fuinnimh

Fuinneamh In-Athnuaite

Laghdaigh, Athúsáid, Athchúrsáil

Bainistíocht Úsáide

Talún/Ghníomhach Talún

Athchóiriú agus Cosaint an Dúlra

Crainn a Chur agus a Chaomhnú

Oideachas Poiblí

ADAPTATION

Dearadh Uirbeach atá Seasmhach
ó thaobh na hAeráide de

Freagairt Éigeandála

Speicis Ionracha a Bhaint

Bainistíocht Cósta

Fíor 1 Samplaí de roinnt Réitigh Mhaolaithe agus Oiriúnaithe agus a nAistrithe

AN COMHTHÉACS DOMHANDA

Tá tús áite á thabhairt ag rialtais fud fad na cruinne de réir a chéile d'fhreagairt d'athrú aeráide. Déanann a thionchar bagairt ar shlite maireachtála, an timpeallacht, slándáil, agus borradh geilleagrach. Léirítear tiomantas rialtas náisiúnta chun gníomhú i leith athrú aeráide sa chomhaontú nach ndearnadh a leithéid riamh roimhe seo a rinne 195 stát chun Comhaontú Pháras COP21 a shíniú. Leagadh an bhéim i dTuarascáil Speisialta an Phainéil Idir-Rialtasaigh ar an Athrú Aeráide 2018 (an PIRAA) a foilsíodh le déanaí ar an ngá atá le Comhaontú Pháras a chomhlíonadh agus a sháru agus laghdúithe bríocha ar astaíochtaí a bhaint amach roimh 2030.

Theastódh aistrithe mear agus forleathana ó bhealaí a chuireann cosc ar théamh domhanda anuas go dtí 1.5 °C... i bhfuinneamh, talamh, uirbeach agus bonneagar (iompar agus foirgnimh ina measc) agus córais thionsclaíocha... Níor tugadh a leithéid de na haistrithe córais seo faoi deara roimhe seo i dtaobh scála, ach seans gur tugadh aistrithe ar an luas céanna faoi deara cheana féin, agus baineann laghdúithe doimhne ar astaíochtaí i ngach earnáil, punann fairsing roghanna maolaithe agus scálú aníos suntasach ar infheistíochtaí sna roghanna siúd...

- Tuarascáil Speisialta an PIRAA 2018 ^[6]

RIOSCAÍ AGUS TUARATHA DOMHANDA

Léirigh an Eagraíocht Mheitreolaíochta Dhomhanda (an EMD) gurbh é 2017 an bhliain ^[7] ba mheasa a bhfuil cuntas uirthi i dtaobh teagmhais aeráide as cuimse. Is ar chathracha cósta a imríonn na stoirmeacha seo an tionchar is mó agus bíonn costais fhorleathana athshlánaithe le hóc acu dá réir sin. Ní hiad stoirmeacha atá ag neartú an t-aon chineál d'adhamsir; cruthaíonn triomaigh, báisteach mhéadaithe, agus aimsir sheaca agus sneachta rioscaí, chomh maith, do cheantair uirbeacha agus thuaithe.

Ina Thuarascáil Speisialta 2018, luann an PIRAA:

Tuairtar go dtiocfaidh méadú ar rioscaí a bhaineann leis an aeráid i leith sláinte, slite maireachtála, slándáil bhia, soláthar uisce, slándáil dhaonna, agus borradh geilleagrach agus tá téamh domhanda le méadú 1.5 °C agus tá méadú breise 2°C le teacht air.

- Tuarascáil Speisialta an PIRAA 2018 ^[6]

Leagtar béim i Spriocanna Forbartha Inbhuanaithe Chlár Forbartha na Náisiún Aontaithe (CFNA) ^[8] ar an tábhacht a bhaineann le hathrú aeráide do shochaí chothrom agus chóir. Is féidir le gach ceann de na 17 sprioc a bheith bainteach le tionchar agus deiseanna an athraithe aeráide, agus baineann Sprioc 7 Fuinneamh Glan Inacmhainne agus Sprioc 13 Gníomhú ar son na hAeráide go mór le hábhar.

“ Is í an fhís atá againn d'Éirinn sa bhliain 2030 ná tír: a bhfuil dul chun maith á dhéanamh aici chun aistriú a bhaint amach chuig geilleagar iomaíoch, ísealcharbóin atá inbhuanaithe ó thaobh an chomhshaoil de faoin mbliain 2050, agus dul i ngleic i gcomhthráth le saincheist na bochtaineachta fuinnimh, a dtacaíonn infheistíocht i bhfuinneamh in-athnuaite agus iompar inbhuanaithe leis, anuas ar fheabhsúcháin ar éifeachtúlacht fuinnimh na timpeallachta tógtha

- Na Spriocanna Forbartha Inbhuanaithe, Plean Náisiúnta um Chur i bhFeidhm 2018-2020 ^[9]

Agus sinn ag dul i ngleic leis an tionchar seo ar athrú aeráide, teastaíonn uainn na rioscaí a thuiscint. I dTuarascáil 2017 an Fhóraithe Eacnamaíoch Dhomhanda ar Riosca Domhanda ^[10], bhain ceithre cinn de na cúig riosca domhanda ba mhó le hathrú aeráide - teagmhais adhamsire, géarchéimeanna uisce, tubaistí nádúrtha móra agus teip ar mhaolú agus oiriúnú d'athrú aeráide. Leagann seo béim air nach díreach saincheist comhshaoil é athrú aeráide, ach gur saincheist shóisialta agus gheilleagrach í, chomh maith, a bhfuil freagairtí comhtháite agus comhoibritheacha ag teastáil uaidh.

TARLÓIDH TONNTA TEASA NÍOS MINICE AGUS MAIRFIDH SIAD NÍOS FAIDE

BEIDH RIOSCAÍ MÉADAITHE I DTAOBH TRIOMACH I gCEANTAIR UIRBEACHA AGUS THUAITHE

TARLÓIDH SPÉIRLINGÍ, TÍOFÚIN AGUS CIOCLÓIN NÍOS MINICE

LEANFAIDH AN TAIGÉAN AG TÉAMH AGUS AG AIGÉADÚ, AGUS LEANFAIDH LEIBHÉIL NA FARRAIGE DHOMHANDA AG ARDÚ

AN COMHTHÉACS NÁISIÚNTA - ÉIRE

D'aithin an AE na rioscaí a bhaineann le hathrú aeráide agus, dá éis sin, leagadh spriocanna náisiúnta amach d'Éirinn faoi threoracha éagsúla AE a rinneadh a thrasúí mar ionstraimí reachtúla. Teastaíonn uathu seo go mbaintear spriocanna áirithe amach d'éifeachtúlacht fuinnimh, fuinneamh in-athnuaite agus laghduithe ar GCT faoin mbliain 2020, is é sin:

- Laghdú 20% ar astaíochtaí gás ceaptha teasa nach mbaineann leis an scéim trádála astaíochtaí (STA) maidir le leibhéal 2005
- Sciar ídiú fuinnimh an AE a ardú a tháirgeann acmhainní in-athnuaite aníos go dtí 20% (arna choigeartú anuas go dtí 16% d'Éirinn)
- Feabhsú 20% ar éifeachtúlacht fuinnimh an AE
- Ar aon dul leis an bPlean Gníomhaíochta Náisiúnta um Éifeachtúlacht Fuinnimh (an PGNÉF), tá ÚAanna BÁC tiomanta d'fheabhsú 33% a bhaint amach ar éifeachtúlacht fuinnimh dá n-oibríochtaí féin.

Leagadh spriocanna nua amach do laghdú ar astaíochtaí don bhliain 2030, agus is ionann iad go fóill agus thart ar 20% d'Éirinn. Forbraíodh an Plean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide agus aird ar na comhaontuithe, treoracha, reachtaíocht agus rialacháin idirnáisiúnta, Eorpacha, agus náisiúnta seo. Áirítear leo seo an *tAcht um Ghníomhú Aeráide agus Forbairt Ísealcharbóin, 2015*, an *Plean Maolaithe Náisiúnta (an PMN)*, an *Creat Oiriúnaithe Náisiúnta (an CON)*, agus an *Creat Pleanála Náisiúnta (an CPN)*. Pleananna trasearnála iad na pleananna éagsúla seo agus baineann comhoibriú leo idir comhlachtaí iolracha náisiúnta, réigiúnacha agus áitiúla; léirítear an caidreamh seo i bhFíor 2.

Faoin gCreat Oiriúnaithe Náisiúnta, is gá pleananna oiriúnaithe earnála a ullmhú agus a chur faoi bhráid an Rialtais lena bhfaomhadh faoin 30 Meán Fómhair 2019. Ullmhófar pleananna oiriúnaithe do na hearnálacha seo a leanas:

- Bia Mara - an Roinn Talmhaíochta, Bia agus Mara
- Talmhaíocht - an Roinn Talmhaíochta, Bia agus Mara
- Foraoiseacht - an Roinn Talmhaíochta, Bia agus Mara
- Bithéagsúlacht - an Roinn Cultúir, Oidhreacht agus Gaeltachta
- Oidhreacht Thógtha agus Seandálaíochta - an Roinn Cultúir, Oidhreacht agus Gaeltachta
- Bonneagar Iompair - an Roinn Iompair, Turasóireacht agus Spóirt
- Líonraí Leictreachais agus Gáis - an Roinn Cumarsáide, Gníomhaithe ar son na hAeráide agus Comhshaoil
- Líonraí Cumarsáide - an Roinn Cumarsáide, Gníomhaithe ar son na hAeráide agus Comhshaoil
- Bainistíocht Riosca i gCás Tuille - Oifig na nOibreacha Poiblí
- Cáilíocht an Uisce - an Roinn Tithíochta, Pleanála agus Rialtais Áitiúil
- Bonneagar Seirbhísí Uisce - an Roinn Tithíochta, Pleanála agus Rialtais Áitiúil
- Sláinte - an Roinn Sláinte

Beidh cur i bhfeidhm, monatóireacht agus leaganacha amach anseo ar an bPlean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide ar aon dul le pleananna oiriúnaithe earnála faofa agus oibreoidh an Chomhairle i gcomhar le hearnálacha chun na pleananna earnála a bhaint amach agus a sholáthar. Tabharfar aird, chomh maith, sna pleananna maidir leis an tuarascáil 'Athrú Aeráide: comhdhearcadh traspháirtí faoi ghníomhú ar son na haeráide' de chuid an Oireachtais (Márta 2019), prionsabal aistrithe chóir agus an Plean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide 2019 chun Cliseadh na hAeráide a Chomhrac ina measc.

NA NÁISIÚIN AONTAITHE

SAMPLAÍ DE BHEARTAIS GHAOLMHARA

- Comhaontú Pharás (COP 21)
- Spriocanna Forbartha Inbhuanaithe na NA
- Prótacal Kyoto

AN TAONTAS EORPACH

- Creat Aeráide agus Fuinnimh
- Straitéis Oiriúnaithe an AE
- Conradh Méaraí um an Aeráid agus Fuinneamh an AE
- Treoracha Gaolmhara

AN RIALTAS LÁIR

- An tAcht um Ghníomhú Aeráide agus Forbairt Ísealcharbóin, 2015
- Creat Oiriúnaithe Náisiúnta
- Plean Maolaithe Náisiúnta
- Creat Pleanála Náisiúnta
- Pleananna earnála ábhartha
- An Plean um Ghníomhú ar son na hAeráide 2019 chun Cliseadh na hAeráide a Chomhrac

AN ROINN
TALMHAÍOCHTA, BIA
AGUS MARAAN
GHNÍOMHAR-EACHT
UM CHA-OMHNÚ
COMHSHAOILAN ROINN
CUMARSÁIDE,
GNÍOMHAITHE AR
SON NA HAERÁIDE
AGUS COMHSHAOILAN ROINN
CAITEACHAIS
PHOIBLÍ AGUS
ATHCHOIRITHEAN ROINN
TITHÍOCHTA,
PLEANÁLA AGUS
RIALTAIS ÁITIUILOIFIG NA
NOI-BREACHA
POIBLÍAN ROINN IOMPAIR,
TUARASÓIREACHTA
AGUS SPÓIRTAN TÚDARÁS
NÁISIÚNTA
IOMPAIRRÉIGIÚN
DRAMHAÍOLA AN
OIRTHIR AGUS LÁR
TÍRETIONÓL
RÉIGIÚNACH AN
OIRTHIR AGUS
LÁR TÍRE

- Straitéis Gheilleagrach agus Spásúlachta Réigiúnach
- Plean Bainistíochta Dramhaíola Réigiúnach

OIFIG RÉIGIÚNACH CATHRACH BHAILE ÁTHA
CLIATH UM GHNÍOMHÚ AR SON NA HAERÁIDE

- Straitéis Chorparáideach
- Pleananna Forbartha
- Pleananna Soláthair Seirbhíse Bliantúla
- Pleananna Áitiúla Eacnamaíochta agus Pobail
- Pleananna Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide

Fíor 2 Comhthéacs Institiúide agus Beartais

AN COMHTHÉACS RÉIGIÚNACH

Aithnítear go domhanda gurb iad rialtais áitiúla an leibhéal rialtais is mó is oiriúnaí chun dul i ngleic le hathrú aeráide, mar gheall ar an ról atá acu i ngníomhaíochtaí laethúla daoine. D'aithin rialtas na hÉireann é seo, agus tá údarais áitiúla ag oibriú go gníomhach i gcomhairle leis an Roinn Cumarsáide, Gníomhaithe ar son na hAeráide agus Comhshaoil (an RCGAC) chun cur chuige réigiúnach a fhorbairt i leith gníomhú ar son na haeráide trí cheithre Oifig Réigiúnacha um Ghníomhú ar son na hAeráide (ORGAanna) a bhunú. Déanann an cur chuige a bheartaítear údarais áitiúla a ghrúpáil bunaithe ar shaintréithe tíreolaíocha atá ag gach ceann chun gur féidir leo dul i ngleic leis na bagairtí agus an tionchar a chruthaíonn teagmhais drochaimsire agus rioscaí a chruthaíonn athrú aeráide leanúnach laistigh dá réigiún. Díreoidh ORGA Bhaile Átha Cliath ar rioscaí a bhaineann go sonrach le ceantair uirbeacha.

RÓL AGUS SAINCHÚRAM CHOMHAIRLE CONTAE BHAILE ÁTHA CLIATH THEAS

Mar gheall ar fhorálacha san Acht um Ghníomhú Aeráide agus Forbairt Ísealcharbóin, 2015, caithfidh údarais áitiúla aird a thabhairt ar an gCreat Oiriúnaithe Náisiúnta agus an Plean Maolaithe Náisiúnta nuair a bhíonn seirbhísí agus oibríochtaí á soláthar, agus pleananna oiriúnaithe a tháirgeadh i gcomhréir le treoir a sholáthraítear sna Treoirínte maidir le Straitéis Oiriúnaithe Údarais Áitiúil a Fhorbairt 2018. Anuas air sin, iarrtar orthu glacadh le ról ceannaireachta laistigh dá bprobail áitiúla chun athrú cuí iompraíochta a spreagadh. I gcomparáid le tíortha eile, áfach, tá údarais áitiúla in Éirinn teoranta i dtaobh a soláthair seirbhíse agus a gcumais dhírigh dhlíthiúil, agus is minic go ndéantar príomhchinntí ar leibhéal náisiúnta seachas ar leibhéal áitiúil.

Dá ainneoin sin, tá ról tábhachtach comhordaithe ag údarais pleanála áitiúla trí bheartais agus cuspóirí plean forbartha a chruthú, agus trí thionchar a imirt, ach go háirithe, ar fhorbairt san earnáil phríobháideach tríd an bpróiseas bainistíochta forbartha. Go héifeachtach, cabhraíonn an próiseas seo le dul i ngleic le riachtanais mhaolaithe agus oiriúnaithe mar gheall go gcuirtear beartais agus cuspóirí i bhfeidhm i bhforbairtí nua de bhun ceadanna. Is féidir le pleananna forbartha contae, pleananna ceantair áitiúil agus scéimeanna pleanála Crios Forbartha Straitéisí (CFS) dul i ngleic le saincheisteanna maidir le hathrú aeráide ar leibhéal áitiúil.

Bailíodh na gníomhartha sa phlean seo bunaithe ar an sainchúram seo. Díróinn CCBÁCT ar na ceantair a dhéanamh díonach ar an aeráid a bhfuil freagracht dhíreach air astu. I limistéir lasmuigh dá shainchúram, oibreoidh CCBÁCT chun

tacú leis na pleananna oiriúnaithe agus maolaithe earnála a chur i bhfeidhm a fhorbraíonn, ach gan bheith teoranta dóibh siúd a fhorbraíonn, an Roinn Tithíochta, Pleanála agus Rialtais Áitiúil (RTPRÁ), an Roinn Iompair, Turasóireachta agus Spóirt (an RITS), Oifig na nOibreacha Poiblí (OOP), an Roinn Talmhaíochta, Bia agus Mara (an RTBM), agus an Roinn Cumarsáide, Gníomhaithe ar son na hAeráide agus Comhshaoil (an RCGAC), agus tacófar, leis sin, leis an gcur chuige uile-rialtais i leith gníomhú ar son na haeráide. Agus a ról a aithint mar cheannaire aeráide, tá CCBÁCT tiomanta do cheannaireacht a thabhairt le dea-shampla; tá baint lárnach ag an bplean seo a chur i bhfeidhm agus a mhonatóiriú trí ORGA Bhaile Átha Cliath leis seo a dhéanamh.

AN OIFIG RÉIGIÚNACH UM GHNÍOMHÚ AR SON NA HAERÁIDE (ORGA)

Tá Oifig Réigiúnach Cathrach Bhaile Átha Cliath um Ghníomhú ar Son na hAeráide atá nuabhunaithe ar cheann de cheithre oifig réigiúnacha um athrú aeráide a bunaíodh mar fhreagairt do Gníomh 8 den *Chreat Oiriúnaithe Náisiúnta (an CON) 2018 – Pleanáil d'Éirinn atá Seasmhach ó Thaobh na hAeráide de*. Faoin CON, tá pleananna oiriúnaithe earnála le forbairt agus le cur i bhfeidhm a dhéanfaidh difear d'obair ÚÁanna BÁC. Mar dhea, déanfaidh ORGA Bhaile Átha Cliath idirchaidreamh leis na ranna rialtais faoi seach chun gníomhartha a ailíniú faoina dtugann ÚÁanna BÁC le pleananna oiriúnaithe earnála.

Is é ról ORGA Cathrach Bhaile Átha Cliath chun an méid seo a leanas a dhéanamh:

- Cabhrú leis na húdarais áitiúla laistigh den réigiún chun a bPlean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide a ullmhú
- Tionscnaimh oideachais agus feasachta a fhorbairt don phobal, scoileanna, eagraíochtaí neamhrialtasacha agus gníomhaireachtaí eile a thugann faoin gclár um athrú aeráide a thabhairt chun cinn agus cur leis an bPlé Náisiúnta ar Ghníomhú ar son na hAeráide (an PNGA) ar bhonn áitiúil agus réigiúnach
- Nasc a dhéanamh le hinstiúidí trí leibhéal chun ionad sármhaitheasa a fhorbairt do rioscaí ar leith – i gcás an Réigiúin Chathrach, déanfar seo i dtaobh éifeachtaí aeráide uirbí
- Idirchaidreamh agus idirghníomhú a dhéanamh le gníomhaireacht fuinnimh Bhaile Átha Cliath, Codema

Photo Source: Fáilte Ireland / Rob Durston

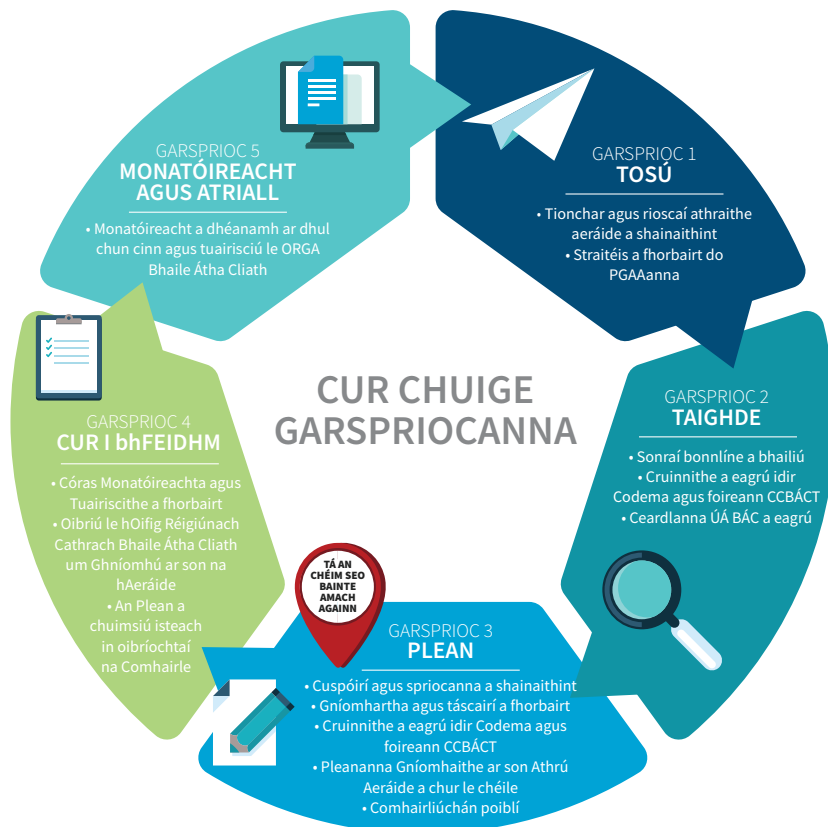
RÉAMHÁ

PRÓISEAS AN PHLEAN GNÍOMHAÍOCHTA

PRÓISEAS AN PHLEAN GNÍOMHAÍOCHTA

Bunaíodh an mhodheolaíocht a úsáideadh don phlean seo ar Chur Chuige Cúig Gharspíoc na Comhairle Idirnáisiúnta um Thionscnaimh Comhshaoil Áitiúla (an CITCÁ) ^[11], a forbraíodh mar threoir chun cabhrú le baill den CITCÁ chun a bPleananna Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide a fhorbairt. Próiseas ‘pleanáil, seiceáil, gníomhaigh’ é a dearadh go sonrach chun PGAAanna a fhorbairt. Rinneadh na Garspíocanna a oiriúnú ní ba mhó chun freastal ar riachtanais ar leith Údaráis Áitiúla Bhaile Átha Cliath (Fíor 3) agus bhí siad ar aon dul leis an bpróiseas faoi mar a ndéantar cur síos air sna *Treoirlínte maidir Straitéis Oiriúnaithe Údaráis Áitiúil a Fhorbairt 2018*. Ba cheart a thabhairt faoi deara go gcuimsítear sa phróiseas reatha Garspíocanna 1 go 3 chun an plean seo a chur le chéile, agus baineann Garspíocanna 4 agus 5 le cur i bhfeidhm agus monatóireacht an phlean; déanfar forbairt bhreise air seo i leaganacha ina dhiaidh seo.

Fíor 3 Cur Chuige Cúig Gharspíoc an CITCÁ, arna oiriúnú do Chomhthéacs Bhaile Átha Cliath

MEASÚNACHT STRAITÉISEACH TIMPEALLACHTA AGUS TÁSTÁIL I LEITH MEASÚNÚ OIRIÚNACHTA

Próiseas reachtúil is ea Measúnacht Straitéiseach Timpeallachta (MST) ina ndéantar meastóireacht chórasach ar an tionchar dóchúil suntasach comhshaoil a imríonn an Plean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide a chur i bhfeidhm sula ndearnadh cinneadh chun glacadh leis. Baineann MST le measúnacht timpeallachta a dhéanamh ar phleananna agus gníomhartha straitéiseacha a imríonn tionchar ar an gcreat do thionscadail agus a leagann amach iad. Ceanglaítear sa Treoir maidir le Gnáthóga ón AE (92/43/CEE) (an Treoir maidir le Gnáthóga), faoi mar a trasúidh í isteach i ndlí na hÉireann trí the Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Éin agus Gnáthóga Nádúrtha), 2011 (I.R. 477 de 2011) go ndéantar measúnacht ar cé acu an dóchúil nó nach dóchúil go mbeidh éifeachtaí suntasacha ag plean a chur i bhfeidhm ar aon suíomh(anna) Natura 2000.

Rinneadh an PGAA a scagadh lena dheimhniú an imríonn sé aon tionchar suntasach ar shuíomh Natura 2000. Dheimhnik an scagthástáil seo gur theastaigh Tástáil i leith Measúnú Oiriúnachta (TMO) Chéim 2. Ba cheart a thabhairt faoi deara, cé gur próiseas ar leith ó MST ó thaobh cúrsaí reachtúla é TMO, próiseas comhthreomhar é, i bhfírinne agus, mar dheia, chuir torthaí TMO leis an bpróiseas MST a dtugtar cuntas air thuas agus chuir sé eolas ar fáil dó. D'oibrigh na próisis MST agus TMO le chéile chun tionchar a imirt ar ullmhú do phlean agus leagtar béim sa phróiseas MST nuair a thagann íogaireacht comhshaoil ar leith chun solais. Déantar moltaí ann, chomh maith, maidir le conas a d'fhéadfaí gníomhartha beartaithe a fheabhsú chun a bhfeidhmíocht chomhshaoil a mhéadú.

Rinneadh athruithe a bheartaítear ar an PGAA trí Thuarascáil an Phríomhfheidhmeannaigh a scagadh do MST agus TMO lena dheimhniú dtiocfadh nó nach dtiocfadh éifeachtaí suntasacha comhshaoil nó éifeachtaí suntasacha ar shuíomhanna Eorpacha chun solais.

Shainaithin an dá phróiseas bearta breise maolaithe don PGAA agus déantar soláthar san MST, chomh maith, do chóras monatóireachta, atá san áireamh laistigh den PGAA seo. Cloífear le agus cuirfear gach beart maolaithe a shainaithníodh don PGAA trí na próisis MST agus TMO i gcaitheamh an phlean.

GARSPRIOC 1 TOSAIGH

TIONCHAR AGUS RIOSCAÍ ATHRAITHE AERÁIDE A SHAINAITHINT

Tá tionchar á imirt ag aeráid athraitheach ar fholláine chomhshaoil, shóisialta agus gheilleagrach an réigiúin; baineann na rioscaí a thagann roimh Bhaile Átha Cliath Theas lena shaintréithe geografacha agus déimeagrafacha. Tugann tuartha amach anseo i dtaobh athrú aeráide le fios go mbeidh rioscaí méadaitheacha roimh an gContae a bhaineann le teochtaí atá ag dul in airde, tuile agus méadú ar mhinicíocht agus déine theagmhais adhaimsire.

Teastaíonn measúnú bonnlíne agus measúnú riosca ar oiriúnú d'athrú aeráide le minicíocht agus déine teagmhais agus treohtaí adhaimsire a dheimhniú, agus chun béim a leagan ar na hearnálacha i mBaile Átha Cliath Theas is mó is leochailí do rioscaí amach anseo a chruthaíonn aeráid athraitheach.

Is féidir teacht ar anailís níos doimhne faoin tionchar a imríonn agus na rioscaí a chruthaíonn athrú aeráide sa Bhonnlíne Oiriúnaithe (faoi Gharsprioc 2 - Taighde) agus in Aguisín I - Measúnú Riosca ar Athrú Aeráide.

STRAITÉIS ATHRAITHE AERÁIDE A FHORBAIRT

I ndiaidh gur sainaithníodh na rioscaí ardleibhéil seo, rinne Codema agus Údarás Áitiúla Bhaile Átha Cliath *Straitéis i dtreo Pleananna Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide d'Údarás Áitiúla Bhaile Átha Cliath*, a fhoilsiú, agus áiríodh próiseas comhairliúcháin phoiblí leis, chomh maith. D'aithin seo an gá atá le gach ceann de na ceithre ÚA in BÁC chun gníomhú i leith rioscaí reatha agus tionchar tuartha rioscaí amach anseo a íoslaghdú trí ghníomhartha maolaithe agus oiriúnaithe. Sainaithníodh limistéir ghníomhartha a bhaineann le sainchúraim na ÚAanna in BÁC chun tosú le sonraí agus gníomhartha a bhailiú, agus leagadh amach iontu conas a d'fhorbrófaí na pleananna.

GARSPRIOC 2 TAIGHDE

CASADH LEIS AN BHFOIREANN AGUS CEARDLANNA A SHOCRÚ

Chun na bonnliníte oiriúnaithe agus maolaithe a fhorbairt, d'fhostaigh Codema foireann CCBÁCT trí chruinnithe aghaidh ar aghaidh, agus d'éascaigh sé réamhcheardlann chun tús eolais a thabhairt don fhoireann faoi phróiseas an phlean, rioscaí agus tionchar a fhorbairt, agus sonraí bonnliní a bhailiú.

Bhí breis agus 60 ball foirne i measc na gceithre ÚA páirteach sna cruinnithe aghaidh ar aghaidh seo agus sa chéad cheardlann. Thug an cheardlann an deis ar fáil don fhoireann chun comhoibriú lena chéile. Iarradh ar an bhfoireann chun tuilleadh sonraí a thabhairt ar an bpríomhleochaileacht i leith athrú aeráide atá ar Réigiún Bhaile Átha Cliath, agus chun tús a chur le gníomhartha a bhailiú a theastaíonn chun dul i ngleic leis na limistéir seo.

SONRAÍ BONNLÍNE A BHAILIÚ

Thug Codema faoi mheasúnú riosca i leith oiriúnú thar ceann CCBÁCT, ina sainithnítear agus ina ndéantar measúnú ar na rioscaí reatha i leith athrú aeráide atá roimh Bhaile Átha Cliath Theas. Le tacaíocht ó Údarás Fuinnimh Inmharthana na hÉireann (an SEAI), d'fhorbair Codema bonnliní fuinnimh agus astaíochtaí, chomh maith, a léiríonn an leibhéal reatha astaíochtaí agus éifeachtúlachta fuinnimh d'oibríochtaí féin CCBÁCT agus astaíochtaí don Bhaile Átha Cliath Theas trí chéile. Úsáideadh taighde ar mheonta agus feasacht daoine chun eolas a chur ar fáil do ghníomhartha rannpháirteachais le páirtithe leasmhara de chuid an phlean. Taispeántar sa mhír seo a leanas na bonnliníte seo.

FEASACHT PHOIBLÍ

FEASACHT PHOIBLÍ

Ar cheann de na dúshláin is mó atá roimh dhul i ngleic le hathrú aeráide tá glacadh poiblí leis na rioscaí agus an t-éileamh gaolmhar ar réitigh chun na rioscaí seo a laghdú trí bheartas agus seirbhísí. Tá dhá shaghas réitigh ann - réitigh ón mbarr anuas, ar nós beartas agus rialacháin rialtais, agus réitigh ón mbun aníos, atá faoi stiúir éilimh i measc saoránach ar athrú. Chun bealach rathúil a bhaint amach chun riosca aeráide a laghdú, beidh orainn dul i ngleic leis an dá leibhéal de réiteach.

Rinne tuarascáil speisialta Eurobaraiméadar in 2018 ^[12] suirbhé ar gach ballstát i measc grúpaí éagsúla sóisialta agus déimeagrafacha agus rinne sé meonta poiblí i leith athrú aeráide a chur i gcountas. Dheimhnigh an suirbhé seo gur mheas 94% d'fhreagróirí Éireannacha gur ghníomhaíocht dhaonna ba chúis iomlán nó pháirteach le hathrú aeráide, agus chomhaontaigh 86% díobh gurb athrú aeráide is cúis le teagmhais adhaimsire (ar nós tonnta teasa agus fíor-fhuachta, tuitte agus stoirmeacha troma báistí) go pointe áirithe. I dtaobh an tionchair a imríonn athrú aeráide, mheas 64% d'fhreagróirí Éireannacha go mbeadh ganntanais mhéadaithe uisce agus bhia ann faoin mbliain 2050. Anuas air sin, chomhaontaigh 97% gur cheart bearta chun éifeachtúlacht fuinnimh a chur chun cinn a chur i bhfeidhm mar réiteach ar athrú aeráide, agus chomhaontaigh 90% gur cheart fóirdheontais do bhreosláí iontaise a laghdú. Anuas air sin, chomhaontaigh 89% d'fhreagróirí Éireannacha gur féidir le dul i ngleic le hathrú aeráide deiseanna a chruthú do phoist agus an geilleagar a bhorradh, agus tugann seo chun solais go bhfuil fonn ar dhaoine chun tabhairt faoi athrú agus tá comhdhearcadh ann faoi thromchúise an tionchair amach anseo.

I gcaitheamh dhá dheireadh seachtaine ag deireadh 2017, phléigh Tionól na Saoránach conas is féidir leis an stát ceannaire a dhéanamh d'Éirinn i dtaobh dul i ngleic le hathrú aeráide ^[13]. Rinne réimse saineolaithe i limistéir ar nós eolaíocht an athraithe aeráide agus beartas idirnáisiúnta cuir i láthair don Tionól. Fuarthas breis agus 1,200 aighneacht ón bpobal i gcoitinne, grúpaí abhcóideachta, gairmithe agus acadóirí. Ag deireadh an phróisis, chaith an Tionól vóta ar 13 mholadh, agus rinne an tromlach comhaontú ar gach

ceann díobh. Éilíonn na moltaí gníomh ón mbarr anuas ón rialtas, chun gníomhartha ón mbun aníos i measc saoránaigh Éireannacha a spreagadh agus a éascú. Trí thús áite a thabhairt d'iompar poiblí seachas gréasáin bhóithre, cánacha carbóin níos airde, forálacha d'fhorbairtí fuinnimh atá faoi úinéireacht an phobail agus praghsanna ionfhotha i dtaobh fuinneamh baile a tháirgeadh, bheadh na coinníollacha i bhfeidhm lena cheadú réitigh ón mbun aníos a fhás. Leag an Tionól an bhéim, chomh maith, gur gá do chomhlachtaí poiblí glacadh le ról ceannaireachta trína saoráidí féin a dhéanamh díonach ar an aeráid, úsáid fuinnimh a laghdú agus réitigh ísealcharbóin a chur i bhfeidhm ina seirbhísí. Anuas air sin, measadh go raibh príomhbhonneagar bunriachtanach chun athléimneacht an stáit a mhéadú i leith drochtthionchar aeráide.

Tá aird ag an PGAA seo ar an ról is gá do ÚAanna BÁC a ghlacadh chun feasacht agus rannpháirtíocht saoránach a mhéadú maidir le réitigh aeráide agus an suíomh uathúil atá ag rialtas áitiúil maidir le hidirghníomhú lena shaoránaigh. Tá príomhbhonneagar a chosaint, réitigh ón mbun aníos a éascú agus rialacháin a chur i bhfeidhm, sa chás gur féidir, ag croílár an phlean seo agus neartófar iad i leaganacha amach anseo.

Aithníonn an Chomhairle ról an phobail ghnó maidir le dul i ngleic le hathrú aeráide. Nuair a bheidh an PGAA á chur i bhfeidhm agus á nuashonrú amach anseo, déanfaidh an Chomhairle idirchaidreamh leis an bpobal gnó agus le comhlachtaí ábhartha ar nós an Chumainn Tráchtála, tríd an Oifig Fiontair Áitiúil, etc. Is féidir a áireamh leis seo líonraí reatha a neartú agus naisc nua le hathrú aeráide a chruthú, le gach páirtí leasmhar sa phobal gnó a spreagadh chun tabhairt faoi gníomh i leith athrú aeráide agus feabhas a chur ar thionscadail agus tionscnaimh reatha. D'fhéadfaí a áireamh le limistéir spéise bearta éifeachtúlachta fuinnimh, deiseanna le haghaidh fuinneamh in-athnuaite, oiriúnú don aeráid agus bearta athléimneachta, rochtain ar fhoinsí cistithe, etc. Tá scóip ann, chomh maith, chun fiosrú breise a dhéanamh ar chomhpháirtíochtaí i measc earnálacha chun éascú a dhéanamh ar thionscadail um ghníomhú ar son na haeráide a sholáthar.

Aithníonn an Chomhairle, chomh maith, an tábhacht a bhaineann le rannpháirteachas poiblí agus le páirtithe leasmhara chun dul i ngleic le hathrú aeráide. Le roinnt míonna anuas, tugadh faoi réimse tionscnaimh shaoránach agus phobail idir leibhéal náisiúnta agus leibhéal áitiúil. Bhunaigh an Roinn Cumarsáide, Gníomhaithe ar son na hAeráide agus Comhshaoil an Plé Náisiúnta ar Ghníomhú ar son na hAeráide (an PNGA) chun rannpháirtíocht saoránach a chur chun cinn i ngníomhú ar son na haeráide ar fud na hÉireann. Tá an plé á chomhordú ag an GCC, agus is iad cuspóirí an Phlé ar Ghníomhú ar son na hAeráide chun an méid seo a leanas a dhéanamh:

- Feasacht, rannpháirtíocht agus spreagadh a chruthú chun gníomhú (go háitiúil, go réigiúnach agus go náisiúnta) maidir leis na dúshláin a chruthaíonn athrú aeráide;
- Struchtúir agus sreafaí faisnéise a chruthú chun daoine a éascú chun bailiú thart ar a chéile agus plé agus scagadh a dhéanamh ar fhreagairtí cuí do na dúshláin seo agus an comhdhearcadh a uasmhéadú ina leith, agus le gníomh cuí a chumasú;
- Líonraí cuí a bhunú, ar bhonn fadtéarmach, inar féidir le daoine casadh ar chéile go tréimhsiúil chun breithniú a dhéanamh ar ionchur fianaisebhunaithe ar ghnéithe geilleagracha, sóisialta, iompraíochta, comhshaoil agus poiblí de bheartas aeráide agus fuinnimh; agus
- Ionchur rialta a sholáthar, tríd an PNGA, ar bheartú tosaíochta agus cur i bhfeidhm beartas aeráide agus fuinnimh, ar féidir tuairisciú agus monatóireacht a dhéanamh air ar leibhéal áitiúil/réigiúnach/náisiúnta.

Go dtí seo, tugadh faoi dhá cheardlann réigiúnacha den PNGA i mBaile Átha Luain (Meitheamh 2018) agus Trá Lí (Samhain 2018). Amach ón PNGA, tugadh faoi réimse tionscnaimh áitiúla agus phobail, chomh maith, fud fad na tíre, Ambasadóirí Aeráide, Scoileanna Glasa, EcoMerit, ECO-UNESCO, etc.

Aithnítear gur gá móiminteam a chothú agus a fhorbairt maidir le rannpháirtíocht níos fairsinge saoránach in athrú aeráide, i measc na n-aoisghrúpaí go léir. Tá taithe nach

beag ag údaráis áitiúla i dtaobh saoránaigh a fhostú trína bhfeidhmeanna reatha, pleanáil úsáid talún, tithíocht, fostaíocht, iompar agus éifeachtúlacht agus feasacht comhshaoil. Fostaítear údaráis áitiúla, chomh maith, i struchtúir agus cur chuige reatha rannpháirtíochta poiblí ón mbun aníos, dírithe ar an bpobal áitiúil agus dírithe ar thoradh. Áirítear leo seo na Líonraí Rannpháirtíochta Poiblí, Coistí Forbartha Pobail Áitiúil (CFPÁ), Bailte Slachtmhara, Pobail Fuinnimh Inbhuanaithe, etc.

Ghlac saoránaigh níos óige páirt sa chlár athraithe aeráide, chomh maith, trí pháirt a ghlacadh san fheachtas #FridaysForFuture, slógaí ina measc lasmuigh de thithe an rialtais. Tá de chuspóir ag an gComhairle naisc bhreise a fhorbairt le saoránaigh níos óige maidir le feabhas a chur ar fheasacht ar athrú aeráide agus tionscnaimh oideachais a fhorbairt i gcomhar le scoileanna, agus eagraíochtaí óige, ar nós Chomhairle na nÓg agus Foróige.

Nuair a bheidh an PGAA á chur i bhfeidhm agus á nuashonrú amach anseo, ba cheart líonraí reatha a neartú agus naisc nua le hathrú aeráide a chruthú a uasmhéadú chun gach saoránach, pobal agus páirtí leasmhar eile a spreagadh chun teacht níos mó a bheith acu ar fhaisnéis agus comhairle. D'fhéadfaí a áireamh le limistéir spéise bearta ábhartha maidir le héifeachtúlacht fuinnimh, gníomhartha fuinnimh in-athnuaite, bearta oiriúnaithe don aeráid agus athléimneachta a shainaithint agus a chur i bhfeidhm, rochtain ar fhoinsí cistithe, ar nós scéimeanna deontais an SEAI, an Chiste um Ghníomhú ar son na hAeráide, etc. Ba cheart don Oifig Réigiúnach um Ghníomhú ar son na hAeráide, an Gníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil agus páirtithe leasmhara ábhartha eile tacú le hiarrachtaí údaráis áitiúil i rannpháirtíocht saoránach agus phobail. Tá sé mar chuid de shainchúram an ORGA chun an Plé Náisiúnta ar Ghníomhú ar son na hAeráide a ghníomhú agus tacú leis ar bhonn áitiúil agus réigiúnach, agus chun tionscnaimh oideachais agus feasachta a fhorbairt don phobal, gairmithe, scoileanna, eagraíochtaí neamhrialtasacha agus gníomhaireachtaí eile a thugann faoin gclár um athrú aeráide a thabhairt chun cinn.

IMEACHTAÍ RANPHÁIRTÍOCHTA POIBLÍ #COUNCILS4CLIMATEACTION

Le go mbeidh sé ar siúl an tráth céanna le tréimhse chomhairliúcháin phoiblí Dhréachtphleananna Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide Údaráis Áitiúla Bhaile Átha Cliath 2019-2024, d'oibrigh Codema leis na ceithre Chomhairle agus le hOifig Réigiúnach um Ghníomhú ar son na hAeráide (ORGA) Bhaile Átha Cliath chun roinnt imeachtaí rannpháirtíochta poiblí a chur ar siúl i ngach limistéar údaráis áitiúil.

Bhí an tréimhse chomhairliúcháin phoiblí ar siúl ón 11 Feabhra go dtí an 25 Márta 2019. Ar an gcéad lá den chomhairliúchán poiblí, sheol Codema an láithreán gréasáin www.dublinclimatechange.ie, a ghníomhaigh mar an t-ardán lárnach ar líne a óstálann an fhaisnéis go léir faoi na pleananna, na sonraí go léir faoi conas aighneacht a dhéanamh, feidhm scagaire d'úsáideoirí chun gur féidir na gníomhartha a fheiceáil sna pleananna gan stró de réir limistéar téamach agus/nó de réir limistéar údaráis áitiúil, limistéar cás-staidéir do thionscadail ar éirigh le hiad a chríochnú, etc.

Chuir Comhairle Contae Bhaile Átha Cliath Theas a himeacht faisnéise poiblí #Councils4ClimateAction ar siúl an 19 Feabhra 2019 in Áras an Chontae, Tamhlacht, ó 6-9pm. Rinne Codema agus foireann um ghníomhú ar son na haeráide de chuid na Comhairle é a eagrú, agus bhí réimse seastáin faisnéise poiblí

san fheachtas seo, a chomhfhreagraíonn do chúig limistéar gnímh an Phlean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide, chun go bhféadfadh saoránaigh idirchaidreamh a dhéanamh le foireann na Comhairle maidir leis an obair atá á déanamh acu nó a bheartaíonn siad a dhéanamh sna limistéir seo a leanas: Fuinneamh agus Foirgnimh, Iompar, Athléimneacht Tuilte, Réitigh Dhúlra bhunaithe agus Bainistíocht Acmhainní. Bhí baint ag roinnt páirtithe leasmhara seachtacha, chomh maith, san imeacht seo, ar nós comhairle ar dheontais agus uasghráduithe baile ón SEAI (Fuinneamh agus Foirgnimh), faisnéis ar scéim GoCar agus turais trialach i ngluaisteán leictreach le Nissan (Iompar) agus comhairle ó chlár Máistir-Mhúiríneoirí an GCC ar do chur amú bia a laghdú (Bainistíocht Acmhainní).

Thug cónaitheoirí agus grúpaí pobail áitiúla, baill thofa na Comhairle agus grúpaí gnó tacaíocht thréan don imeacht agus fuair Comhairle Contae Bhaile Átha Cliath Theas 73 aighneacht bhailí i rith an phróisis chomhairliúcháin phoiblí.

Anuas ar an bpríomhimeacht seo, chuir Comhairle Contae Bhaile Átha Cliath Theas roinnt imeachtaí satailíte faisnéise poiblí ar siúl sna brainsí leabharlainne seo a leanas:

- An 26 Feabhra 2019, 9am-1pm: Leabharlann Leamhcáin
- An 27 Feabhra 2019, 9am-1pm: Leabharlann Bhaile Uí Ruáin
- An 1 Márta 2019, 9am-1pm: Leabharlann Thamhlachta

BONNLÍNE OIRIÚNAITHE

BONNLÍNE OIRIÚNAITHE

Rinne gníomhaireacht fuinnimh Bhaile Átha Cliath, Codema, an bhonnlíne oiriúnaithe seo a tháirgeadh ar aon dul leis na treoirlínte a chuimsítear sna *Treoirlínte maidir le Straitéis Oiriúnaithe a Fhorbairt d'Údaráis Áitiúla 2018* agus sa *Chreat Oiriúnaithe Náisiúnta*. Rinneadh athbhreithniú piaraí ar an bPlean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide i leith na riachtanas sna *Treoirlínte maidir le Straitéis Oiriúnaithe a Fhorbairt d'Údaráis Áitiúla 2018*.

Is é cuspóir na bonnlíne seo chun tarlú imeachtaí aeráide roimhe seo, a minicíocht, na limistéir ar leith i mBaile Átha Cliath Theas is mó is leochaílí agus na rioscaí a bhaineann leis na himeachtaí siúd a dhoiciméadú. Tugtar chun solais sa bhonnlíne oiriúnaithe seo an gá atá le pleanáil éigeandála a nuashonrú go leanúnach ar aon dul le teagmhais adhaimsire.

Ón mbonnlíne oiriúnaithe, is féidir linn measúnú a dhéanamh ar na rioscaí reatha agus amach anseo a dhéanfaidh difear do Bhaile Átha Cliath Theas. Déantar na rioscaí seo a mheasúnú agus téitear i ngleic leo trí ghníomhartha a chur i bhfeidhm chun Contae níos athléimní a thógáil atá daingean, seiftiúil agus atá in ann oiriúnú mar fhreagairt d'athruithe ar an aeráid i dtráthanna géarchéime. Meascán de réitigh liatha agus ghlasa, a dhéanann iarracht chun réitigh ar a ndearnadh innealtóireacht a chothromú le hathléimneacht dhúrlabhunaithe. Is féidir teacht ar liosta níos críochnaithí de na gníomhartha go léir, gníomhartha oiriúnaithe ina measc, i ngach ceann de na limistéir ghníomhaíochta a chuimsítear sa Phlean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide seo.

CÚLRA AGUS MODHEOLAÍOCHT

Tá daonra iomlán 4,761,865 duine in Éirinn (Daonáireamh 2016) a gcónaíonn thart ar 1.9 milliún duine díobh laistigh de chúig chiliméadar den chósta; laistigh den líon seo, cónaíonn 40,000 níos lú ná 100 méadar amach ón bhfarraige^[14]. Tá roinnt dúshláin aeráide roimh Éirinn, ar nós ardú leibhéil na farraige, tuile bháistiúil agus abhann, teagmhais adhaimsire agus teochtaí as cuimse. Mar gheall gur ceantair uirbeach é Réigiún Bhaile Átha Cliath, tá dúshláin agus rioscaí éagsúla ina leith i gcomparáid le ceantair níos tuaithe.

Tá achar 223 ciliméadar cearnach i mBaile Átha Cliath Theas, agus rangáítear 42% den achar seo mar cheantar uirbeach. Tá Sléibhte Bhaile Átha Cliath suite i mBaile Átha Cliath Theas, chomh maith, agus is foinse roinnt fo-aibhneacha iad, ar nós Abhainn na Life, Abhainn na Dothra, Abhainn na Camóige agus Abhainn an Phoitéil.

De réir an Daonáirimh is déanaí (2016)^[14], tá daonra 278,749, agus 92,363 teaghlach, i gceantar Bhaile Átha Cliath Theas faoi láthair, agus tá súil leis go dtiocfaidh ardú ar na figiúirí seo amach anseo. Tugtar chun solais i nDaonáireamh 2016 go dtiocfaidh méadú beagán de bhreis ar 400,000 ar dhaonra Mhórchéantar Bhaile Átha Cliath (MCBÁC) faoin mbliain 2031, agus gurbh ionann an méadú seo agus dhá thrían den bhorradh tuartha ar dhaonra in Éirinn. Méadóidh ardú ar an daonra an tionchar a imríonn athrú aeráide mar gheall ar an mbrú breise a chuirtear ar chórais draenála atá ag oibriú beagnach a mhéid agus is féidir leis cheana féin. Chomh maith leis sin, meastar go dteastóidh 550,000 teach breise ó Éirinn faoin mbliain 2040, i gcomparáid le 2017^[4], agus tiocfaidh laghdú ar dhromchlaí tréscailteacha nó glasa, a chuireann le tuile mar gheall ar rith chun srutha mhéadaithe.

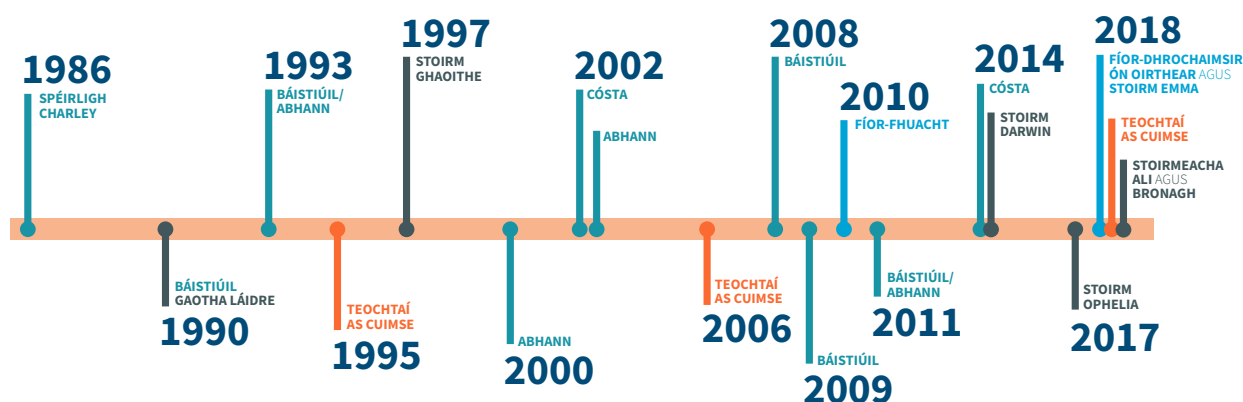
Faoi mar a míníodh sa mhír roimhe seo, leanann an plean seo Cur Chuige Cúig Gharspíoc an CITCÁ. Mar chuid den dara garspíoc (Taighde), bailíodh faisnéis ó réimse ranna chun gníomhartha a bhailiú i ngach limistéar, trí shraith cruinnithe agus ceardlann idir Codema agus an fhoireann ó gach roinn inmheánach i gComhairle Contae Bhaile Átha Cliath Theas. Ina theannta sin, cuireadh sraith ceardlanna comhoibritheacha ar siúl leis an bhfoireann i measc ceithre ÚÁ BÁC go léir. Bailíodh sonraí agus faisnéis bhreise, chomh maith, ó roinnt foinsí náisiúnta, Oifig na nOibreacha Poiblí (OOP), Met Éireann agus an Gníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil (an GCC) ina measc.

BONNLÍNE

Tugtar achoimre i dTábla 1 thíos ar theagmhais aeráide a chuir Met Éireann i gcuntas a thit amach i Réigiún Bhaile Átha Cliath le 32 bliain anuas. Cuireadh na teagmhais seo i gcuntas mar gheall ar a ndéine uathúil agus a bpatrúin neamhghnácha aimsire. Níl éifeacht gheilleagrach amháin ag na héifeachtaí móra seo (féach an cur síos); déanann siad tionchar agus leochaileacht shóisialta agus chomhshaoil a thabhairt chun solais, chomh maith, faoi mar a ndéantar cur síos breise air sna míreanna thíos.

Tábla 1 Teagmhais Mhóra Aeráide i mBaile Átha Cliath (Foinse: Met Éireann agus Flooding.ie)

SAGHAS	DÁTA	CUR SÍOS
Spéirling Charley	Lúnasa 1986	Báistiúil – an tuile ba mheasa i mBaile Átha Cliath le 100 bliain anuas.
Gaotha Báistiúla agus Láidre	Feabhra 1990	Báisteach throm agus tuile dá réir sin, le tréimhsí fada de ghaotha láidre. Thug gach stáisiún aimsire séideáin ghála le fios.
Báistiúil/Abhann	Meitheamh 1993	Thit 100 mm de bháisteach i mBaile Átha Cliath agus Cill Dara (breis agus trí huaire an ghnáthmhéid).
Teochtaí as Cuimse	Meitheamh - Lúnasa 1995	An samhradh ba theo a cuireadh i gcuntas, agus bhí na meánteochtaí air breis agus dhá chéim os cionn a ngnáth-theochtaí i bhformhór na n-áiteanna. Bhain na teochtaí thart ar 30°C amach roinnt laethanta agus d'fhan an teocht ab ísle istioiche os cionn 15°C ar feadh go leor seachtainí.
Stoirm ghaoithe	Nollaig 1997	Bhí an aimsir dian in go leor áiteanna i Laighin, go háirithe an deisceart agus an t-oirthear. Cuireadh na séideáin ab airde 150 ciliméadar san uair i gcuntas i gceantar Bhaile Átha Cliath, agus mhair na gaotha ba mheasa ar fórsa stoirme 10 nóiméad.
Abhann	Samhain 2000	Fágadh 250 réadmhaoin i mBaile Átha Cliath faoi uisce i ndiaidh gur thit 90.8 mm de bháisteach. Cur isteach agus díobháil shuntasach.
Abhann	Samhain 2002	Cosúil le tuile na bliana 2000, thit 80 mm de bháisteach i mBaile Átha Cliath.
Teochtaí as Cuimse	Samhradh 2006	An samhradh ba theo a bhfuil cuntas air ón mbliain 1995.
Báistiúil	Lúnasa - Meán Fómhair 2008	Thit 76 mm de bháisteach ag Aerfort Bhaile Átha Cliath. Tuile throm i gceantair, nár tharla a leithéid de go le den tuile riamh roimhe sin iontu le stair anuas. Bhí breis agus 150 réadmhaoin chónaithe, áitribh thráchtála, foirgnimh phoiblí, bóithre móra etc. faoi uisce.
Báistiúil	Iúil 2009	Ba theagmhas é seo a thit amach uair amháin le 50 bliain anuas. Rinneadh dífeair do roinnt limistéar laistigh de Réigiún Bhaile Átha Cliath.
Fíor-Fhuacht	Nollaig 2010	Ba í an mhí ab fhuair le 50 bliain anuas ag Aeradróm Mhic Easmainn. Thit an teocht ag Aeradróm Mhic Easmainn go dtí -15.7°C ar Lá Nollag, go dtí an teocht ab ísle a cuireadh i gcuntas riamh Réigiún Bhaile Átha Cliath.
Báistiúil/Abhann	Deireadh Fómhair 2011	Ba theagmhas é seo nach dtéann amach ach idir gach 50 agus 100 bliain trasna thromlach Bhaile Átha Cliath. Fágadh réadmhaoin agus bóithre faoi uisce agus ní raibh soláthar cumhachta ag roinnt custaiméirí leictreachais sa Chontae.
Stoirm Darwin	Feabhra 2014	Imeacht nach dtarlaíonn ach gach 20 bliain, agus cuireadh séideáin 100-110 ciliméadar san uair i gcuntas i mBaile Átha Cliath. Rinneadh díobháil shuntasach do thithíocht agus foirgnimh eile. Rinneadh díobháil do 8,000 heictear d'fhórais. Stádas: Buí.
Stoirm Ophelia	Deireadh Fómhair 2017	Ba é seo an chéad stoirm a tháinig aneas, agus cuireadh séideáin dhíobhálacha idir 120 agus 150 ciliméadar san uair i gcuntas. Leag an ghaoth 100 crann mór i Réigiún Bhaile Átha Cliath agus rinneadh díobháil shuntasach d'fhoirgnimh ar fud na tíre. Stádas: Dearg
Fíor-Dhrochaimsir ón Oirthear agus Stoirm Emma	Feabhra – Márta 2018	D'eisigh Met Éireann a chéad rabhadh Stádaís Dhearg atá i gcuntas i dtaobh sneachta. Dúnadh gach scoil sa tír, rinneadh dífeair do go leor gnólachtaí agus bhí srianta ar uisce agus cumhacht nó thit bristeacha amach. Stádas: Dearg
Teochtaí as Cuimse	Samhradh 2018	Bhí an aimsir ní ba thirim agus níos ba theo ná mar ba ghnách ar fud na hÉireann, agus bhí aimsir thriomaigh ann in go leor ceantar, Baile Átha Cliath ina measc. Bhain na teochtaí 28°C amach, agus bhí ní ba mhó gréine ann ná an meánmhéid agus bhí aimsir thonn teasa ann. Bhí srianta uisce i bhfeidhm don tír ar feadh thromlach an tsamhraidh. Stádas: Buí
Stoirmeacha Ali agus Bronagh	Meán Fómhair 2018	Shéid gaoth shuaiteach le linn Stoirm Ali, agus cuireadh moill ar nó cealaíodh formhór na n-eitiltí chuig agus ó Aerfort Bhaile Átha Cliath dá bharr. Thaitil Stoirm Bronagh trasna oirthear na hÉireann agus thit báisteach throm lena linn. Idir 65 agus 80 ciliméadar san uair a bhí meánluas na gaoithe agus idir 110 agus 130 ciliméadar san uair a bhí na meánséideáin. Stádas: Oraiste

Fíor 4 Amlíne na dTeagmhais Mór Aeráide i mBaile Átha Cliath

TEAGMHAIS, TREOCHTAÍ AGUS RIOSCAÍ AERÁIDE

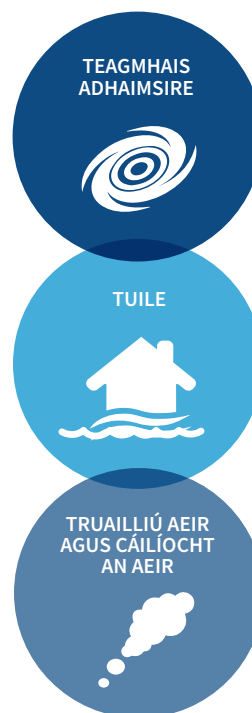
Tá Baile Átha Cliath Theas leochaileach do rioscaí áirithe mar gheall ar a shaintréithe geografacha agus déimeagrafacha. Mar thimpeallacht uirbeach, cruthaíonn Réigiún Bhaile Átha Cliath a mhíocraeráid féin uathúil agus is féidir leis seo tionchar aeráide reatha agus amach anseo a dhéanamh níos measa. Sampla de seo atá san iarmhairt teasoileáin uirbigh, a dhéanann áit níos teo de ná na ceantair leathuirbeacha agus thuaithe timpeall air. Is é is príomhchúis leis seo ná ionsú teasa ó cheantair thógtha sa timpeallacht uirbeach, teas dramhaíola a ghin gníomhaíochtaí uirbeacha agus easpa brat crann, ar féidir leis teochtaí a laghdú sa cheantar trí scáthú. Tá rioscaí tuile níos airde, chomh maith, i gceantair uirbeacha mar gheall ar an méid dromchlaí neamh-thréscaoilteacha agus easpa fásra (dromchlaí tréscaoilteacha); is éard a eascraíonn as seo ná rith chun srutha barrfheabhsaithe, a bhféadfadh tuile a bheith mar chúis leis.

Is féidir rioscaí a chatagóiriú mar seo a leanas:

1. **Caillteanas** geilleagrach, lena n-áirítear díobháil do bhonneagar agus cur isteach ar ghníomhaíochtaí laethúla
2. **Caillteanas** sóisialta, díobháil ina measc do shaol daoine, an tsláinte, don phobal agus do shaoráidí sóisialta
3. **Caillteanas** comhshaoil agus oidhreacht, a chuireann san áireamh íogaireacht na timpeallachta (an timpeallacht nádúrtha, chultúrtha agus stairiúil), gnáthóga agus speicis.

Déantar rioscaí i dtimpeallachtaí uirbeacha a ghéarú, a chiallaíonn gur gá dúinn measúnú a dhéanamh ar an tionchar a imríonn tionchar ní hamháin adhaimsir agus teagmhais aeráide, ach teochtaí aeráide, chomh maith, ar nós tuile uirbeach, agus teochtaí méadaitheacha. Níor cheart a mheas go bhfuil na teagmhais agus treochtaí seo neamhspleách, mar gheall go n-imríonn siad tionchar ar a chéile. Cuirfidh an méadú mall agus de réir a chéile ar theochtaí le minicíocht agus déine mhéadaithe teagmhais adhaimsire agus tuile.

Is iad na teagmhais agus treochtaí aeráide a bhfuil Baile Átha Cliath Theas thíos leo:

Léirítear i dTábla 2 thíos léargas ginearálta 30 bliain ar athróga éagsúla aeráide (tréimhsí fuara, tonnta teasa, báisteach throm, tuile etc.), a ghrúpáiltear isteach in dhá shaghas teagmhais agus treochtaí (teagmhais adhaimsire agus tuile). Tugtar achoimre sa tábla seo ar éifeachtaí reatha athróga athraithe aeráide, torthaí tuartha sna chéad 30 bliain eile amach romhainn, agus muinín as na tuartha seo.

Tábla 2 Tuar ar Athróga Aeráide: Léargas Ginearálta 30 Bliain

TEAGMHAIS AGUS TREOCHTAÍ AERÁIDE	PARAIMÉADAR	BREATHNAITHE	MUINÍN	ATHRUITHE TUARHA
Teagmhais Adhaimsire	Tréimhsí Fuara	Féadfaidh laghdú ar mhinicíocht tréimhsí fuara bheith mar thoradh ar mheánteochtaí aeir atá ag dul i méid	Meánach	Tugann réamh-mheastacháin don bhliain 2050 méadú ar mheánteocht bhliantúil, sa réimse 1-1.6 °C. Beidh teochtaí níos cineálta agus laghdú ar mhinicíocht tréimhsí fuara mar thoradh air seo
	Tonnta Teasa	Tá meánteochtaí aeir ag dul i méid agus féadfaidh méadú ar mhinicíocht agus déine thonnta teasa bheith mar thoradh orthu	Ard	Cuireadh ocht dtonn teasa i gcuntas in Éirinn le 30 bliain anuas (breis agus 5 lá ar theochtaí os cionn 25°C). Tuarann réamh-mheastacháin don bhliain 2050 meánmhéadú 1-1.6°C ar an teocht bhliantúil, a dhéanfaidh an teocht agus fad tonnta teasa a dhianú
	Tréimhsí Tirime	Tá frasaíocht ag éirí níos séasúraí agus is dócháil go mbeidh sí ina cúis le tréimhsí níos tirime sa samhradh	Ard	Beidh samhraí tirime samhraí ar fud na hÉireann, agus tiocfaidh laghdú a mhéid le 20% sa samhradh ar fhrasaíocht faoi chás ardastaíochtaí. Beidh tréimhsí níos faide gan bháisteach mar thoradh air seo, a dhéanfaidh difear do réigiúin agus earnálacha atá íogair i dtaobh uisce
	Báisteach Throm	Tá méadú de réir a chéile ag teacht ar an líon laethanta ina dtiteann báisteach níos mó ná 0.2 mm agus 10 mm	Meánach	Meastar go leanfaidh méadú ag teacht ar mhinicíocht bháistí troime le himeacht na mblianta, go háirithe san fhómhar agus sa gheimhreadh
	Luasanna Gaoithe	Tá luasanna gaoithe ag méadú beagán sa gheimhreadh agus ag laghdú sa samhradh	Íseal	Ní féidir treochtaí fadtéarmacha a dheimhniú go cruinn; ach meastar go n-athróidh luas na gaoithe beagán, meastar go méadóidh minicíocht stoirmeacha gaoithe sa gheimhreadh agus go laghdóidh sí sa samhradh
Tuile	Abhann	Cuireann déine mhéadaithe bháistí, ardsreafaí abhann agus lán mara le méadú ar thuile bháistiúil	Ard	Tugann réamh-mheastacháin le fios go bhfuil méadú ag teacht ar lán mara agus ar dhéine laethanta báistí, agus beidh méadú ar thuile abhann mar thoradh air seo, ar a uain sin
	Báistiúil	Is dócháil go n-eascróidh méadú ar thuile bháistiúil as déine mhéadaithe bháistí	Meánach	Tuairtear go dtiocfaidh méadú ar an dóchúlacht go dtarlóidh teagmhais tuile agus go dtiocfaidh méadú, chomh maith, ar an líon laethanta trombháistí sa bhliain, agus cruthófar riosca níos mó i dtaobh tuile bháistiúil dá bharr. Cuireann pleanáil úsáide talún leis seo, spásanna tréscailteacha a chlúdach, i.e. gairdíní tosaigh réadmhaoin chónaithe ina measc
	Screamhuisce	Is iad lán mara agus an méadú ar dhéine na báistí is cúis le leibhéil screamhuisce i gceantair thaoide a bheith faoi uisce níos minice	Meánach	Tuaradh go dtiocfaidh méadú ar lán mara de réir mar a thagann ardú ar leibhéil na farraige, agus is amhlaidh a thiocfaidh méadú ar dhéine na báistí. Eascróidh méadú ar thuile screamhuisce as an dá thoisce seo

Chun tuiscint níos fearr a fháil ar an tionchar a imríonn rioscaí aeráide amach anseo ar Bhaile Átha Cliath Theas, sainnaithníodh cúig limistéar tionchair, lena n-áirítear gach ceann de na hearnálacha éagsúla sa Chontae. Is iad seo:

Roghnaíodh iad seo chun na limistéir ghnímh a léiriú a úsáideadh ar fud an Phlean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide seo (Fuinneamh agus Foirgnimh, Iompar, Réitigh Dhúlraibhneaithe, Bainistíocht Acmhainní agus Athléimneacht Tuile), a léiríonn sainchúram CCBÁCT. Rinneadh measúnú ar thionchar rioscaí amach anseo ar na limistéir ar imríodh tionchar orthu trí úsáid a bhaint as maitrísí riosca. Ríomhann maitrísí riosca an riosca foriomlán amach anseo a mbíonn na hearnálacha éagsúla i mBaile Átha Cliath Theas thíos leis. Tugtar léargas ginearálta sna hathruithe tuartha (Tábla 2) ar riosca amach anseo is dóchúil a bheith roimh Bhaile Átha Cliath Theas sna blianta amach romhainn. D'fhéadfaí riosca amach anseo a shainmhíniú mar tháirge dóchúlachta agus mar iarmhairt:

Riosca Amach Anseo = Iarmhairt x Dóchúlacht

Tá idir iarmhairtí criticiúla agus fánacha i gceist leis na hiarmhairtí a bhíonn ag rioscaí amach anseo (an leibhéal díobhála is cúis le teagmhas nó treocht aeráide).

Is í an dóchúlacht ná a dhóchúla atá sé go dtarlóidh na rioscaí seo amach anseo, agus idir cinnte, dóchúil, féideartha, mídhóchúil agus annamh.

Bronntar réimse rátálacha ar an dóchúlacht agus iarmhairtí idir a haon agus a cúig agus is é a dtoradh an riosca amach anseo, agus is féidir le hardriosca (an riosca is mó is práinní a bhfuiltear le dul i ngleic leis), meánriosca nó ísealriosca (é sin is lú is práinní).

IARMHAIRT		X	DÓCHÚLACHT		=	RIOSCA AMACH ANSEO	
Criticiúil	5		Beagnach Cinnte	5		Ardriosca	[15-25]
Mór	4		Dóchúil	4		Meánriosca	[7-14]
Measartha	3		Féideartha	3		Ísealriosca	[1-6]
Beag	2		Mídhóchúil	2			
Fánach	1		Annamh	1			

Is féidir teacht ar mhaitrísí riosca do theagmhais agus treochtaí éagsúla aeráide sa mhír 'riosca' de theagmhais adhaimsire agus tuile. Is féidir teacht ar anailís níos doimhne faoi mhaitrísí riosca agus an modh a ríomhtar iad in Aguisín I. Tabharfar faoi anailís bhreise dhomhain ar na rioscaí seo agus a n-iarmhairtí i leith sheirbhísí agus fheidhm an údaráis áitiúil. Bainfidh leaganacha amach anseo den Phlean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide tairbhe ón measúnú seo agus is féidir an fhaisnéis seo a bhailiú trí cheardlanna riosca i leith athrú aeráide a éascú d'Údaráis Áitiúla Bhaile Átha Cliath.

Thug Baile Átha Cliath Theas méadú faoi deara ar theagmhais adhaimsire, agus is léir seo ón Amlíne de Theagmhais Mhóra Aeráide (Fíor 4) a léirítear níos luaithe sa chaibidil seo. Cé nach féidir linn a rá gurb athrú aeráide is cúis leis na teagmhais seo go léir, is iad an iarmhairt is soiléire a bhaineann le hathrú aeráide.

Tá a n-éifeachtaí i bhfoirm tréimhsí fada d'fhóir-fhuacht nó d'fhóir-theas, is cúis le sneachta agus tonnta teasa, séideáin spéirlinge mar gheall ar ghaotha foréigneacha, agus báisteach throm is cúis le tuile.

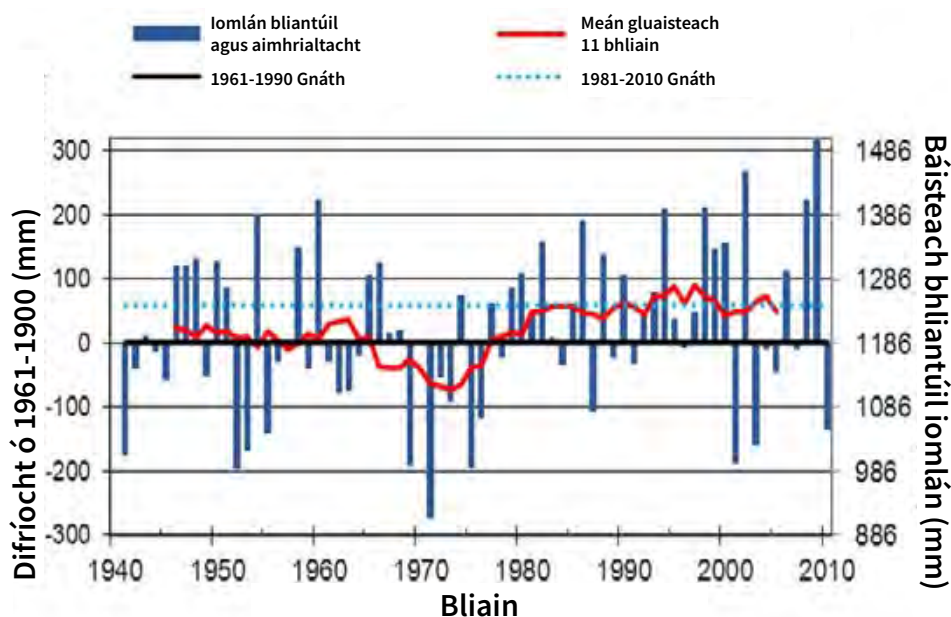
Tá teochtaí ag méadú go domhanda agus tá súil leis go leanfaidh siad ag dul i méid i rith an tsamhraidh, agus tréimhsí an-fhuara a bheith ann i míonna an gheimhridh. I dturas an ama, meastar go laghdóidh meánbhaisteach i rith thréimhse an tsamhraidh agus an fhómhair, agus go mbeidh báisteach throm ann sa gheimhreadh. Ina theannta sin, meastar go rachaidh minicíocht ghaoithe an-láidir, go háirithe i rith an gheimhridh, i méid.

MEASÚNÚ BONNLÍNE

Thit teagmhais adhaimsire amach i mBaile Átha Cliath Theas le 15 bliana anuas; tugtar achoimre ar go leor díobh seo i dTábla 1 thuas sa chaibidil seo.

Thit an tsneachta ba mhó ó bhí geimhreadh 1982 ann i mBaile Átha Cliath Theas i bhFeabhra agus Márta 2018, agus thit a airde le 55 cm de shneachta. Bhí sé fíor-fhuar agus bhuail síobadh sneachta an tír, mar thoradh ar Stoirm Emma ag teacht ón Atlantach, agus an 'Fíor-Dhrochaimsir on Oirthear', a d'imir tionchar ar an gcuid ba mhó den Eoraip. D'eisigh Met Éireann a chéad rabhadh Stádais Dhearg riamh don tsneachta ar fud na tíre, agus cuireadh isteach go mór ar an gContae ar feadh tréimhse fhada dá bharr. Mar thoradh ar an tsneachta throm agus na ráthanna doimhne sneachta a thit go leanúnach, dúnadh scoileanna ar fud na tíre. Cuireadh brú ar go leor gnólachtaí i mBaile Átha Cliath Theas chun dúnadh, agus bhí roinnt tithe agus gnólachtaí thíos le bristeacha cumhachta, chomh maith. Cuireadh ardéilimh ar líonra uisce na tíre, agus bhí go leor teaghlach agus gnólachtaí sa Chontae agus timpeall an Chontae thíos le bristeacha uisce nó le ciorrú uisce sna laethanta i ndiaidh Stoirm Emma ^[15].

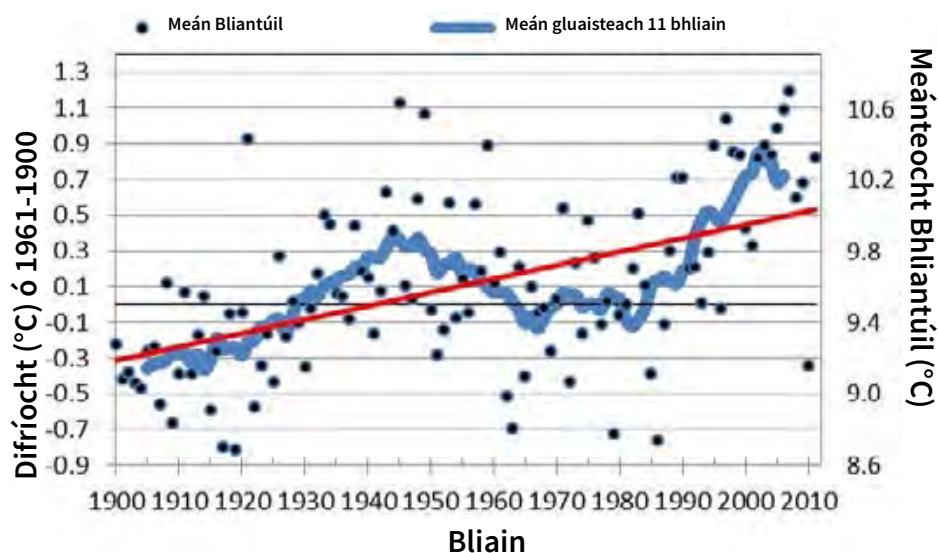
Tá báisteach Bhaile Átha Cliath ag athrú, chomh maith - tá an líon laethanta inar thit báisteach breis agus 0.2 mm ag dul i méid de réir a chéile, agus tá na laethanta a thiteann báisteach breis agus 10 mm ag dul i méid, chomh maith. Is féidir é seo a fheiceáil i bhFíor 5 thíos. De bhreis air sin, léiríonn sonraí ó Met Éireann gur tháinig méadú 5% sa tréimhse ó 1961 go 2010 ar an meánbháisteach bhliantúil ^[16,17].

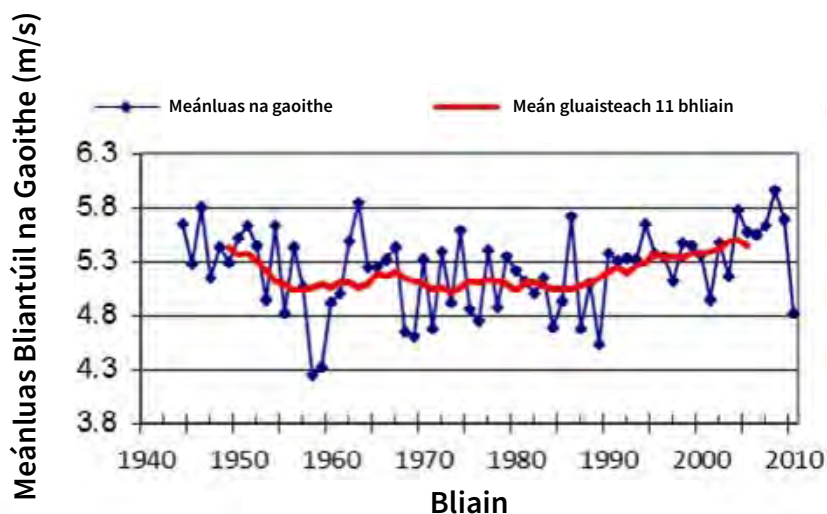
Fíor 5 Báisteach Bhliantúil (1941-2010) (Foinse: An GCC / Dwyer)

Faoi mar a thugtar faoi deara i bhFíor 6 thíos, shainaithin Met Éireann cheana féin méadú 0.5oC ar theocht, bunaithe ar shonraí atá ar fáil ó 1961 go 2010, agus tá na harduithe seo ar theocht le leanúint ag dul i méid. Bunaithe ar chásanna idir astaíochtaí meánacha agus ísle agus ardastaíochtaí, “Tugann na tuartha méadú 1-1.6°C le fios ar mheánteochtaí bliantúla, agus tugadh na méaduithe is mó faoi deara in oirthear na tíre.” ^[18]. Cruthóidh seo dúshláin nua do Bhaile Átha Cliath Theas i dtaobh na hiarmharta teasoileáin uirbigh agus caillteanas bithéagsúlachta.

Tá luas agus treo mar shaintréithe den ghaoth, agus cuireann seo ar ár gcumas láidreacht agus minicíocht chórais aimsire a thomhas fad a bhogann siad trasna na hÉireann. Níl sonraí comhsheasmhacha faoi luas gaoithe ar fáil ach le 15-20 bliain anuas, mar gheall ar athruithe ar threalamh agus teicnící tomhais, mar sin, ní féidir treochtaí fadtéarmacha a dheimhniú go cruinn ^[19].

Fíor 6 Meánteocht Air Dromchla (1900-2011) (Foinse: An GCC / Dwyer)

Fíor 7 Treochtaí Gaoithe Aerfort Bhaile Átha Cliath (1944-2010) (Foinse: An GCC / Dwyer)

RIOSCAÍ TEAGMHAIS ADHAIMSIRE

Tá teochtaí Réigiún Bhaile Átha Cliath Bhaile Átha Cliath ag dul i méid cheana féin, agus bíonn sí thíos le hiarmhairtí teasoileáin uirbigh mar gheall ar a saintréithe (e.g. leitheadúlacht foirgnimh choincréite a choimeádann teas) agus easpa fuaraithe agus scáthaithe ó fhásra nádúrtha. Imríonn teochtaí ardaithe tionchar ar cháilíocht aeir an Chontae, a dtagann díghrádú air fad a théann dlús na dtuilleáin i méid. Tugadh teochtaí as cuimse faoi deara le déanaí, i samhradh 2018, a chruthaigh aimsir thonn teasa agus thriomaigh, agus cuireadh toirmeasc ar phíobáin uisce a úsáid ar feadh go leor den samhradh dá bharr, mar gheall ar ghanntanais uisce ar fud na tíre.

TEASOILEÁIN UIRBEACHA

Titeann teasoileáin uirbeacha amach mar thoradh ar ardtoilleadh teirmeach foirgneamh. Thug taighde le fios go gcoimeádann ceantair uirbeacha teas ar feadh tréimhsí níos faide ná mar a choimeádann ceantair thuaithe; is minic go mbíonn ceantair uirbeacha idir 5 agus 10 gcéim níos teo ná ceantair thuaithe dá réir sin.

Faoi mar a léirítear in Amlíne na dTeagmhas Mór Aeráide (Fíor 4), tá méadú tagtha ar thréimhsí fada fíor-fhuara in Éirinn, agus cruthaíonn seo rioscaí breise do Bhaile Átha Cliath Theas. I rith Stoirm Emma, reodh píopaí uisce mar thoradh ar thréimhsí fada fuara agus phléasc siad ina dhiaidh sin fad a thosaigh na teochtaí ag ardú, agus fágadh tithe sa Chontae gan uisce dá bharr.

Cruthaíonn na teagmhais adhaimsire seo rioscaí suntasacha do shócmhainní criticiúla, ar nós bonneagar leictreachais. Rinne séideáin fhíor-láidre ghaoithe i rith Stoirm Ophelia díobháil do líonraí cumhachta, agus fágadh 385,000 teach agus gnólacht gan leictreachas ar fud na hÉireann dá bharr. Mar gheall ar shaintréithe Bhaile Átha Cliath Theas, is gnách go mbíonn tuile uirbeach mar thoradh ar theagmhais fhada bháistí troime, agus is é is príomhchúis leis seo ná easpa dromchlaí tréscailteacha. Cruthaíonn tuile baol do sholáthairtí screamhuisce, chomh maith, mar gheall gur féidir iad seo a bheith éilithe mar gheall ar insíothlú ard uisce tuile.

RIOSCAÍ AMACH ANSEO

Tuarann Met Éireann go mbeidh Éire ina hiomláine thíos le geimhrí níos teo agus níos cineálta, agus go dtiocfaidh méadú 10-15% ar bháisteach, agus go mbeidh samhraí níos tirime ann ^[16, 17]. Tugann na tuartha le fios go leanfaidh meánteochtaí ag dul i méid, agus go rachaidh téamh i méid ar fud na séasúr

go léir. B'fhéidir go gcuirfidh aeráid atá ag éirí níos teo brú ar dhaonraí leochaileacha, ar nós leanaí agus daoine breacaosta. Is féidir leis seo tionchar a imirt, chomh maith, ar cháilíocht an uisce agus d'fhéadfadh sé bheith mar chúis le héilliú ag truilleáin ar uisce dromchla a bhféadfadh laghdú ar shreafaí uisce a bheith mar chúis leis i rith mhíonna an tsamhraidh agus an gheimhridh atá ag éirí níos teo. Meastar go dtiocfaidh an méadú is mó ar cheantair san oirthear sna blianta amach romhainn.^[17] I dturas an ama, tugann tuartha frasaíochta le fios go dtiocfaidh méadú a mhéid le 20% ar bháisteach throm i rith sheasúir an gheimhridh agus an fhómhair ^[17].

Cé nach féidir treocht fhadtearmach luas na gaoithe a dheimhniú go cruinn, tuaradh go dtiocfaidh méadú ar luasanna gaoithe láidre i rith thréimhe an gheimhridh ^[17]. D'imreodh seo tionchar mór ar phríomhbhonneagar, ar nós cumarsáide agus iompair, a bhféadfadh na gaotha fíor-láidre cur isteach orthu.

GNÍOMHARTHA OIRIÚNAITHE D'ADHAIMSIR

Is é is cuspóir ag gníomhartha oiriúnaithe d'adhaimsir a chur le chéile ná éifeachtaí na n-imeachtaí seo a laghdú. Téitear i ngleic le roinnt de na gníomhartha oiriúnaithe seo, chomh maith, sa mhír Tuile.

Áirítear le roinnt de na ngníomhartha ar ghlac Comhairle Contae Bhaile Átha Cliath Theas leo an méid seo a leanas:

Áirítear le roinnt de na ngníomhartha ar ghlac Chomhairle Contae Átha Cliath Theas leo an méid seo a leanas:

- Cumarsáid ar leibhéal náisiúnta agus áitiúil leis an bpobal i gcoitinne, iompar agus gníomhartha cuí a chur chun cinn a bhfuiltear le tabhairt fúthu chun srian a chur ar thionchar i rith teagmhais adhaimsire
- Straitéisí pleanála éigeandála, a dhéantar a ailíniú go leanúnach le teagmhais adhaimsire
- Monatóireacht agus tuar a dhéanamh ar theagmhais adhaimsire, lena n-áirítear foláirimh chruinne agus thráthúla a bhaineann leis an aimsir, faireachas fíor-ama, measúnú agus monatóireacht ina measc.
- Réitigh dhúlra bhunaithe a úsáid (ar nós díonta glasa agus SuDs) chun an riosca méadaithe a chruthaíonn tonnta teasa agus tuile a laghdú
- Foirgnimh atá éifeachtúil i dtaobh fuinnimh lena chinntiú go bhfuiltear ullamh do theochtaí as cuimse. Tá ar gach forbairt nua in Éirinn a bheith tíosach ar fhuinneamh, agus caithfidh siad caighdeáin Foirgnimh nach mór Neodrach ó thaobh Fuinnimh (nZEB) a chomhlíonadh i ndiaidh an 31 Nollaig 2020 agus caithfidh comhlachtaí earnála poiblí a bheith comhlíontach faoin 31 Nollaig 2018 i gcás gach foirgnimh nua.

Tábla 3 Maitrís Riosca Teagmhais Adhaimsire

LIMISTÉIR THIONCHAIR	CUR SÍOS	PARAIMÉADAR	IARMHAIRT	DÓCHÚLACHT	RIOSCA AMACH ANSEO
Príomhbhonneagar agus an Timpeallacht Thógtha	Cuirfidh méaduithe tuartha ar theocht, luasanna gaoithe, tréimhsí fuara agus báisteach brú ar an timpeallacht thógtha, go háirithe ar phríomhbhonneagar (ar nós líonraí leictreachais agus cumarsáide) agus forbairtí cónaithe (is iad na daonraí is leochailí is mó atá i mbaol)	Tréimhsí Fuara	4	3	12
		Tonnta Teasa	2	4	8
		Tréimhsí Tirime	3	5	15
		Báisteach Throm	4	3	12
		Luasanna Gaoithe	5	2	10
Iompar	Cuirfidh méaduithe ar luasanna gaoithe, tréimhsí fuara agus báisteach brú ar ghréasán iompair, agus d'fhéadfaí cur isteach ar sheirbhísí iompair i rith drochtheagmhas	Tréimhsí Fuara	5	3	15
		Tonnta Teasa	2	4	8
		Tréimhsí Tirime	2	5	10
		Báisteach Throm	3	3	9
		Luasanna Gaoithe	4	2	8
Bithéagsúlacht	Cuirfidh tuartha méaduithe ar theocht, luasanna gaoithe, tréimhsí fuara agus báisteach brú méadaithe ar an mbithéagsúlacht, trí bheith mar chúis le díobháil, cailleanas gnáthóige agus leitheadúlacht speiceas ionrach a mhéadú	Tréimhsí Fuara	5	3	15
		Tonnta Teasa	4	4	16
		Tréimhsí Tirime	4	5	20
		Báisteach Throm	3	3	9
		Luasanna Gaoithe	3	2	6
Bainistíocht Dramhaíola	D'fhéadfadh méaduithe tuartha ar theocht, tonnta teasa agus triomaigh an riosca i leith dóiteán a mhéadú i láithreáin líonadh talún agus d'fhéadfaidís leitheadúlacht míolra agus boladh a mhéadú, chomh maith	Tréimhsí Fuara	2	3	6
		Tonnta Teasa	4	4	16
		Tréimhsí Tirime	4	5	20
		Báisteach Throm	5	3	15
		Luasanna Gaoithe	1	2	2
Acmhainní Uisce	Imreoidh méaduithe tuartha ar theocht, tréimhsí fuara agus báisteach tionchar ar shreafaí agus cáilíocht acmhainní uisce. Laghdófar an fháil atá ar acmhainní uisce mar gheall ar mhéaduithe ar theocht agus tréimhsí fuara, agus is féidir le tréimhsí fuara bheith mar chúis le cur isteach ar sheirbhísí uisce	Tréimhsí Fuara	5	3	15
		Tonnta Teasa	4	4	16
		Tréimhsí Tirime	5	5	25
		Báisteach Throm	5	3	15
		Luasanna Gaoithe	1	2	2

Imríonn éifeachtaí an uirbithe agus an athraithe aeráide tionchar agus méadaíonn siad an riosca i leith tuile. Is amhlaidh an cás do Bhaile Átha Cliath Theas, inar tháinig méadú ar cheantair uirbeacha agus ina bhfuil córas casta aibhneacha, canálacha, séaraigh uisce dromchla, séaraigh bhréana agus sruthchúrsaí uirbeacha.

Is iad an dá phríomhfhoinsí tuile ná tuile intíre agus cósta, mar gheall gur Contae gan chósta é Baile Átha Cliath Theas, ní bheidh sé thíos le tuile cósta. D'fhéadfadh meascán de shreafaí arda abhann agus lán mara cosc a chur, áfach, ar an abhainn ó sceitheadh isteach san fharraige agus leibhéil uisce intíre a mhéadú, agus sáraíonn aibhneacha a mbruacha dá bharr.

Féadfaidh roinnt rudaí a bheith mar chúis le tuile intíre, uisce a ritheann chun srutha, báisteach throm, drochtheagmhais agus stoirmeacha ina measc. Bíonn Bhaile Átha Cliath Theas thíos le roinnt saghsanna de thuile, an méid seo a leanas ina measc:

- Is é is cúis le **tuile abhann** ná báisteach (a thiteann ar feadh tréimhse nó báisteach an-trom), agus sáraíonn aibhneacha a dtoilleadh dá bharr
- Tarlaíonn **tuile líonra** mar thoradh ar chórais draenála uirbeacha a bheith faoi uisce agus a dtoilleadh a shárú
- Príomhríosca ar fud an Chontae go léir atá i **dtuile bháistiúil** mar thoradh ar bháisteach dhian agus thobann a scaipeann ar an talamh agus a sháraíonn toilleadh córais draenála áitiúla
- Tarlaíonn **tuile screamhuisce** nuair a éiríonn screamhuisce aníos ó bhunmhaoschlár agus is féidir leis bonneagar tuile agus fothuile a fhágáil faoi uisce; tarlaíonn sé i rith báisteach mharthanach agus imríonn sé tionchar ar cheantair ísle den Chontae.
- **Tuile** de bharr scaoileadh nó sárúithe ar dhambaí

MEASÚNÚ BONNLÍNE

Faoi mar a dtugtar cuntas air thuas i dTábla 1, is rí-bheag cuntas atá ar theagmhais mhóra tuile idir na blianta 1986 agus 2000. Tugadh teagmhais adhaimsire ní ba mheasa faoi deara idir an bhliain 2000 agus 2002 agus tháinig méadú ar a minicíocht ar ráta suntasach ó 2008 ar aghaidh. Is féidir é seo a thabhairt faoi deara ó Amlíne na dTeagmhais Mór Aeráide i mBaile Átha Cliath (Fíor 4).

Is tábhachtach a thabhairt faoi deara go bhféadfadh nach mbeadh díreach cúis amháin ina húdar le rioscaí i gcás tuile agus d'fhéadfadh roinnt tosca a bheith mar chúis leo a mbíonn tuile mhór mar thoradh orthu.

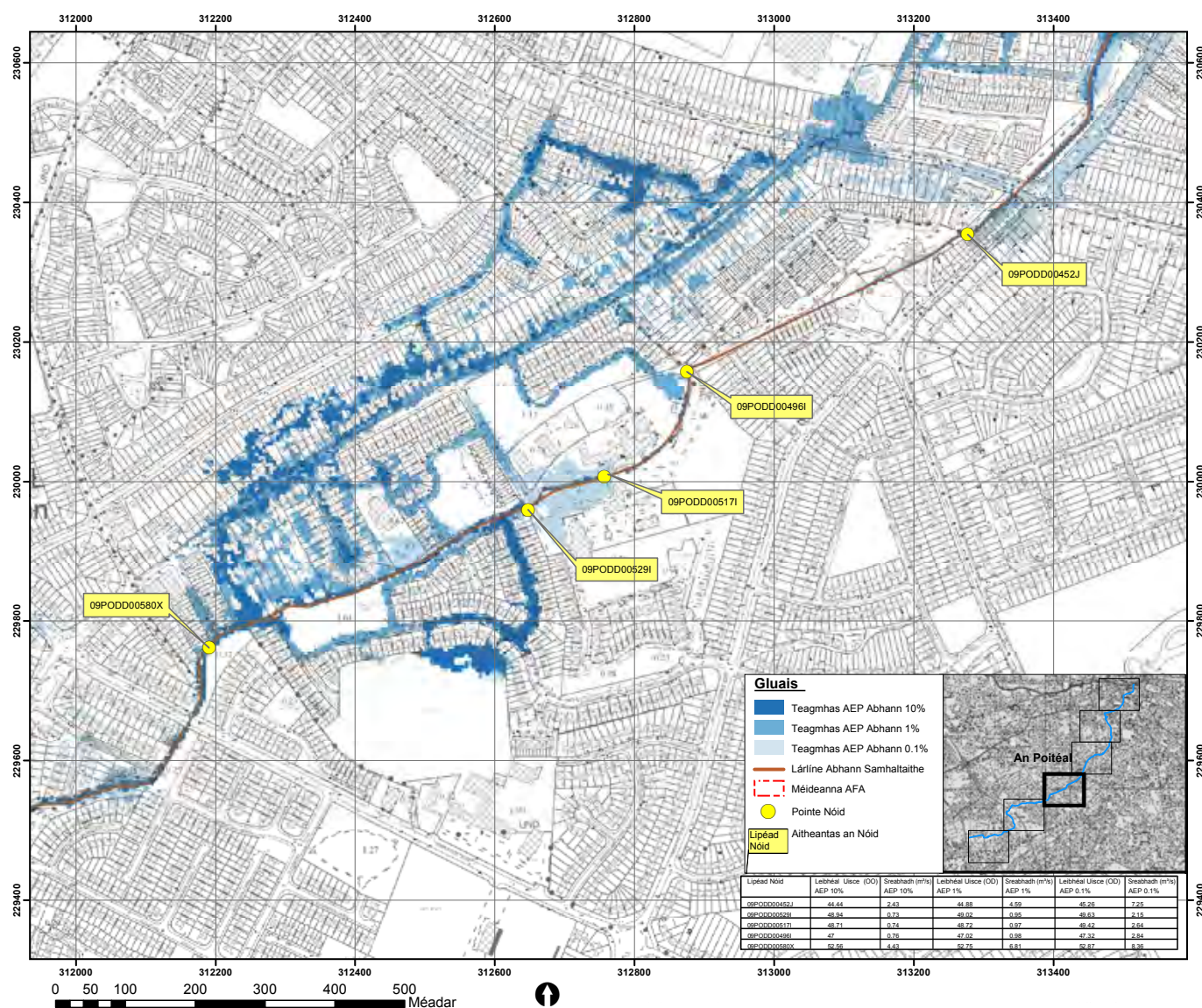
RIOSCAÍ TUILE

Tá roinnt tuile i mBaile Átha Cliath Theas, a bhfuil go leor díobh thíos le baol tuile. Áirítear leo seo an Dothra, an Chamóg agus an Poitéal. Bíonn an limistéar thíos le riosca mór tuile mar gheall ar a shaintréithe fisiciúla, agus is iad Sléibhte Bhaile Átha Cliath foinse roinnt aibhneacha agus fo-aibhneacha. Imríonn an riosca méadaithe seo i leith tuile tionchar, chomh maith, ar an limistéar i dtaobh brú méadaithe ar chórais uisce agus sláintíochta, agus díobháil a dhéanamh do phríomhbhonneagar agus réadmhaoin.

Is féidir méid na díobhála a dhéanann tuile mar gheall ar aibhneacha a fheiceáil, chomh maith, i bhFíor 8, ina léirítear an riosca féideartha a chruthaíonn Abhainn na an Phoitéil. Léiríonn seo conas a d'imreodh fiú tuile abhainn amháin tionchar ar dhaoine mór agus go mbeadh sé ina chúis le díobháil mhór don cheantar máguaird.

Cuireann cearta bruachánacha le rioscaí tuile. Úinéirí bruachánacha iad roinnt úinéirí réadmhaoine nó talún a bhfuil talamh acu atá taobh le sruthchúrsa, nó a ngabhann sruthchúrsa trína dtalamh, agus tá freagrachtaí áirithe dlíthiúla orthu an sruthchúrsa a chothabháil. Oibríonn Comhairle Cathrach Bhaile Átha Cliath, ar an ábhar sin, chun cónaitheoirí agus úinéirí gnólachta a chur ar an eolas ar a bhfreagrachtaí bruachánacha.

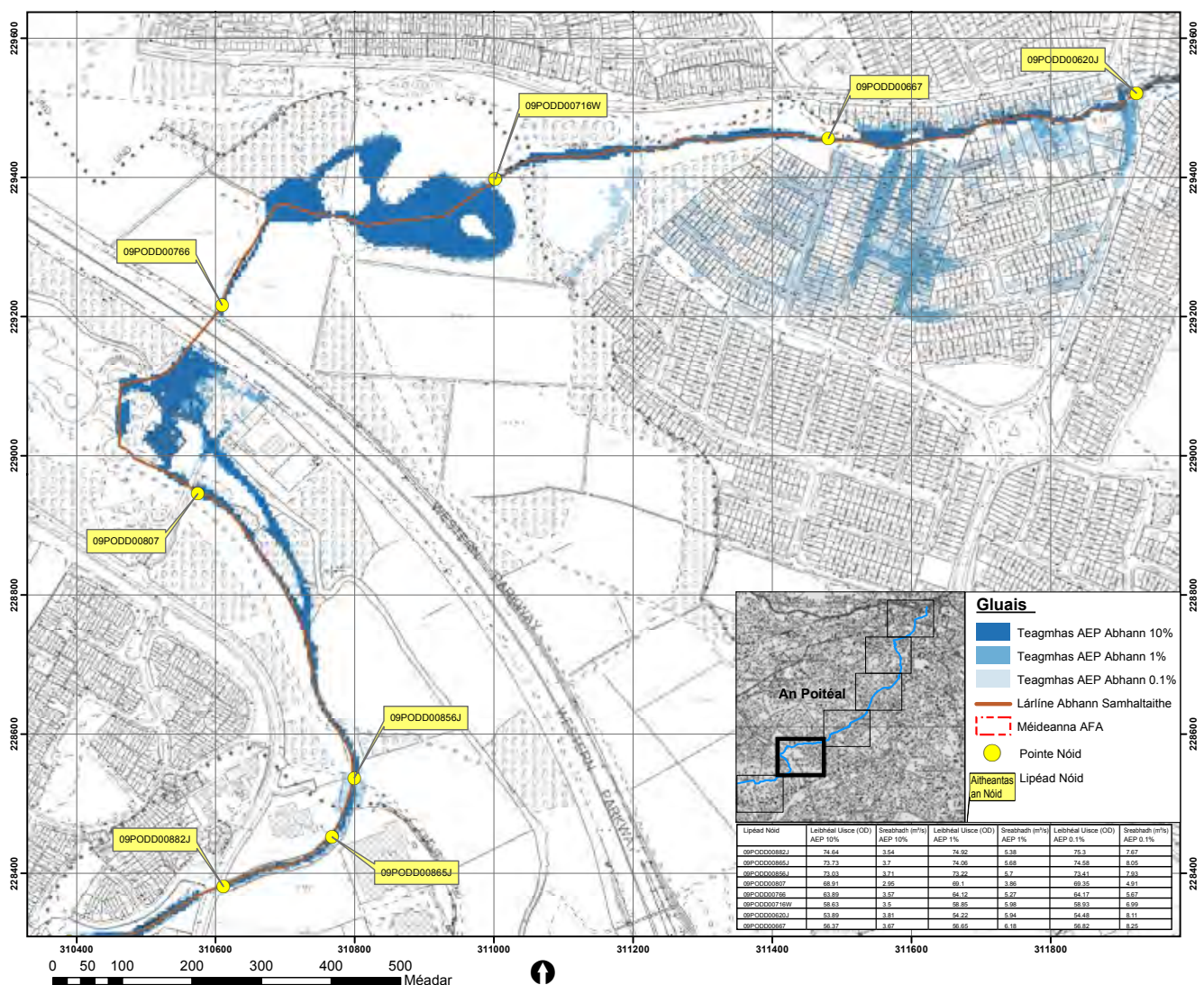
Fíor 8 Méideanna Tuile Abhann an Phoitéil (Foinse: Arna oiriúnú ón Taifead ar Dhéanmhais Chosanta/Oifig na nOibreacha Poiblí)

RIOSCAÍ AMACH ANSEO

Tuairtar, i dtaobh athrú aeráide, go rachaidh an dóchúlacht go dtitfidh tuile amach i méid, e.g. d'fhéadfadh teagmhas nár thit amach ach uair amháin i dtréimhse 100-bliain titim amach uair amháin i dtréimhse 25-bliain ina ionad sin. Tuairtar go dtiocfaidh méadú, chomh maith, ar an líon laethanta a thitfidh báisteach throm gach bliain, agus cruthófar baol níos mó i dtaobh tuile bháistiúil agus abhann.

Léirítear i bhFíor 9 thíos an staidéar ar mhéideanna tuile faoinar tugadh i mBaile Átha Cliath Theas agus úsáidtear an Dóchúlacht Teagmhais/Sáraithe Bhliantúil (an DTSB); is ionann seo agus an dóchúlacht go dtitfidh teagmhas amach i mbliain, i.e. tá dóchúlacht 1 as 100 ann go dtarlóidh tuile.

Braithfidh rioscaí i gcás tuilte amach anseo ar phatrúin lonnaíochta uirbí, úsáid talún agus caighdeán na gcóras tuartha tuilte, rabhaidh agus freagartha tuilte atá i bhfeidhm. Tá Réigiún Bhaile Átha Cliath an-leochaileach do rioscaí amach anseo, mar gheall ar bhorradh tuartha ar an danra sna blianta amach romhainn. Imreoidh an riosca méadaithe seo i leith tuile tionchar ar na córais i mBaile Átha Cliath Theas atá leochaileach cheana féin, i dtaobh brú méadaithe ar chórais uisce agus séarachais, agus díobháil a dhéanamh do phríomhbhonneagar agus réadmhaoin.

Fíor 9 Méideanna Tuile Abhann Bhaile Átha Cliath Theas (Foinse: Anna Oiriúnú ón Taifead ar Dhéanmhais Chosanta/Oifig na nOibreacha Poiblí)

RIOSCAÍ

Tábla 4 Maitrís Riosca Tuile

LIMISTÉIR THIONCHAIR	CUR SÍOS	PARAIMÉADAR	IARMHAIRT	DÓCHÚLACHT	RIOSCA AMACH ANSEO
Príomhbhonneagar agus an Timpeallacht Thógtha	Cuirfidh tuile abhann, bháistiúil agus screamhuisce brú breise agus ar an timpeallacht thógtha agus cruthóidh sé riosca breise dó. Beidh gach ceantar sa timpeallacht thógtha thíos leis mar gheall ar an riosca breise seo (gnólachtaí, áiteanna cónaithe, príomhbhonneagar, etc.)	Abhann	5	5	25
		Báistiúil	4	4	16
		Screamhuisce	4	3	12
Iompar	Déanfaidh méaduithe ar thuile abhann agus bháistiúil díobháil do bhóithre, ar féidir le cur isteach ar gach seirbhís iompair bheith mar thoradh air	Abhann	5	5	25
		Báistiúil	4	4	16
		Screamhuisce	4	3	12
Bithéagsúlacht	Is féidir le drochtheagmhais tuile bheith mar chúis le gnáthóga a chailleadh agus díobháil a dhéanamh d'éiceachórais	Abhann	3	5	15
		Báistiúil	2	4	8
		Screamhuisce	2	3	6
Bainistíocht Dramhaíola	Méadaíonn tuile ar láithreáin líonadh talún an riosca go ndéanfar uisce dromchla agus screamhuisce a éilliú	Abhann	3	5	15
		Báistiúil	4	4	16
		Screamhuisce	5	3	15
Acmhainní Uisce	Cuireann méaduithe ar thuile brú breise ar chórais uisce, a bhíonn lonnaithe, de ghnáth, ag an airde is ísle agus a mbíonn baol níos mó rompu i leith tuile, dá bhrath	Abhann	4	5	20
		Báistiúil	4	4	16
		Screamhuisce	5	3	15

GNÍOMHARTHA OIRIÚNAITHE DO THUILE

Is é cuspóir na ngníomhartha oiriúnaithe do thuile chun an éifeacht a laghdú a bhíonn ag teagmhais tuile, agus ba cheart dóibh dul i ngleic le rioscaí tuile reatha agus amach anseo araon. Is iad cuspóirí gníomhartha oiriúnaithe do thuile:

- 1. Geilleagrach** – a chinntiú go mbunaítear caiteachas ar bhainistíocht riosca i gcás tuilte ar riosca
 - 2. Sóisialta** – riosca i leith saoil agus sláinte a laghdú, agus an príomhbhonneagar á chosaint i gcomhthráth agus a chinntiú nach bhfuil riosca méadaithe i leith aon limistéar eile ann
 - 3. Comhshaoil agus oidhreacht** – an bithéagsúlacht agus oidhreacht chultúrtha a chosaint, agus a fheabhsú, más féidir
Tá athléimneacht mhéadaithe i leith tuilte i mBaile Átha Cliath Theas trí úsáid a bhaint as pleanáil spásúlachta agus tionscadail bhonneagair (lena n-áirítear réitigh dhúlrahunaithe). Áirítear le roinnt de na bearta oiriúnaitheacha:
- Bearta athléimneachta do thuilte pobail agus gnó** – ar nós tuar tuilte

- Bearta a bhaineann go sonrach le láithreán** – d'fhéadfadh úsáid a bhaint as tírdhreacha reatha nádúrtha nó as bonneagar reatha a bheith i gceist leis seo chun tuile a laghdú
- Bearta cineálacha** – ar nós Córais Draenála Uirbí Inbhuanaithe (SuDS), atá éigeantach i dtaobh gach forbartha nua. Mura féidir soláthar a dhéanamh do SuDS ag an láithreán, caithfidh bealach eile a bheith ann chun rith chun srutha a laghdú. Chun rioscaí tuile a laghdú i bhforbairtí nua, luaitear i *Staidéar Draenála Straitéiseach Mhór-Cheantar Bhaile Átha Cliath* nach gceadaítear aon fhorbairt nua laistigh de 10-15 mhéadar ar an dá thaobh de shruthchúrsaí, caithfear a áireamh le hiarratais pleanála measúnú riosca formhuirir agus caithfear córais draenála a aonrú ó íoslaigh.
- Bainistíocht tuilte** – úsáid a bhaint as na *Treoirlínte maidir leis an gCóras Pleanála agus Bainistíocht Riosca i gcás Tuilte* a d'fhoilsigh Oifig na nOibreacha Poiblí (OOP), mar bheart le haghaidh bainistíocht tuilte agus oiriúnú do thuilte. Tá na treoirlínte seo le cur i bhfeidhm i gceart agus le cur san áireamh in aon bhearta forbartha, pleanála agus maolaithe/oiriúnaithe do thuilte.

Tomhas ar dhlús na dtruaileán ar leith atá díobhálach do shláinte daoine is ea cáilíocht an aeir. Imreoidh athruithe ar an aeráid, go háirithe méaduithe ar theocht, tionchar ar dhlús na dtruaileán san aer; fad a théann teochtaí i méid, agus rachaidh dlús na dtruaileán i méid, chomh maith. Is amhlaidh atá an scéal, chomh maith, nuair a chuirtear láidreacht agus minicíocht athraitheach ardluasanna gaoithe mar gheall ar athrú aeráide san áireamh, a d'fhéadfadh bheith mar chúis le scaipeadh truaileán agus a d'fhéadfadh difear a dhéanamh do limistéar agus daonra níos mó.

Díríonn beartas maidir le cáilíocht an aeir ar thruaileáin, gáis cheaptha teasa (GCTanna) agus na cáithníní agus dé-ocsainí díobhálacha níos práinní a laghdú. Ciallaíonn dlús GCTanna a laghdú (i.e. a mhaolú) an úsáid a bhaintear as breoslaí carbónbhunaithe a laghdú nó a dhíothú agus aistriú chuig foinsí in-athnuaite d'fhuinneamh agus ionsú carbóin ag fásra^[20,21,22].

MEASÚNÚ BONNLÍNE

Tá cáilíocht an aeir i Réigiún Bhaile Átha Cliath go maith, faoi láthair, agus ní sháraíonn na leibhéil de dhé-ocsaíd nítrigine (NO_2), dé-ocsaíd sulfair (SO_2), aonocsaíd charbóin (CO), agus ábhar cáithníníeach (PM_{10} agus $\text{PM}_{2.5}$) go léir laistigh de leibhéil inghlactha, de réir na treorach ón Aontas Eorpach (an AE). Díríonn treoir nua ón Eagraíocht Dhomhanda Sláinte (an EDS) ar impleachtaí sláinte cháilíocht an aeir (fiú cáilíocht an aeir atá laistigh de leibhéil inghlactha) agus conas maolú a dhéanamh ina aghaidh seo. Le maolú, daingean áitiúil a chinntiú le haghaidh saincheisteanna sláinte, teastaíonn sonraí cruinne faoi cháilíocht aeir réigiúin. Tá 13 stáisiún monatóireachta ar cháilíocht an aeir gníomhach faoi láthair ar fud Bhaile Átha Cliath; ach ní dhéanann siad monatóireacht, áfach, ar gach GCT agus ábhar cáithníníeach ag gach stáisiún. Mar aitheantas ar an ngá atá le sonraí níos daingne, tá Comhairle Cathrach Bhaile Átha Cliath ag oibriú faoi láthair leis an GCC chun sonraí a bhailiú ar cháilíocht an aeir i do Réigiún iomlán Bhaile Átha Cliath faoin gClár náisiúnta nua Monatóireachta ar Cháilíocht an Aeir Chomhthimpeallaigh (AAMP). Cabhróidh braiteoirí a úsáid chun sonraí áitiúla inrochtana fíor-ama a bhailiú chun beartas a fhorbairt chun dul i ngleic le cáilíocht an aeir agus truaileáin, ar nós na *Straitéise Náisiúnta Aeir Ghlain*, atá le scaoileadh in 2019.

TRUAILLIÚ AEIR AGUS RIOSCAÍ I LEITH CHÁILÍOCHT AN AEIR

Braitheann truaileáin aeir ar aeráid agus saintréithe an cheantair. Tá an Contae leochaileach i leith truaileán mar

gheall ar astaíochtaí Bhaile Átha Cliath ón earnáil iompair, an tionscal tógála agus dramhaíola a dhó agus astaíochtaí ó ghníomhaíochtaí tionsclaíocha.

Baineann truailliú aeir agus rioscaí i leith cháilíocht an aeir leis an tsláinte agus le rioscaí i leith éiceachóras, go príomha. Is iad saoránaigh leochaileacha (leanaí, mná torracha, daoine aosta agus iad siúd a bhfuil drochshláinte acu) is mó is dóchúla a bheidh i mbaol. D'fhéadfaí a áireamh leis an riosca i leith sláinte saincheisteanna riospráide a éiríonn níos measa agus laghdú ar thréimhse ionchasach saoil.

I dturas an ama, d'fhéadfadh droch-cháilíocht an aeir ar leibhéal na talún riosca a chruthú do tháirgeadh bia. D'fhéadfadh báisteach aigéadach mar gheall ar thruailliú aeir agus eotrófú a bheith mar thoradh ar thruaileáin iomarcacha, agus is é is cúis leis ná truaileáin a scaiptear ar phlandaí agus aibhneacha ó uisce a ritheann chun srutha.

Déanann méaduithe ar theochtaí aeir é seo a ghéarú, chomh maith. Bhrath monatóirí ar cháilíocht an aeir ar an líonra náisiúnta monatóireachta ar cháilíocht an aeir chomhthimpeallaigh dlús ardaíthe ózón i rith thonn teasa shamhradh 2018, anuas ar leibhéal mhéadaithe de thruailliú aeir ar leibhéal na talún.

RIOSCAÍ AMACH ANSEO

D'fhéadfaí rioscaí reatha a ghéarú amach anseo, go háirithe nuair a chuirtear san áireamh go dtuairtear go dtiocfaidh borradh ar an daonra. De réir mar a théann daonra an Chontae i méid, is amhlaidh a théann an gá atá le gréasáin iompair agus iompraíochta, fuinnimh, diúscartha dramhaíola agus tithíochta. Beidh gá le haon teicneolaíochtaí nua (bithmhais, etc.) a tugadh isteach chun dul i ngleic le hathrú aeráide a mheasúnú i dtaobh an tionchair a imrítear ar cháilíocht an aeir.

Is iad astaíochtaí truaileáin aeir, go háirithe PM_{10} agus NO_x (ocsaíd de nítrigin) a scaoiltear as trácht ar bhóithre, is mó a bhagraíonn ar cháilíocht an aeir i gceantair uirbeacha^[23]. Fiú cé go bhfuil breoslaí níos glaine agus gur laghdaigh an teicneolaíocht astaíochtaí, tá méadú tugtha faoi deara fós féin in Éirinn ar an méid gluaisteán agus méideanna a n-innill. Chomh maith leis sin, aistríodh chuig innill díosail le blianta beaga anuas, a scaoileann níos lú CO_2 ach a scaoileann níos mó ábhar cáithníníeach.

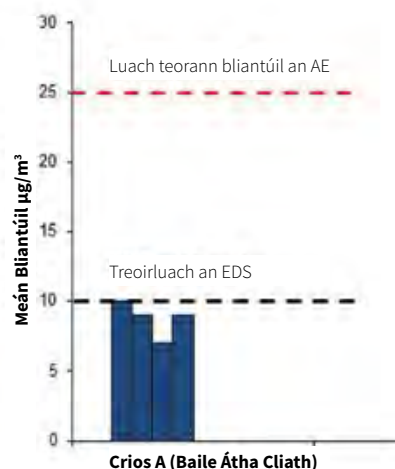
Tháinig méadú i Réigiún Bhaile Átha Cliath ar thógáil agus forbairt le blianta beaga anuas, agus tuairtear go rachaidh tógáil i méid mar gheall ar an éileamh méadaithe ar thithíocht i measc daonra atá ag fás. Fad a mhéadaíonn tógáil agus scartáil i mBaile Átha Cliath Theas, is amhlaidh a mhéadóidh astaíochtaí ar eitilt agus cáithníní deannaigh, a dhéanann saincheisteanna sláinte i measc an daonra níos measa.

GNÍOMHARTHA OIRIÚNAITHE DO THRUAILLIÚ AEIR AGUS CÁILÍOCHT AN AEIR

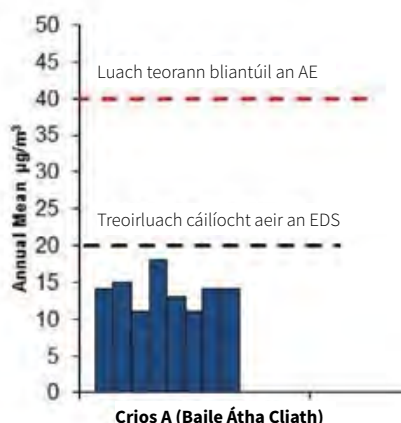
Tá de chuspóir ag gníomhartha oiriúnaithe do thruailliú aeir agus cáilíocht an aeir chun na héifeachtaí a bhíonn ag truailliú aeir a laghdú agus monatóireacht a dhéanamh orthu. Déantar seo trí bheartas agus reachtaíocht chun truaileáin a rialáil a ghin earnálacha éagsúla fuinnimh i mBaile Átha Cliath Theas. Is iad an dá earnáil is mó a imríonn tionchar ar cháilíocht an aeir ná téamh baile agus iompar. Beidh aer níos glaine agus timpeallacht níos sláintiúla do shaoránaigh mar thoradh ar aistriú ó bhreosla soladach a dhó go dtí modhanna téimh baile níos glaine agus níos éifeachtúla i dtaobh fuinnimh agus aistriú ó úsáid a bhaint as gluaisteáin phríobháideacha díosail agus pheitрил chuig modhanna eile iompair, ar nós siúil, rothaíocht agus feithiclí leictreacha. Tá seo thar a bheith tábhachtach inár dtimpeallachtaí uirbeacha atá i mbaol. Chun na hathruithe iompraíochta seo a dhreáú agus chun cur leo go poiblí, tá sé ríthábhachtach go nglacann Éire le réitigh bheartais ar féidir leo an dá shaincheist a nascadh, is é sin, cáilíocht an aeir chomhthimpeallaigh agus athrú aeráide a mhaolú. Ba cheart go ndéanadh *Straitéis Aeir Ghlain Náisiúnta* an rialtais, a bheidh ag teacht aníos, an bealach chun cinn a threorú i dtaobh réitigh bheartais d'Éirinn ina leith seo.

Áirítear leis na ngníomhartha ar ghlac Comhairle Contae Bhaile Átha Cliath Theas leo an méid seo a leanas:

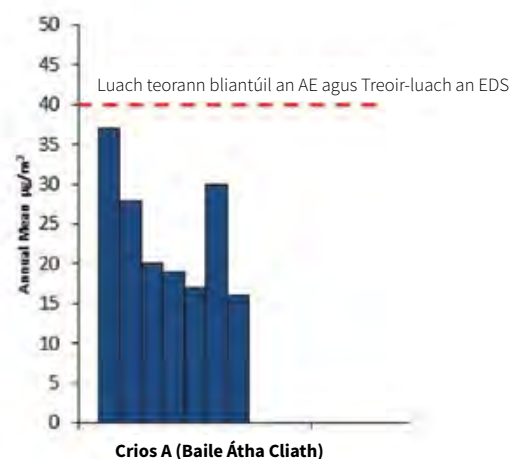
- Rialuithe éifeachtacha forfheidhmithe - *an tAcht um Thruailliú Aeir, 1987* a rialáilann agus a dhéanann monatóireacht ar dhó neamhdhleathach, astaíochtaí iomarcacha ón tionscal agus astaíochtaí deannaigh ón tionscal tógála
- Beartais iompair chun truaileáin a laghdú. Áirítear leis seo rotharbhealaí a sholáthar, fairsingiú Mórlánaí Bus (MLBanna) agus saoráidí méadaithe páirceála agus taistil
- Forbairt a rialú fad a dtugtar tús áite d'fhorbairt áitíochta ard-dlúis atá i ngar do bhealaí agus chonláistí iompair phoiblí.
- Teastaíonn Measúnú ar an Tionchar ar an gComhshaol (MTC) agus Ráitis ar an Tionchar ar an gComhshaol ó fhorbairtí móra a chuireann isteach ar chead pleanála. Ba cheart do MTCanna sonraí a thabhairt faoin tionchar a imreoidh an fhorbairt ar cháilíocht an aeir.
- Fardail astaíochtaí a athbhreithniú agus a nuashonrú, samhaltú de cháilíocht an aeir uirbigh agus monatóireacht ar cháilíocht an aeir chomhthimpeallaigh.

Fíor 10 Meándlúsanna Ábhair Cháithnínigh Bhliantúil_{2.5} (Mínábhar Cáithnínach) ag Stáisiúin Aonair in 2016 (Foinse: an GCC)

Fíor 11 Meándlúsanna Ábhair Cháithnínigh Bhliantúil_{2.5} ag Stáisiúin Aonair in 2016 (Foinse: an GCC)

Fíor 12 Meándlúsanna NO_2 Bhliantúil (Dé-ocsaíd Nítrigine) ag Stáisiúin Mhonatóireachta Aonair in 2016 (Foinse: an GCC)

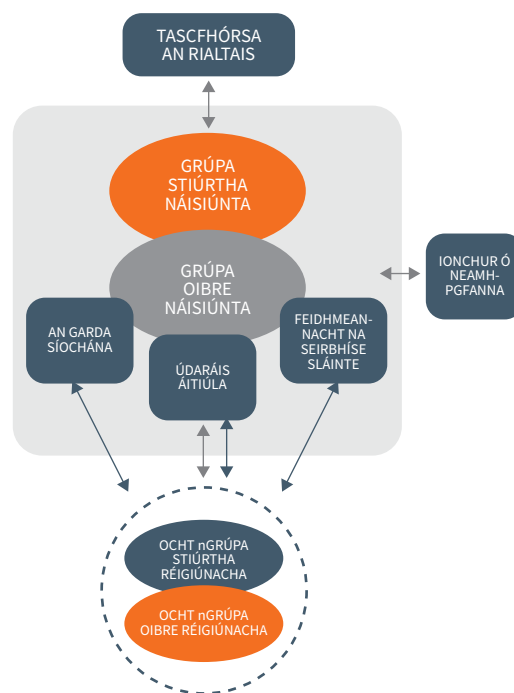
Léirigh an bhonnlíne oiriúnaithe go bhfuil teagmhais adhamsire mar gheall ar aeráid athraitheach ag méadú i dtaobh minicíochta agus déine araon, agus gur féidir leo baol a chruthú do shaoránaigh agus don bhonneagar. Tugann seo chun solais an gá atá le pleanáil éigeandála, agus le pleananna a dhéantar a nuashonrú go leanúnach ar aon dul leis na teagmhais adhamsire seo. Leagtar amach sa Chreat Bainistíochta Mór-Éigeandála (BMÉ) an caidreamh oibre idir na gníomhaireachtaí éagsúla atá sa fhreagairt éigeandála túsline.

Déantar éigeandáil mhór a shaínmhíniú sa BMÉ mar seo a leanas:

'Aon teagmhas, a dtugtar fógra gearr nó fógra ar bith ina thaobh, de ghnáth, is cúis le nó a bhagraíonn ar bhás nó gortú, nó cur isteach tromchúiseach ar sheirbhísí bunriachtanacha nó díobháil a dhéanamh do réadmhaoin, an timpeallacht nó bonneagar a sháraíonn gnáthacmhainneacht na bpríomhsheirbhísí éigeandála sa cheantar ina dtarlaíonn an teagmhas, agus ag a bhfuil gá le nósanna imeachta breise ar leith a ghníomhachtú agus ar gá acmhainní breise a shlógadh le freagairt éifeachtach chomhordaithe a chinntiú' [24].

Cuireann an Creat BMÉ ar chumas Príomhghníomhaireachtaí Freagartha (PGFanna), ina bhfuil an Garda Síochána, Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte agus údaráis áitiúla, chun freagairt chomhordaithe a ullmhú agus a dhéanamh d'éigeandálaí móra. Déileálann Príomhsheirbhísí Éigeandála (PSÉanna) le teagmhais ar scála beag, lena n-áirítear an Garda Síochána, an tSeirbhís Otharcharranna, an tSeirbhís Dóiteáin agus Garda Cóta na hÉireann. Is féidir leis na Fórsaí Cosanta, seirbhísí éigeandála deonacha, cuideachtaí iompair agus pobail a ndearnadh dífear dóibh tacú le PGFanna trí bhainistiú ar éigeandálaí móra.

Léirítear i bhFíor 13 na struchtúir náisiúnta, réigiúnacha agus áitiúla a bunaíodh chun tacú le forbairt an Chreata.

Fíor 13 Struchtúir le haghaidh Cur i bhFeidhm (Foinse: Creat Bainistíochta Mór-Éigeandála)

FREAGAIRT ÉIGEANDÁLA AR LEIBHÉAL ÁITIÚIL AGUS RÉIGIÚNACH

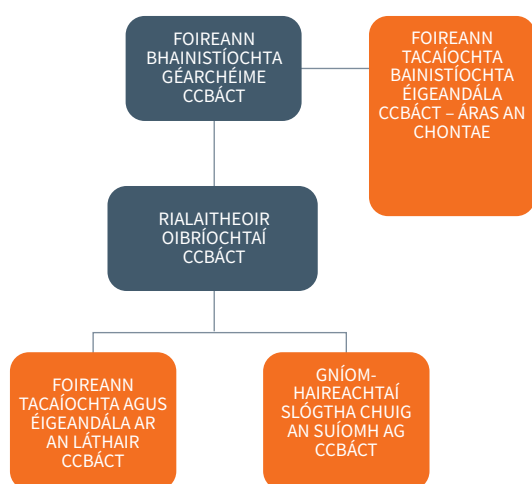
Tá Comhairle Contae Bhaile Átha Cliath Theas mar chuid de Mhór-Éigeandáil an Réigiúin Thoir agus is Príomhghníomhaireacht Freagartha (PGF) í, agus is í Briogáid Dóiteáin Bhaile Átha Cliath a Príomhsheirbhís Éigeandála (PSÉ). Riarann Comhairle Cathrach Bhaile Átha Cliath Briogáid Dóiteáin Bhaile Átha Cliath thar ceann Chomhairle Contae Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin, Chomhairle Contae Fhine Gall agus Chomhairle Contae Bhaile Átha Cliath Theas.

Tá i bPlean Mór-Éigeandála Chomhairle Contae Bhaile Átha Cliath Theas 2016 ^[25] clár éigeandála leanúnach éigeandála a dhéanann anailís ar ghuaiseacha agus measúnú riosca, pleanáil freagartha, pleanáil aisghabhála agus bíonn baint aige in oiliúint idirghníomhaireachta, cleachtaí agus fóraim réigiúnacha.

Tugann gach roinn den Chomhairle faoi bhreithmheas ar a nósanna imeachta agus pleananna oibríochtúla reatha le comhoiriúnacht do na cáipéisí pleanála móréigeandála a chinntiú.

Nuair a dhearbhaítear móréigeandáil, bunaíonn an bhainistíocht shinsearach laistigh den údarás áitiúil, an Garda Síochána agus Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte grúpa áitiúil comhordaithe. Áirítear le príomhróil sa ghrúpa seo rialaitheoir oibríochtaí, comhordaitheoir ar an láthair agus Foireann Bainistithe Géarchéime (FBG) CCBÁCT.

Fíor 14 Rialú Údaráis Áitiúil ar Acmhainní (Foinse: Plean Mór-Éigeandála CCBÁCT 2016)

Foireann bhainistíochta ar leibhéal straitéiseach é an FBG laistigh de CCBÁCT agus tuairiscíonn sé go díreach leis an bPríomhfheidhmeannach. Tionóltar an FBG i rith móréigeandála, agus bíonn sé freagrach as an méid seo a leanas:

- Freagairt fhoriomlán CCBÁCT don mhóréigeandáil a bhainistiú, a rialú agus a chomhordú
- Tacaíocht a sholáthar do Rialaitheoir Oibríochtaí CCBÁCT atá ar an láthair agus acmhainní a ghnóthachtáil ó CCBÁCT nó go seachtrach
- Idirchaidreamh a dhéanamh leis na ranna rialtais ábhartha maidir le saincheistanna straitéiseacha
- Rannpháirtíocht CCBÁCT a chinntiú sna struchtúir chomhordaithe idirghníomhaireachta

SEIRBHÍSÍ AGUS ACMHAINNÍ FREAGARTHA ÉIGEANDÁLA

Cuireann Briogáid Dóiteáin Bhaile Átha Cliath an príomhfhreagairt ar fáil d'éigeandálaí sa Chontae. Tacaíonn CCBÁCT leis an bhfreagairt seo trí na feidhmeanna seo a leanas a sholáthar, i measc cinn eile:

- Soláthar seirbhísí a chomhordú ó gach roinn den Chomhairle
- Gach foirgneamh, ar nós ionaid fóillíochta agus ionaid phobail, a chur ar fáil do dhaoine a dhíláithrigh an éigeandáil
- Eagraíocht Cosanta Sibhialta dheonach a sholáthar
- Comhairle agus cúnamh a sholáthar leis an nglantachán i ndiaidh tuile nó truailliú mór
- Measúnú a dhéanamh ar dhíobháil struchtúrach a rinneadh d'fhoirgnimh
- Cruinnithe ilghníomhaireachta a chomhordú agus a stiúradh chun aisghabháil pobail a phleanáil

Oibríonn foireann BMÉ CCBÁCT le Briogáid Dóiteáin Bhaile Átha Cliath agus le húdarais eile áitiúla sa réigiún. Tacaíonn foireann BMÉ CCBÁCT leis an bhFoireann Bainistithe Géarchéime, tabhairt faoi athbhreithniú ar an bPlean Mór-Éigeandála agus Pleananna Drochaimsire ina measc.

Fophleananna chun Freagairt do Dhrochaimsir agus Éigeandálaí Tuile

Fophlean den Phlean Éigeandála iad Pleananna Drochaimsire, agus is féidir iad a ghníomhachtú chun ullmhú nó freagairt do mhóréigeandáil nó móréigeandáil a athshlánú. Féadfaidh éigeandálaí drochaimsire bagairtí suntasacha a chur roimh cheantair laistigh de theorainn an údarais áitiúil agus, ar an ábhar sin, is iad an phríomhghníomhaireacht chun an fhreagairt a chomhordú do theagmhais drochaimsire ina limistéar. Eisíonn Met Éireann rabhaidh drochaimsire seirbhíse poiblí d'Fhoireann Mheasúnaithe Drochaimsire CCBÁCT, agus is é an spriocam chun rabhadh a eisiúint 24 uair an chloig roimh thús an teagmhais, nó a fhad le 48 uair an chloig roimh ré nuair a bhíonn muinín ard.

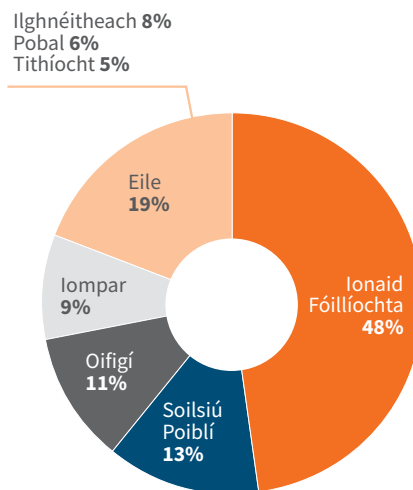
Leag CCBÁCT bearta amach chun rabhaidh drochaimsire seirbhíse poiblí a d'eisigh Met Éireann a fháil agus freagairt go pras dóibh. Tá freagairt CCBÁCT do theagmhais tuile faoi stiúir na Rannóige Oibríochtaí Draenála.

BONNLÍNE MHAOLAITHE

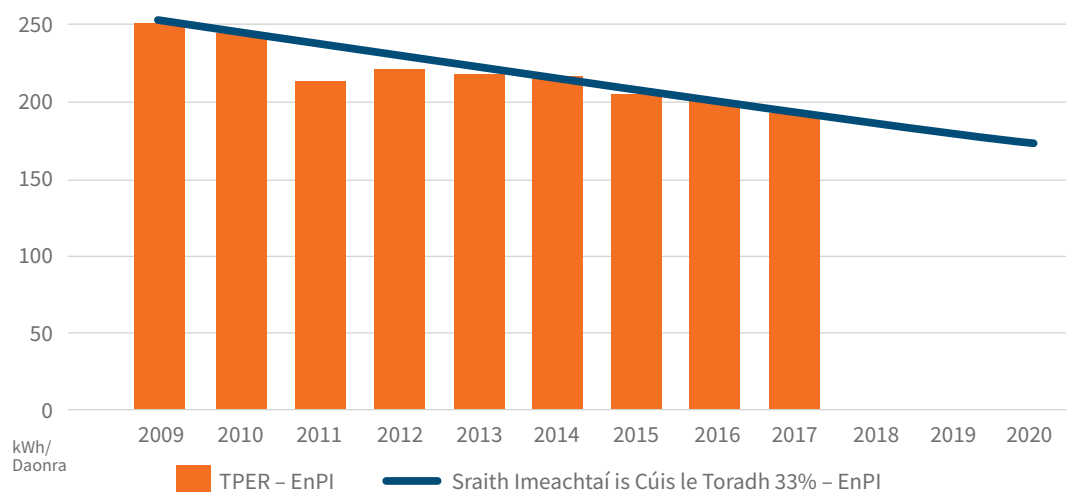
ÚSÁID FUINNIMH AGUS ASTAÍOCHTAÍ CHOMHAIRLE CONTAE BHAILE ÁTHA CLIATH THEAS

Tá Comhairle Contae Bhaile Átha Cliath Theas (CCBÁCT) freagrach as úsáid fuinnimh agus astaíochtaí óna foirgnimh agus saoraidí, a soilsiú poiblí, agus a flít feithiclí, chomh maith. Léiríonn an fhaisnéis ó bhunachar sonraí Monatóireachta agus Tuairiscithe (M agus T) Údarás Fuinnimh Inmharthana na hÉireann (an SEAI) gur úsáid CCBÁCT 53 gigeavatuair (GWh), ar an iomlán, de phríomhfhuinneamh in 2017. Léiríonn an bunachar sonraí fuinnimh, chomh maith, gur fheabhsaigh CCBÁCT a feidhmíocht fuinnimh 25.4% idir bliain na bonnlíne agus 2017. Tugann seo bearna in aghaidh sprice 7.6% chun solais, a chiallaíonn gur gá do CCBÁCT feabhas 7.6% sa bhreis a chur ar a fheidhmíocht fuinnimh idir an t-am i láthair agus 2020, chun a sprioc laghdaithe fuinnimh 33% a bhaint.

Ba é soilsiú poiblí ba mhó a d'úsáid fuinneamh, agus d'úsáid sé 48% de phríomhídiú fuinnimh na Comhairle, ar an iomlán. Ba iad foirgnimh agus saoraidí an dara rud ba mhó a d'úsáid fuinneamh (43% den ídiú fuinnimh iomlán), agus b'ionann an méid a d'úsáid an fhlít chathartha agus 9% den úsáid fuinnimh iomlán.

Fíor 15 Úsáideoirí Móra Fuinnimh

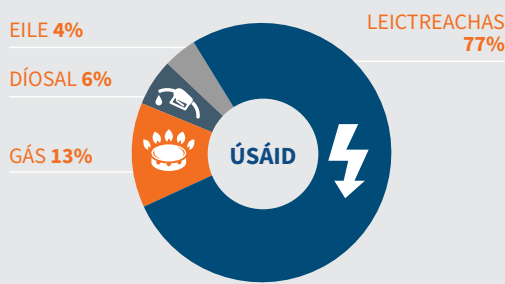

Fíor 16 Feidhmíocht Fuinnimh Bhliantúil CCBÁCT i gComparáid leis an tSraith Imeachtaí is Cúis le Toradh 33%

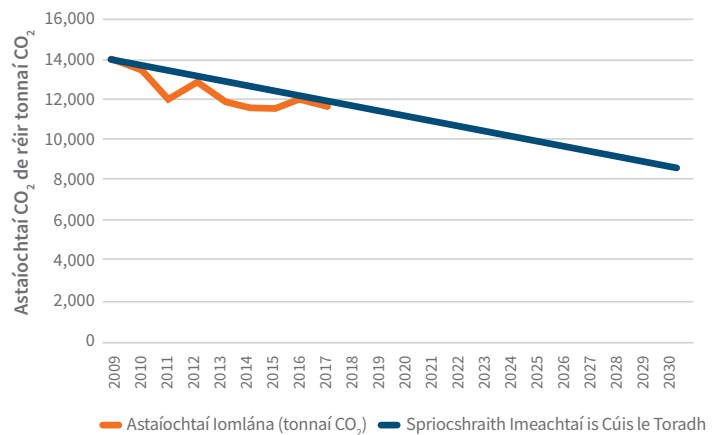
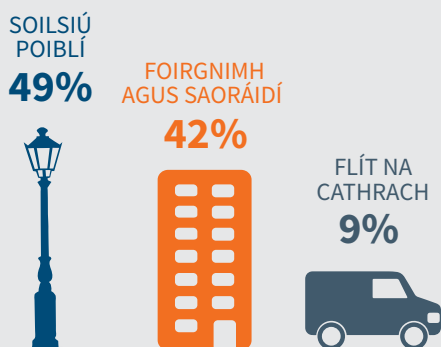
LÉARGAS GINEARÁLTA AR ASTAÍOCHTAÍ CCBÁCT

ASTAÍOCHTAÍ CCBÁCT DE RÉIR SAGHAS BREOSLA

ASTAÍOCHTAÍ CCBÁCT DE RÉIR CATAGÓIRE

Fíor 17 Astaíochtaí CCBÁCT 2009-2017, le Sraith Imeachtaí is Cúis leis an Sprioc chun Laghdú 40% a bhaint amach faoi 2030

Mar shíniitheoir le Conradh na Méaraí um an Aeráid agus Fuinneamh, tá CCBÁCT tiomanta dá hastaíochtaí carbóin féin a laghdú 40% faoin mbliain 2030, i gcomparáid le bliain na bonnlíne, ar meán é idir 2006 agus 2008.

Léirítear i bhFíor 17 thuas gur tháinig laghdú ar astaíochtaí CCBÁCT anuas ó 14,230 tonna CO₂ in 2009 go dtí 11,800 tonna CO₂ in 2017. Ciallaíonn seo gur gá do CCBÁCT a hastaíochtaí CO₂ a laghdú 3,270 tonna (23%) chun sprioc 2030 chun laghdú 40% a bhaint amach.

Ba é soilsiú poiblí an rud ba mhó a chuir le hastaíochtaí na Comhairle (49%), agus ba iad foirgnimh agus saoráidí an dara rud ba mhó a chuir leis na hastaíochtaí agus ba í an fhlít chathartha an tríú rud ba mhó a chuir leis na hastaíochtaí, a chuir 42% agus 9%, faoi seach, le hastaíochtaí na Comhairle.

In 2017, ghin leictreachas 77% d'astaíochtaí na Comhairle; ba é ba phríomhchúis leis seo ná an mórmhéid leictreachais a úsáidtear i soilsiú poiblí agus i bhfoirgnimh agus saoráidí. Ba é gás nádúrtha an dara rud ba mhó a chuir le hastaíochtaí (13%). Úsáideadh tromlach an gháis i bhfoirgnimh agus saoráidí in CCBÁCT chun freastal ar éilimh. B'ionann díosal, a bhí i measc cuid den fhuinneamh a úsáideadh don fhlít feithiclí, agus 6% de na hastaíochtaí iomlána.

TITHÍOCHT SÓISIALTA CHOMHAIRLE CONTAE ÁTH CLIATH THEAS

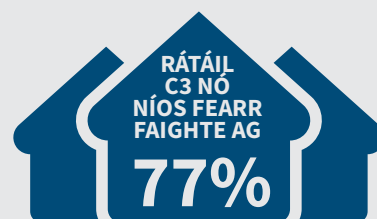
Tá CCBÁCT freagrach as leithdháileadh, cothabháil agus athchóiriú a stoic tithíochta sóisialta, ach níl sí freagrach as úsáid fuinnimh laethúil a tionóntaí. Is féidir leis an gComhairle dul i mbun beart, áfach, chun na hastaíochtaí seo a laghdú, trí uasghráduithe ar éifeachtúlacht fuinnimh.

Tá an fhaisnéis is déanaí atá ar fáil do thithíocht shóisialta CCBÁCT bunaithe ar shonraí tithíochta sóisialta 2016 na Comhairle agus ar Uirlis Taighde Rátáil Fuinnimh Foirgnimh (RFF) an SEAI. Deimhniú éifeachtúlachta fuinnimh réadmhaoin is ea RFF. Is réadmhaoin a bhaineann rátáil 'A1' amach is éifeachtúla i dtaobh fuinnimh, agus is réadmhaoin a bhfuil rátáil 'G' acu is lú is éifeachtúil.

Léirítear i bhFíor 1 thíos na RFFanna do gach ceann den stoc tithíochta sóisialta i mBaile Átha Cliath Theas. Is féidir linn a thabhairt faoi deara gurbh é an C2 an rátáil ba choitianta, arbh ionann sin agus 27% den stoc tithíochta sóisialta; b'airde é seo ná an mheánrátáil D a bhí ar fud an Chontae. Rinneadh 77% den stoc tithíochta a rátáil C3 nó níos fearr, a léiríonn an obair iarfheistithe faoinar thug CCBÁCT cheana féin chun an stoc tithíochta sóisialta nach bhfuil chomh héifeachtúil a uasghrádú.

As an stoc tithíochta sóisialta iomlán, bhí rátáil A3 ag 47 aonad. Ní fhéadfaí aon áiteanna cónaithe A1 nó A2 a aimsiú i mBaile Átha Cliath Theas don bhliain 2016 agus ní raibh aon áiteanna cónaithe A1 nó A2 sna sonraí a bailíodh ó uirlis Taighde RFF an SEAI, agus ní léirítear iad seo, dá bharr, sna cairteacha. Bhí líon an-bheag tithe ag a raibh rátáil F agus G; b'ionann iad agus díreach 1% den stoc tithíochta sóisialta iomlán i mBaile Átha Cliath Theas.

LÉARGAS GINEARÁLTA AR ASTAÍOCHTAÍ TITHÍOCHTA SÓISIALTA

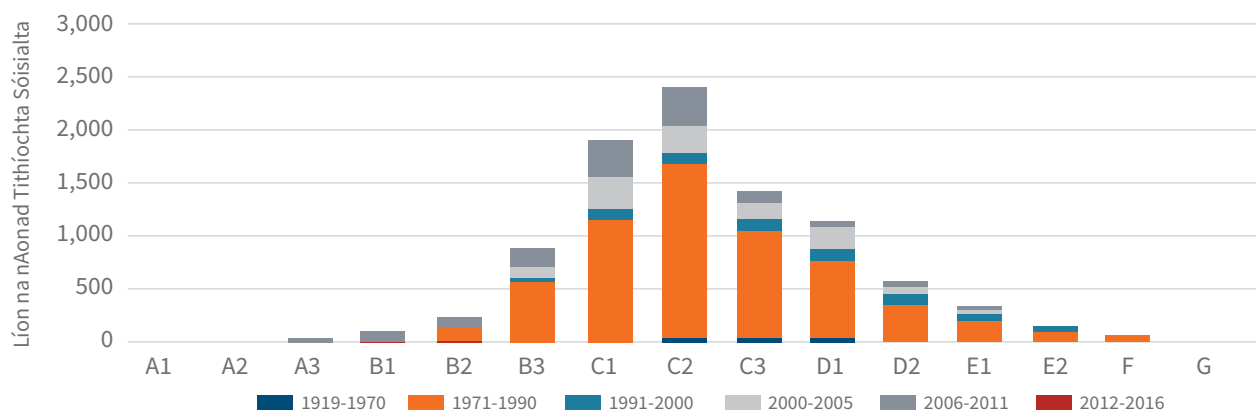

TUGADH RÁTÁIL C3 NÓ NÍOS FEARR DO 77% DEN STOC TITHÍOCHTA SÓISIALTA I MBAILE ÁTHA CLIATH THEAS, AGUS BA É 'C2' AN SAGHAS BA CHOITIANTA RFF

65%
D'ASTAÍOCHTAÍ Ó GHÁS NÁDÚRTHA

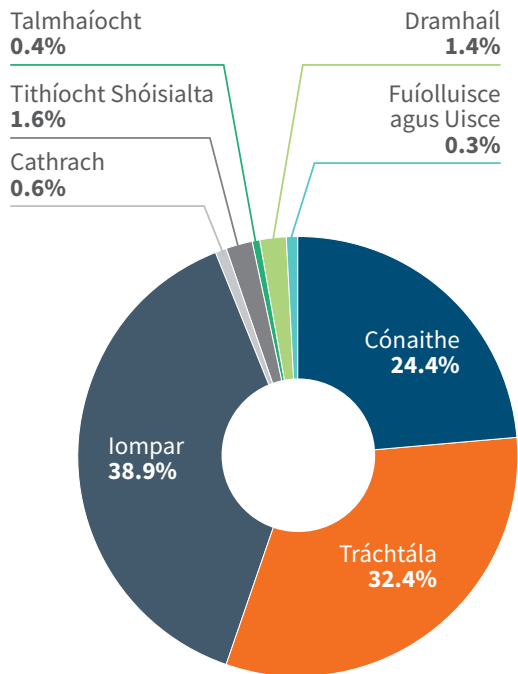
LEICTREACHAS: 30% A LÉIRÍONN GUR CHRUTHAIGH AN GÁ LE FREASTAL AR RIACHTANAIS TÉIMH FORMHÓR NA nASTAÍOCHTAÍ

Fíor 18 Aonaid Tithíochta Sóisialta CCBÁCT de réir Tréimhse Tógála agus Rátáil RFF, de réir 2016

ASTAÍOCHTAÍ IOMLÁNA DO BHAILE ÁTHA CLIATH THEAS

Tá an fhaisnéis is déanaí atá ar fáil d'astaíochtaí iomlána i gceantar Chathair Bhaile Átha Cliath iomlán bunaithe ar shonraí Dhaonáireamh 2016. Trí úsáid a bhaint as na sonraí seo, áfach, bhí Codema in ann a ríomh gurbh ionann na hastaíochtaí iomlána do Chathair Bhaile Átha Cliath agus 1,877,910 tonna CO₂, coibhéiseach in 2016. Ba iad na hearnálacha a tháirg na hastaíochtaí ba mhó na hearnálacha iompair, tráchtála agus cónaithe, agus b'ionann na hastaíochtaí a ghin siad agus 38.9%, 32.4%, agus 24.4% de na hastaíochtaí iomlána, faoi seach. B'ionann astaíochtaí féin Chomhairle Contae Bhaile Átha Cliath Theas agus 0.6% den iomlán seo, agus chuir tithíocht shóisialta 1.6% sa bhreis leis seo. Leagann seo an bhéim ar an ngá atá le comhoibriú agus gníomh i measc na bpáirtithe leasmhara go léir chun na 97.8% eile d'astaíochtaí a chomhrac ó fhoinsí earnála poiblí agus príobháidí sa Chontae.

Fíor 19 Astaíochtaí Iomlána Gás Ceaptha Teasa do Bhaile Átha Cliath Theas in aghaidh na hEarnála

Foinse an ghrianghraif: William Murphy / Flickr

Breis faisnéise

Chun teacht ar bhreis faisnéise agus ar anailís níos mionsonraithe ar astaíochtaí Gás Ceaptha Teasa Chomhairle Contae Bhaile Átha Cliath Theas, féach, le do thoil, Aguisín I den cháipéis seo, nó léigh 'Tuarascáil Astaíochtaí Bonnline Bhaile Átha Cliath Theas 2016' de chuid Codema ag www.codema.ie/publications

GARSPRIOC 3 – PLEAN

I ndiaidh an cás reatha astaíochtaí, leochaileacht do rioscaí a bhaineann le hathrú aeráide agus tionchar féideartha amach anseo i mBaile Átha Cliath Theas a dheimhniú, ba é an chéad chéim eile chun gníomhartha a chur le chéile chun na rioscaí seo a laghdú. Leanadh leis an eolas a bailíodh trí agallaimh aghaidh ar aghaidh, taighde agus ceardlann tosaigh agus cuireadh an dara ceardlann ar siúl chun gníomhartha a bheachtú agus chun ionchur ón bhfoireann a fhiosrú. Thug seo deis, chomh maith, do cheithre Udarás Áitiúla Bhaile Átha Cliath eolas a mhalartú agus grúpaí réigiúnacha a bhunú sna limistéir éagsúla ghníomhaíochta. Leagtar amach sa mhír seo na gníomhartha faoina dtabharfaidh CCBÁCT chun cuspóirí an phlean seo a bhaint amach

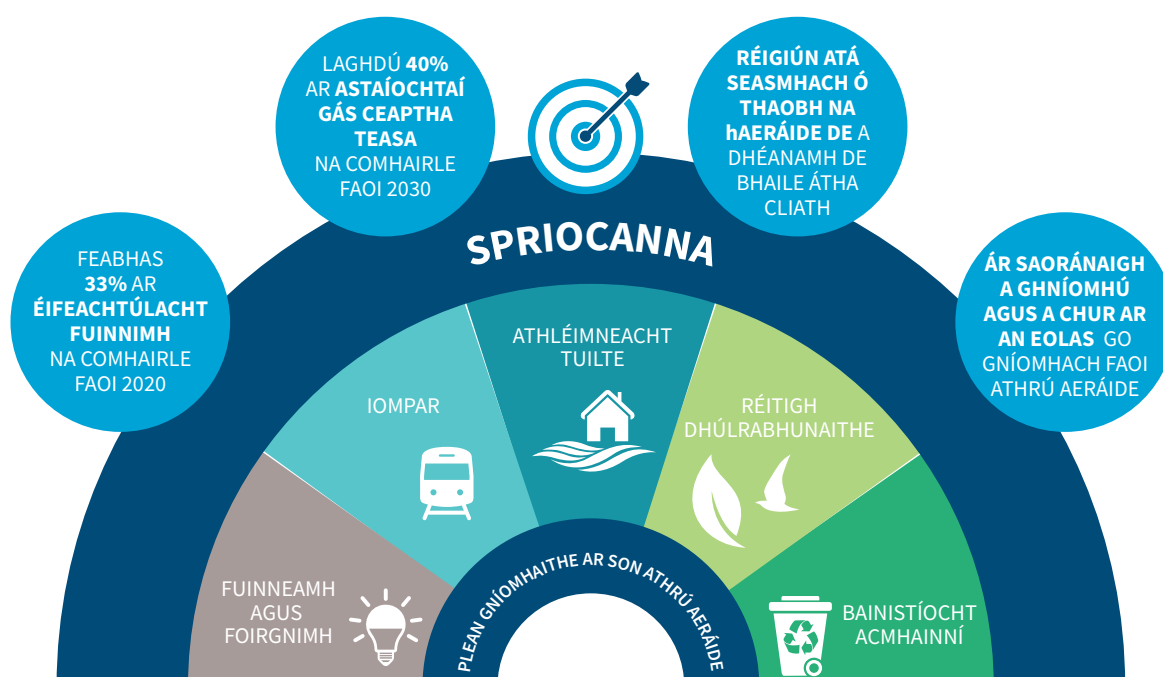

GNÍOMHARTHA A BHAILIÚ AGUS TÁSCAIRÍ A FHORBAIRT

Eagraíodh na gníomhartha isteach sna cúig limistéir seo a leanas - Fuinneamh agus Foirgnimh, Iompar, Athléimneacht do Thuile, Réitigh Dhúlra bhunaithe, agus Bainistíocht Acmhainní - sainchúram CCBÁCT a léiriú agus é mar chuspóir comhoibriú níos fearr a chothú i measc na ranna éagsúla laistigh den Chomhairle.

Tuigeann CCBÁCT go bhfuil ról le glacadh aige chun astaíochtaí a laghdú agus athléimneacht aeráide a chruthú lasmuigh dá sainchúram, mar shínitheoir le Conradh na Méaraí um an Aeráid agus Fuinneamh agus cur le spriocanna

náisiúnta. Glacfaidh sé le ról mar cheannaire aeráide, agus tabharfaidh sí faoi réitigh nua nó cleachtais oibre ar féidir le saoránaigh, gnólaigh nó comhlachtaí poiblí eile iad a aithris. Chun méadú ar agus glacadh le rioscaí athraithe aeráide a mhéadú, cuirfidh CCBÁCT saoránaigh ar an eolas trí ghníomhartha a mhúsclaíonn feachtas ar shaincheisteanna agus réitigh aeráide agus éascóidh siad tionscadail faoina dtugann saoránaigh agus gnólaigh i dtreo athléimneacht aeráide. Moltar cur chuige comhtháite i leith cinnteoireachta maidir leis na gníomhartha athraithe aeráide seo.

Fíor 20 An Plean Gníomhaíochta a Shamhlú

LIMISTÉIR GHNÍMH:

FUINNEAMH AGUS FOIRGNIMH

IOMPAR

ATHLÉIMNEACHT TUILTE

RÉITIGH DHÚLRABHUNAITHE

BAINISTÍOCHT ACMHAINNÍ

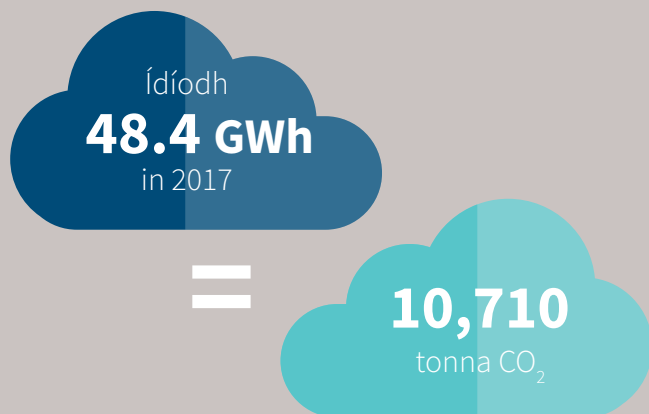

FUINNEAMH AGUS FOIRGNIMH

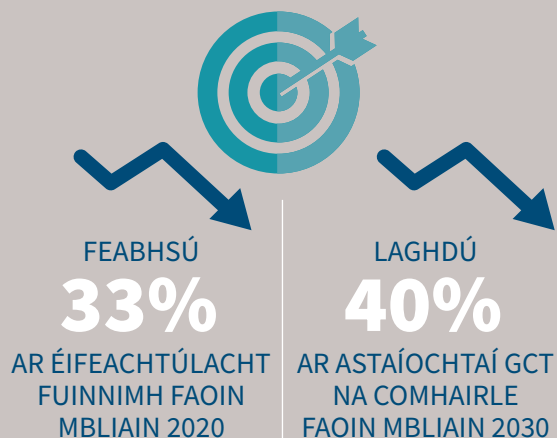

LÉARGAS GINEARÁLTA

SPRIOCANNA

SAMPLAÍ DE NA PRÍOMHSHAGHSANNA GNÍMH

SAMPLAÍ DE PHÁIRTITHE LEASMHARA LE HOIBRIÚ LEO AGUS LE TIONCHAR A IMIRT ORTHU

GNÓLACHTAÍ
PRÍOBHÁIDEACHA

AN SEAI

SAORÁNAIGH
PHRÍOBHÁIDEACHA

SOLÁTHRAITHE
FUINNIMH

RANNA RIALTAIS, e.g. CCBÁC

FORBRÓIRÍ

Ba cheart go mbeadh sé d'uaimhian ag Contae Bhaile Átha Cliath Theas bheith chomh neodrach ó thaobh carbóin de agus is féidir agus gach iarracht a dhéanamh chun éifeachtúlacht fuinnimh a mhéadú agus is féidir agus féidearthacht d'fhuinneamh in-athnuaite a dhíghlasáil.

- Plean Forbartha Contae 2016-2022

In 2017, d'ídigh Comhairle Contae Bhaile Átha Cliath Theas 48.4 GWh de phríomhfhuinneamh i measc a foirgneamh agus soilsiú poiblí, arb ionann sin agus 10,710 tonna CO₂. Léiríonn na gníomhartha a dtugtar cuntas orthu sa mhír seo conas a laghdóidh CCBÁCT na hastaíochtaí óna hoibríochtaí agus soláthar seirbhíse trí phleanáil fuinnimh níos fearr trí úsáid a bhaint as léarscáiliú fuinnimh agus feabhsúcháin ar éifeachtúlacht fuinnimh foirgnimh. Mar shampla, déanfaidh an Chomhairle an bealach a réiteach tríd an gcéad chóras téimh ceantair mórscála in Éirinn a chur i bhfeidhm, a chuirfidh teas ísealcharbóin ar fáil d'fhoirgnimh phoiblí agus phríobháideacha i gceantar Thamhlachta. Níl CCBÁCT freagrach as foirgnimh phríobháideacha a uasghrádú i mBaile Átha Cliath Theas; cuirfidh sé eolas ar fáil, áfach, ar conas a rinne sé a stoc tithíochta sóisialta féin agus a foirgnimh féin faoi úinéireacht na Comhairle a iarfheistiú, agus conas a rinne sé córais fuinnimh in-athnuaite a chur chun feidhme. Anuas air sin, tá CCBÁCT ag cabhrú le saoránaigh chun bheith níos feasaí ar an úsáid a bhaineann siad as fuinneamh trí thriail a bhaint as Pacaí Coigilte Fuinneamh Baile i roinnt dá leabharlanna poiblí.

PLEANÁIL FUINNIMH

Tá cuntas teiste deimhnithe ag Comhairle Contae Bhaile Átha Cliath Theas i dtaobh páirt a ghlacadh i dtionscadail Eorpacha agus iad a sholáthar i limistéar an mhaolaithe athraithe aeráide. Áirítear leo seo tionscadail LEAP agus SPECIAL maidir le fuinneamh agus pleanáil spásúlachta, a bhí cistithe ag clár Fuinneamh Cliste san Eoraip an AE agus bhain comhpháirtíocht leis le húdaráis áitiúla agus eagraíochtaí gairmiúla eile ar fud na hEorpa. Trí na tionscadail seo de chuid an AE, agus i gcomhar le Codema, bhí CCBÁCT ar an gcéad údarás áitiúil in Éirinn a thug faoi Anailís Éilimh ar Fhuinneamh Spásúil (AÉFS) chun eolas a chur ar fáil go díreach do bheartas pleanála spásúlachta (ach go háirithe, *Plean Forbartha Chomhairle Contae Bhaile Átha Cliath Theas 2016-22*).

Chuir AÉFS Bhaile Átha Cliath Theas eolas ar fáil ar an éileamh fuinnimh reatha agus amach anseo agus ar acmhainní áitiúla fuinnimh cheantar Bhaile Átha Cliath Theas, laistigh de chomhthéacs spásúil. Cheadaigh a mhodheolaíocht 'limistéir shaintréithe fuinnimh' a shainiú, i.e. limistéir ina bhfuil saghsanna ar leith de riachtanais fuinnimh, patrúin ídithe agus na saghsanna breosla a úsáidtear. Rinneadh na riachtanais seo

a mheaitseáil ansin leis an réiteach teicniúil is fearr atá ar fáil a chuimsíonn acmhainní in-athnuaite agus réitigh atá éifeachtúil ar fhuinneamh.

Rinne an Chomhairle an cur chuige fianaisebhunaithe seo a chur chun cinn ó shin, chun tabhairt faoi Mháistirphlean Fuinnimh Chrios Forbartha Straitéisí (CFS) Chluain Buiríosa agus Máistirphlean Fuinnimh Pháirc Ghnó Chaisleán na Gráinsí, ar thacaigh Údarás Fuinnimh Inmharthana na hÉireann (an SEAI) leo. Rinneadh ionaid uirbeacha Chluain Buiríosa agus na Ciseoige a shainaithint i Máistirphlean Chluain Buiríosa mar cheantair a d'fhéadfadh bheith inmharthana do ghréasáin áitiúla teasa.

CÁS-STADÉAR

Foinse an ghrianghraif: Fáilte Ireland / Patrick Bolger

Máistirphlean Fuinnimh do Réigiún Bhaile Átha Cliath

Ba AÉFS Bhaile Átha Cliath Theas an pointe tosaigh i dtaobh pleanáil fuinnimh iomlánaíoch i gceantar Bhaile Átha Cliath Theas agus, ag cur leis an obair seo, forbróidh Codema Máistirphlean Fuinnimh do Réigiún Bhaile Átha Cliath, lena dtacóidh clár Taighde agus Forbartha agus Taispeána (T, F agus T) an SEAI ar feadh dhá bhliain. Cruthóidh Máistirphlean Fuinnimh bealaí fianaisebhunaithe, réalaiócha agus costáilte do Bhaile Átha Cliath chun a spriocanna laghdaithe astaíochtaí carbóin a bhaint amach faoin mbliain 2030 agus 2050. Áireofar leis an anailís ar an gcás gach limistéar úsáide fuinnimh i Réigiún Bhaile Átha Cliath, agus déanfar meastóireacht air bunaithe ar an tionchar socheacnamaíoch agus comhshaoil. Bronnfaidh na cásanna a eascroidh as na huirlisí ar phleanálaithe, ailtirí, innealtóirí agus déantóirí eile beartais ar an údarás áitiúil chun beartais éifeachtacha ísealcharbóin agus chun cinneadh straitéiseacha a dhéanamh a imreoidh tionchar ar an úsáid a bhaintear as fuinneamh i mBaile Átha Cliath. Díreoidh an Plean ar na limistéir inar féidir dul i mbun gníomhartha chun bearta éifeachtúlachta fuinnimh a thabhairt isteach iontu agus astaíochtaí CO₂ a laghdú iontu, ar nós córais fuinnimh ceantair agus teicneolaíochtaí fuinnimh in-athnuaite.

CÁS-STAIIDÉAR

Máistirphlean Fuinnimh Chluain Buiríosa

Ullmhaíodh an plean i gcomhar leis an Scéim Pleanála CFS agus cuireann Máistirphlean Fuinnimh Chluain Buiríosa le AÉFS Bhaile Átha Cliath Theas, agus leagtar amach ann anailís ar inmhathasacht agus geilleagracha ar réimse roghanna inbhuanaithe fuinnimh don cheantar, éifeachtúlacht fuinnimh, stóráil fuinnimh, agus teas, fuarú agus leictreachas in-athnuaite. Idir gréasáin áitiúla ‘spreagtha’ nó scéimeanna fuinnimh ceantair, agus deiseanna níos áitiúla, blochdeiseanna agus deiseanna ar leibhéal foirgnimh aonair atá na roghanna fuinnimh seo.

Rinneadh ionaid uirbeacha Chluain Buiríosa agus na Ciseoige a shainaithint, chomh maith, i Máistirphlean Chluain Buiríosa mar cheantair a d’fhéadfadh bheith inmhathasach do ghréasáin áitiúla teasa. Moltar i Máistirphlean Fuinnimh Chluain Buiríosa gur cheart na forbairtí móra go léir laistigh den dhá ionad uirbeacha seo a dhearadh go mbeifear in ann iad a cheangal le gréasán teasa áitiúil amach anseo má bhíonn an gréasán sin nó nuair a bhíonn an gréasán sin ar fáil amach anseo. Sainaithnítear sa Máistirphlean seo réimse samhlacha soláthair agus struchtúir mhaoinithe do na gréasáin áitiúla teasa sin.

Foinse an ghrianghraif: Comhairle Contae Átha Cliath Theas / clonburris.ie

Aithnítear go bhfuil gá ann ar fud na hEorpa le comhtháthú méadaithe údarais áitiúil idir pleanáil d’athrú aeráide agus uirlisí agus straitéisí pleanála spásúlachta. I gcomhthéacs Bhaile Átha Cliath, tá príomhról le glacadh ag Pleananna Forbartha Contae agus pleananna agus straitéisí eile chun freagairtí beartais fianaisebhunaithe a stiúradh d’athrú aeráide a mhaolú agus oiriúnú dó.

Is iad na príomhchuspóirí atá ag beartas athraithe aeráide fianaisebhunaithe atá ag teacht chun cinn ar an leibhéal áitiúil:

- Nasc níos dlúithe a fhorbairt idir beartas náisiúnta athraithe aeráide agus beartas pleanála spásúlachta i dtaobh athrú aeráide a mhaolú agus oiriúnú dó
- Beartais agus cuspóirí athraithe aeráide a bhunú ar thuiscint dhaingean spásúil ar na próifíilí fuinnimh reatha agus amach anseo i measc earnálacha ar scála údarais áitiúil
- Roghanna eile ísealcharbóin agus aird ar fuinnimh in-athnuaite a ghiniúint agus a sholáthar a chur chun cinn, agus aird ar na deiseanna a chuireann ordlathas lonnaithe limistéir údarais áitiúil ar fáil, éagsúlacht na n-úsáidí talún atá ann faoi láthair, agus an timpeallacht thógtha
- Forbairt modheolaíochta réigiúnaí níos fianaisebhunaithe a spreagadh chun léarscáiliú spásúil a dhéanamh ar rioscaí agus leochaileacht aeráide agus ar forbairt beartas oiriúnaithe d’athrú aeráide amach anseo
- Eolas a chur ar fáil d’údarais áitiúla, eagraíochtaí earnála poiblí agus próbháidí agus páirtithe leasmhara aeráide maidir le bearta agus freagairtí is mó a bhaineann le hábhar ar an leibhéal áitiúil
- Baint níos agus ceannaireacht fearr i measc údarais áitiúla a spreagadh nuair a bhíonn tionscadail athraithe aeráide á dtabhairt isteach i gcomhpháirtíocht le páirtithe leasmhara eile
- Eolas agus tacaíocht a chur ar fáil do Chonradh Méaraí um Aeráid agus Fuinneamh an AE, a bhfuil gníomhú ‘le chéile i dtreo cathracha inbhuanaithe, atá seasmach ó thaobh na haeráide agus beoga’ mar phríomhchuspóir de.

Maidir le Pleananna Forbartha Contae, Scéimeanna Pleanála Crios Forbartha Straitéisí agus Pleananna Ceantair Áitiúil amach anseo a ullmhú, tá deis ann chun caibidlí comhtháite agus aonair ‘Athraithe Aeráide’ a fhorbairt nó a bheisfhorbairt a théann i ngleic le hathrú aeráide a mhaolú agus oiriúnú dó. Tá beartais agus cuspóirí pleanála spásúlachta amach anseo in ann éirí níos bunaithe ar chúrsaí spásúla, agus aird ar limistéir léarscáilithe atá oiriúnach do líonraí fuinnimh, tionscadail téimh ceantair, tionscadal fuinnimh in-athnuaite ar scála níos mó, limistéir atá oiriúnach do chórais draenála uirbeacha inbhuanaithe agus bonneagar glas etc. sa chomhthéacs uirbeach.

ÉIFEACHTÚLACHT FUINNIMH AGUS ATHNUAITHEÁIN

3 Tá feidhmíocht fuinnimh na bhfoirgneamh reatha ar cheann de na rudaí is mó a ndéanfar breithniú uirthi nuair a fhreagraítear don dúshlán fuinnimh i gContae Bhaile Átha Cliath Theas. Is féidir le hiarrachtaí méadaithe sa limistéar seo, ach go háirithe uasghrádú agus athchóiriú tithe agus áitribh ghnó, cur go mór le héilimh agus costais fuinnimh a laghdú.

- Plean Forbartha Contae 2016-2022

Beidh CCBÁCT ina cheannaire aeráide maidir le glacadh le fuinneamh in-athnuaite agus le héifeachtúlacht fuinnimh trí fhoirgnimh agus stoc tithíochta CCBÁCT a iarfheistiú. Tá roinnt cláir leanúnacha ag CCBÁCT faoi láthair chun coirí a ionadú, soilsiú a nuashonrú, feabhas a chur ar insliú, fuinneoga agus doirse a uasghrádú, agus painéil fhótavoltacha (FV) a shuiteáil i bhfoirgnimh faoi úinéireacht CCBÁCT. Rinne sé grianphainéil a shuiteáil, chomh maith, in Áras an Chontae agus in Ionad Fóillíochta Chluain Dolcáin agus aonaid Chumhachta agus Teasa in Ionad Fóillíochta Thamhlachta, i measc eile saoráidí cathartha eile.

Uasghráduithe ar Thithíocht Shóisialta

Tá a haonaid tithíochta sóisialta á n-uasghrádú go leanúnach ag Comhairle Contae Bhaile Átha Cliath Theas go leanúnach. Trí chlár uasghrádaithe CCBÁCT, rinneadh go leor aonad a athchóiriú, agus tá coigilteas suntasach fuinnimh agus costais, agus leibhéil fheabhsaithe chompoird bainte amach do chónaitheoirí dá bharr. Tá an clár seo le leanúint ar aghaidh go ceann cúpla bliain eile.

Athbhreithnithe Bliantúla ar Fhuinneamh

Chuir Codema Athbhreithnithe Fuinnimh le chéile do CCBÁCT don bhliain 2016 agus 2017. Is é is cuspóir na nAthbhreithnithe Fuinnimh seo chun cabhrú le CCBÁCT maidir lena chláir phleanála fuinnimh, chun na spriocanna fuinnimh earnála poiblí 2020 a bhaint. Léirítear sna hathbhreithnithe fuinnimh miondealú ar úsáid fuinnimh CCBÁCT do na blianta seo, agus leagtar béim ar an áit ar úsáideadh fuinneamh, an méid a chuir lena ídiú, agus an áit ar féidir an coigilteas fuinnimh is mó a bhaint amach.

Cuireann na sonraí seo ar chumas Codema chun liosta ar leith de mholtaí coigilte fuinnimh a fhorbairt, a threoróidh CCBÁCT maidir le conas is fearr dul i ngleic lena nÚsáideoirí Fuinnimh Shuntasigh (ÚFSanna) agus spriocanna fuinnimh earnála poiblí a bhaint. Leanfaidh Codema leis na hathbhreithnithe Fuinnimh bliantúla seo a chur le chéile, chun an Chomhairle a threorú maidir leis an ngníomh is fearr le déanamh chun sprioc 2020 a bhaint.

Deimhnithe Fuinnimh Taispeána (DFTanna)

Úsáidtear an fhaisnéis ó bhunachar sonraí fuinnimh agus suirbhéanna fuinnimh Codema chun Deimhnithe Fuinnimh Taispeána a ullmhú d'fhoirgnimh phoiblí CCBÁCT ina bhfuil achar urláir os cionn 250m², faoi mar a cheanglaítear faoi rialachán I.R. Uimh. 243 de 2012. Chabhraigh Codema le CCBÁCT maidir le cigireacht agus deimhniúchán bliantúil a dhéanamh ar 18 bhfoirgneamh phoiblí ar an iomlán in 2018. Iontráladh an fhaisnéis seo isteach i gcóras an SEAI agus d'eisigh Codema deimhnithe do bhainisteoirí na bhfoirgneamh go léir seo, anuas ar fhaisnéis ar cé mhéid fuinnimh a theastódh a choigilt an bhliain dar gcionn chun feabhas a chur ar a rátáil fuinnimh. Ina theannta sin, fuair gach bainisteoir foirgnimh cóip de Treoir maidir le Deimhnithe Fuinnimh a Thaispeáint i bhFoirgnimh Údaráis Áitiúil a ghabhann leis na deimhnithe seo agus spreagann siad gníomh díreach.

HeatNet NWE (Iarthuaisceart na hEorpa) agus Scéim Téimh Ceantair Thamhlachta

Tionscadal Iarthuaisceart na hEorpa de chuid Interreg ar fiú €11.5 milliún é HeatNet NWE chun glacadh le teicneolaíochtaí téimh agus fuaraithe den 4ú glúin a mhéadú i réigiún Iarthuaisceart na hEorpa. Mar chuid den tionscadal seo, fuair CCBÁCT airgead deontais chun scéim téimh ceantair ceannródaíoch a fhorbairt lár baile Thamhlachta.

Tá Codema ag oibriú le CCBÁCT chun an chéad ghréasán téimh ceantair mórsála in Éirinn a fhorbairt ina mbeidh baint ag a Áras Contae agus foirgnimh eile phoiblí agus phríobháideacha sa cheantar máguaird. Cuireadh Scéim Téimh Ceantair Thamhlachta amach ar tairiscint le déanaí agus meastar go ndéanfaidh sé 1,736 tonna CO₂ a choigilt don Chomhairle nuair a dhéanfar an córas a thabhairt isteach go hiomlán. Lorgaíonn an córas a bheartaítear chun úsáid a bhaint as foinse dramhtheasa ísealteochta ó ionad sonraí trí theaschaidéal mórsála, chun téamh spáis agus uisce te a sholáthar do bhraisle foirgneamh áitiúil. Beidh d'acmhainn ag an gcóras, chomh maith, chun soláthar a dhéanamh do chustaiméirí eile i ngar sna céimeanna ina dhiaidh sin. Cuirfidh an scéim nuálach téimh ceantair seo teas ísealcharbóin ísealchostais ar fáil do cheantar Thamhlachta, agus beidh sé ar an t-aon fhóntas neamhbhrabúsach fuinnimh in Éirinn. Tá nach mór €4.5 milliún de chistiú faighte ag an tionscadal seo le déanaí tríd an gCiste um Ghníomhú ar son na hAeráide.

Soilsiú Poiblí

Mar gheall go bhfuil baint lárnach ag soilsiú poiblí chun a sprioc éifeachtúlachta fuinnimh CCBÁCT a bhaint, tá an Chomhairle tiomanta chun laghduithe breise fuinnimh a bhaint amach sa limistéar seo.

Tá breis agus 15,000 lampa SOX laistigh de stoc soilsithe phoiblí CCBÁCT faoi láthair. Tá deireadh á chur de réir a chéile le déantúsaíocht na lampaí SOX seo, agus beidh iad seo le hathsholáthar, agus is iad soilse LED, mar gheall go bhfuil éifeachtúlacht fuinnimh an-ard acu, an rogha is fearr le hiad a athsholáthar. Trí 4,000 ceann de na lampaí SOX seo a athsholáthar faoin mbliain 2020, d'fhéadfadh CCBÁCT coigilteas 2.3 GWh agus 514 tonna CO₂ a bhaint amach. D'imreodh seo tionchar suntasach ar spriocanna 2020 na Comhairle.

Éifeachtúlacht Fuinnimh i bhFoirgnimh na Comhairle

Ionaid Fóillíochta - Tá ionaid fóillíochta i measc na rudaí is mó a dhéanann fuinneamh a thomhailt laistigh de CCBÁCT. Oibríonn CCBÁCT dhá ionad fóillíochta mhóra faoi láthair - Ionad Fóillíochta Thamhlachta agus Chluain Dolcáin, agus b'ionann agus 13% de phríomhriachtanas fuinnimh iomlán na Comhairle iad in 2017.

Chun dul i ngleic leis an ardúsáid fuinnimh seo, tá Codema ag cabhrú faoi láthair le CCBÁCT chun tionscadal Conradh Feidhmíochta Fuinnimh (CFF) a chur i bhfeidhm laistigh d'Ionad Fóillíochta Thamhlachta agus Chluain Dolcáin. Bealach atá sa tsamhail CFF lena chinntiú go mbaintear amach coigilteas fuinnimh tuartha i bhfírinne i ndiaidh go dtugtar faoi uasghráduithe, mar gheall go bhfuil an t-oibreoir freagrach as ráthaíocht a thabhairt don choigilteas seo i gcaitheamh shaolré an chonartha. Tugadh faoina mhacasamhail de thionscadal cheana féin i dtrí cinn d'ionaid fóillíochta Chomhairle Cathrach Bhaile Átha Cliath cheana féin, agus baineadh coigilteas fuinnimh 38% amach fiú sa chéad bhliain.

Léiríonn na hiniúchtaí tosaigh ar Ionad Fóillíochta Thamhlachta agus Chluain Dolcáin go bhféadfaí acmhainneacht 1.6 GWh de phríomhfhuinneamh agus 373 tonna CO₂ a choigilt tríd an tionscadal CFF seo a chur i bhfeidhm sna saoráidí seo.

Áras an Chontae

Tá clár leanúnach ag CCBÁCT chun an soilsiú a uasghrádú i bhfoirgneamh Áras an Chontae chuig to LEDanna. Rinneadh roinnt painéil síleála feadáin fhluaraiseacha a athsholáthar cheana féin le painéil LED 40 watt, anuas ar bhraiteoirí áitíochta agus lasca íslithe solais. Anuas ar laghdú 44% ar ídiú fuinnimh in aghaidh gach feistithe solais, teastaíonn níos lú feistithe chun an éifeacht chéanna soilsithe a bhaint amach a bhain na seanfeistithe amach. Thug Codema faoi iniúchóireacht fuinnimh faoi Áras an Chontae, a léiríonn go bhféadfaí 517 meigeavatuair (MWh) agus 155 tonna CO₂ a choigilt trí na 2,600 feistiú solais eile a athsholáthar le LEDanna ardéifeachtúla. D'fhéadfadh na laghduithe a bheidh ní ba mhó fiú má bhaintear roinnt feistithe neamhriachtanacha a bhaint, agus trí bhraiteoirí áitíochta a thabhairt isteach go hiomlán agus má thugtar faoi rialuithe íslithe solais ar fud an fhoirgnimh.

Foirgnimh Stairiúla

Tá ról ag údaráis áitiúla chun an acmhainn seandálaíochta agus ailtireachta a chosaint agus a chothabháil don ghlúin amach anseo. Ba cheart tabhairt faoi ghníomhartha athraithe aeráide i gcomhairle le hOifigigh Chaomhnaithe Ailtireachta, Oifigigh Oidhreachta agus páirtithe leasmhara ábhartha eile. Caithfidh tograí chun feabhas a chur ar fheidhmíocht theirmeach teicneolaíochtaí in-athnuaite nó na teicneolaíochtaí siúd a shuiteáil i bhfoirgnimh stairiúla a bheith íogair i dtaobh modhanna traidisiúnta tógála lena chinntiú go bhfuil na hoibreacha a bheartaítear cuí agus nach mbíonn siad mar chúis, i bhfírinne, le díobháil a dhéanamh don struchtúr, nach gá creatlach stairiúil a bhaint, ar nós fuinneoga, doirse agus urláir bhunúla, chun na hoibreacha a dhéanamh ná nach n-imríonn siad tionchar díobhálach amhairc. Tá treoir náisiúnta ar fáil d'úinéirí chun idirghabháil chuí a stiúradh tríd an bhfoilseacháin de chuid na Roinne Comhshaoil, Oidhreachta agus Rialtais Áitiúil, "Sraith Comhairle: Éifeachtúlacht Fuinnimh i bhFoirgnimh Thraidisiúnta" ('Advice Series: Energy Efficiency in Traditional Buildings' (2010). Tabharfaidh Comhairle Contae Bhaile Átha Cliath Theas aird air seo nuair a thugann sí faoi oibreacha ar aon cheann dá stoc foirgneamh stairiúil féin a chur chun cinn agus lorgóidh sí chun dea-chleachtas a chur chun cinn agus a fhorbairt sa limistéar seo.

TAIGHDE AGUS NUÁLAÍOCHT

Chun na tairbhí a uasmhéadú a chruthaíonn dul chun cinn sa teicneolaíocht, tá CCBÁCT rannpháirteach i gclár Baile Átha Cliath Cliste ('Smart Dublin') chun idirchaidreamh a dhéanamh leis an saol acadúil, an earnáil phríobháideach agus saoránaigh, chun réitigh a chomhchruithiú i dtaobh na ndúshlán atá roimh Réigiún Bhaile Átha Cliath. Bunaíodh clár Baile Átha Cliath Cliste in 2016 lena chur ar chumas cheithre Údarás Áitiúla Bhaile Átha Cliath teacht i dtír go comhoibritheach ar roinnt de na treochtaí móra teicneolaíochta a athraíonn an bealach a mhairimid agus a oibrímid ó bhonn. I gcomhar le Fiontraíocht Éireann, cuireann Baile Átha Cliath Cliste comórtais Taighde Nuálaíochta Gnólachtaí Beaga (TNGB) ar siúl, a chuireann dúshlán roimh sholáthraithe teicneolaíochta cliste, taighdeoirí agus saoránaigh chun na réitigh a chruthú a fheabhsóidh oibriú agus athléimneacht Réigiún Bhaile Átha Cliath. Go dtí seo, bronnadh cistiú €750,000 ar ghnólachtaí beaga chun réitigh a fhorbairt i limistéir ar nós rothaíochta, treorú, dumpáil neamhdhleathach agus tuile.

Seoladh Céim 2 den TNGB in Aibreán 2018, agus tá €800,000 breise de chistiú aige chun réitigh a fhorbairt do limistéir ar nós cáilíocht an uisce snámha, luaineacht foirne san ionad oibre agus earraí a sheachadadh go dtí an ceann scríbe deiridh in ionaid uirbeacha.

FEASACHT AR FHUINNEAMH

Príomhghné d'úsáid fuinnimh a laghdú is eafeasacht phoiblí, mar gheall nach féidir le hiarfheistiú, teicneolaíocht agus nuálaíocht ach sciar de spriocanna CCBÁCT a bhaint amach. Déanann CCBÁCT, i gcomhar le Codema, idirchaidreamh rialta leis an bhfoireann agus le saoránaigh faoi conas fuinneamh a shábháil. Mar shampla, trí chur leis an bhfeachtas *Think Energy* in Áras Contae CCBÁCT, bhain an Chomhairle triail as Pacaí Coigilte Fuinneamh Baile Codema lena fhoireann, chun cabhrú leo measúnú a dhéanamh éifeachtúlacht fuinnimh a dtithe; tá na pacaí ar fáil anois don phobal i dtrí leabharlann CCBÁCT ó fhómhar 2018 agus déanfar fairsingiú breise orthu in 2019.

CÁS-STADÉAR

Think Energy

Tugadh an feachtas Think Energy isteach in CCBÁCT i gcaitheamh 2016. Bhí de chuspóir ag an bhfeachtas cabhrú leis an bhfoireann in Áras an Chontae éirí níos feasaí ar úsáid fuinnimh an fhoirgnimh agus chun athruithe dearfacha iompraíochta a spreagadh. Mar chuid den fheachtas Think Energy in CCBÁCT, d'fhorbair

Codema clár gníomhaíochta míosúil, a tugadh isteach i gcomhar le OOP agus áiríodh leis gníomhartha ar nós suirbhé foirne, caint faoi fhuinneamh i rith am lóin agus comórtas dathaithe coigilte fuinnimh na Nollag do leanaí na foirne

Pacaí Coigilte Fuinneamh Baile

Tá saoránaigh á spreagadh go gníomhach ag CCBÁCT, i gcomhar le Codema chun éirí níos feasaí ar fhuinneamh trí thriail a bhaint as Pacaí Coigilte Fuinneamh Baile i roinnt dá leabharlanna. Seoladh na pacaí go hoifigiúil isteach in CCBÁCT i bhFómhar 2018 agus tá siad ar fáil anois don phobal lena bhfáil ar iasacht saor in aisce ó thrí leabharlann de chuid CCBÁCT - an Leabharlann an Chontae (Tamhlacht), Leabharlann Leamhcáin agus Leabharlann Bhaile Uí Ruáin - agus tá fairsingiú breise ar

na bacáin in 2019. Tá sna pacaí sé uirlis do shealbhóirí tí chun measúnú a dhéanamh ar cé chomh éifeachtúil atá a dtithe. Tá an scéim ar an gcéad cheann dá macasamhail in Éirinn, agus d'éirigh go geal léi i ndiaidh gur baineadh úsáid astu i mbreis agus 1,000 teach ar fud na tíre go dtí seo, anuas ar dhámhachtainí agus aitheantas a bhaint amach, go náisiúnta agus ar leibhéal AE araon.

FUINNEAMH AGUS FOIRGNIMH

Éifeachtacht
Fuinnimh

Laghdú
GHG

Athléimneacht

Feasacht
Phoiblí

REIMSE GNÍOMHAÍOCHTA: FUINNEAMH AGUS FOIRGNIMH

LÍON	GNÍOMH	AMFHRÁMA	PRÍOMHROINN/ PRÍOMHRANNA	TÁSCAIRÍ	SPRIOC(ANNA) AR IMRÍODH TIONCHAR ORTHU
------	--------	----------	-----------------------------	----------	---

GNÍOMHARTHA ATÁ BUISÉADAITHE FAOI LÁTHAIR

PLEANÁIL FUINNIMH

E1	Máistirphlean Fuinnimh do Réigiún Bhaile Átha Cliath a chruthú	2018 ar aghaidh	Codema	Láithreán Gréasáin le Ríomhléarscáil	
E2	Máistirphlean Soilsithe Phoiblí a fhorbairt	Leanúnach	Soilsiú Poiblí	Forbraíodh an plean, # na soilse a rinneadh a uasghrádú	
E3	Plean um Ghníomhú ar son na hAeráide agus Fuinneamh Inbhuanaithe Bhaile Átha Cliath Theas a ullmhú	2019	Codema	Críochnaíodh an PGFAI	
E4	Caibidil fhianaisebhunaithe ar Athrú Aeráide i bPlean Forbartha an Chontae 2022-2028	2020 ar aghaidh	Úsáid Talún, Pleanáil agus Iompar	Caibidil ina bhfuil beartais agus caighdeáin bhainistíochta forbartha	
E5	Caibidil fhianaisebhunaithe ar Athrú Aeráide i bPlean Ceantair Áitiúil Lár Baile Thamhlachta	2019	Úsáid Talún, Pleanáil agus Iompar	Caibidil ar athrú aeráide sa Phlean Ceantair Áitiúil	

ÉIFEACTÚLACHT FUINNIMH AGUS ATHNUAITEÁIN

E6	Oibleagáidí a chomhlíonadh atá ar údarais áitiúla faoi I.R. Uimh. 426/2014	Leanúnach	Ailtirí	I.R. Uimh. 426/2014 a chomhlíonadh	
E7	Deimhnithe Fuinnimh Taispeána d'fhoirgnimh phoiblí CCBÁCT	Leanúnach	Codema	# na DFTanna a gineadh d'fhoirgnimh na Comhairle	
E8	Monatóireacht agus Tuairisciú Bliantúil a dhéanamh leis an SEAI	Leanúnach	Codema	Rinneadh sonraí fuinnimh CCBÁCT a uaslódáil ar chóras M agus T an SEAI	
E9	Déantar na hastaíochtaí iomlána i mBaile Átha Cliath Theas a nuashonrú, chomh maith, gach dhá bhliain i gcomhréir le Conradh Méaraí an AE um an Aeráid agus Fuinneamh	2020	Codema	An bhonnlíne arna nuashonrú	
E10	Áireofar le hAthbhreithniú Fuinnimh na Comhairle sraith imeachtaí a léiríonn spriocanna éifeachtúlachta fuinnimh agus astaíochtaí GCT don Chomhairle a fhad leis an mbliain 2030, an bhliain sin san áireamh	2019-2030	Codema	Cuireadh an tsraith imeachtaí san áireamh san athbhreithniú	
E11	Athbhreithniú Fuinnimh bliantúil a fhorbairt do CCBÁCT	Leanúnach	Codema	Foilsíodh Athbhreithniú Fuinnimh, # na moltaí curtha i bhfeidhm	

FUINNEAMH AGUS FOIRGNIMH

LÍON	GNÍOMH	AMFHRÁMA	PRÍOMHROINN/ PRÍOMHRANNA	TÁSCAIRÍ	SPRIOC(ANNA) AR IMRÍODH TIONCHAR ORTHU
E12	Scéim Téimh Ceantair Thamhlachta a fhorbairt	2019 ar aghaidh	Ailtirí, Codema	# na bhfoirgneamh atá ceangailte	
E13	Iarfheistithe doimhne stoc tithíochta na Comhairle	Leanúnach	Cothabháil Tithíochta, Ailtirí	# na n-aonad tithíochta a uasghrádaíodh	
E14	Oibreacha éifeachtúlachta fuinnimh i bhfoirgnimh atá faoi úinéireacht agus á n-oibriú ag an gComhairle	Leanúnach	Ailtirí	# na n-uasghráduithe faoinar tugadh	
E15	Uasghrádú leanúnach ar shoilse in Áras an Chontae chuig LEDanna	Leanúnach	Ailtirí	# na LEDanna a suiteáladh	
E16	Conradh Feidhmíochta Fuinnimh déanta in Ionad Fóillíochta Thamhlachta agus Chluain Dolcáin	2019	Ailtirí, Codema	Bronnadh an CFF, rinneadh coigilteas a thomhas agus a fhíordheimhniú	
E17	4,000 lampa SOX a athsholáthar le LEDanna	2020	Soilsiú Poiblí	# na lampaí SOX arna n-athsholáthar le LEDanna	
TAIGHDE AGUS NUÁLAÍOCHT					
E18	An clár Nuálaíochta agus Taighde Gnólachtaí Beaga (NTGB) a fhairsingiú agus a fhorbairt	2018 ar aghaidh	Baile Átha Cliath Cliste, OFÁ	Dúshlán fuinnimh agus athraithe aeráide sainaitheanta do dhúshlán an NTGB	
E19	Tá Comhairle Contae Bhaile Átha Cliath Theas tiomanta do pháirt a ghlacadh le hInstitiúid Ríoga Ailtirí na hÉireann (an IRAÉ), an tascfhórsa inbhuanaitheachta ach go háirithe, chun cur chuige nua agus nuálach a lorg i leith gníomhú ar son na haeráide sa timpeallacht thógtha	2019 ar aghaidh	Ailtirí	# na gcruinnithe leis an tascfhórsa	
E20	Láithreáin a shainaitheint chun triail a bhaint as tionscadail fuinnimh in-athnuaite, tionscadail FV gréine agus teicneolaíochtaí geoteirmeacha ina measc	2020 ar aghaidh	Ailtirí	# na láithreán a sainaitheintíodh	
E21	Imscrúdóidh an Chomhairle an measúnú ar shaolré agus modhanna tógála traidisiúnta agus nua do thionscadail chónaithe i mBaile Átha Cliath	2020 ar aghaidh	Ailtirí	# na measúnuithe a cuireadh i gcrích	
E22	I ngach tionscadail tógála, bíodh tionscadail nua nó iarfheistithe i gceist leo, cuirfear Bríci Gabhlán Gaoithe nó suíomhanna neadaithe eile ar fáil do ghabhláin ghaoithe nuair is indéanta. Sainaitheofar láithreach suíomhanna póraithe gabhláin ghaoithe lena chinntiú nach gcailltear suíomhanna póraithe a bhfuiltear feasach orthu mar thoradh ar obair thógála	2020 ar aghaidh	Ailtirí	# na suíomhanna neadaithe a chuirtear ar fáil	

LÍON	GNÍOMH	AMFHRÁMA	PRÍOMHROINN/ PRÍOMHRANNA	TÁSCAIRÍ	SPRIOC(ANNA) AR IMRÍODH TIONCHAR ORTHU
FEASACHT AR FHUINNEAMH					
E23	Monatóireacht agus forbairt a dhéanamh ar scéim na bPacaí Coigilte Fuinneamh Baile i leabharlanna CCBÁCT	2018 ar aghaidh	Codema, Leabharlanna Contae Bhaile Átha Cliath Theas	# na bpacaí i mbrainsí, rátaí iasachta i leabharlanna	

GNÍOMHARTHA ATÁ AR FEITHEAMH BUISÉID

E24	Measúnú a dhéanamh ar indéantacht gréasáin bhreise téimh ceantair ísealcharbóin: Cluain Buiríosa agus Caisleán na Gráinsí	2020	Codema, Pleanáil	Críochnaíodh an staidéar	
E25	An clár cúnaimh tithíochta a fhairstingíú chun feasacht fuinnimh tionóntaí a chur san áireamh	2019	Tithíocht, Cothabháil	# na dtionóntaí ar cuireadh leideanna coigilte fuinnimh ar fáil dóibh	
E26	Cláir shuirbhé ar chothabháil agus bail a fhorbairt do shéadchomharthaí stairiúla agus ársa faoi úinéireacht na Comhairle atá curtha ar an eolas ag tionchar an athraithe aeráide	2020 ar aghaidh	Ailtirí	Clár arna fhorbairt	
E27	Taighde a dhéanamh agus a lorg chun cás-staidéir bunaithe ar an gComhairle a fhorbairt ar iarfheistiú/ uasghrádú fuinnimh cuí agus íogair a dhéanamh ar fhoirgnimh thraidisiúnta chun eolas a sholáthar d'oibreacha ar réadmhaoin faoi úinéireacht na Comhairle agus chun úinéirí príobháideacha a threorú	2020	Ailtirí	Cuireadh tuarascáil le chéile	

SAMPLAÍ DEN REACHTAÍOCHT / BEARTAIS / TREOIR ÁBHARTHA

- Cáipéis Treorach Teicniúla L – Breosla agus Fuinneamh a Chaomhnú – Áiteanna Cónaithe 2017
- Cáipéis Treorach Teicniúla L – Breosla agus Fuinneamh a Chaomhnú – Foirgnimh eile seachas Áiteanna Cónaithe 2017
- An tAcht um Ghníomhú Aeráide agus Forbairt Ísealcharbóin, 2015
- An tAcht Fuinnimh, 2016
- An Treoir maidir le hÉifeachtúlacht Fuinnimh (Airteagal 14)
- Plean Gníomhaíochta Fuinnimh In-Athnuaite Náisiúnta na hÉireann (an PGFIAN) - Páipéar Bán Fuinnimh
- Plean Gníomhaíochta Náisiúnta um Éifeachtúlacht Fuinnimh (an PGNÉF)
- Scéim Tacaíochta do Theas In-athnuaite
- Rialacháin I.R. Uimh. 426/2014 - an tAontas Eorpach (Éifeachtúlacht Fuinnimh)
- Rialacháin I.R. Uimh. 243/2012 - an tAontas Eorpach (Feidhmíocht Fuinnimh Foirgneamh)
- Plean Forbartha Chathair Bhaile Átha Cliath 2016-2022 (Beartais E4; E6; E7; E8; E9)
- Plean um Ghníomhú ar son na hAeráide agus Fuinneamh Inbhuanaithe Bhaile Átha Cliath Theas (PGFI)

IOMPAR

LÉARGAS GINEARÁLTA

Ídíodh
4.6 GWh
in 2017

=

1,100
tonna CO₂

SPRIOCANNA

FEABHSÚ
33%

AR ÉIFEACHTÚLACHT
FUINNIMH FAOIN
MBLIAIN 2020

LAGHDÚ
40%

AR ASTAÍOCHTAÍ GCT
NA COMHAIRLE FAOIN
MBLIAIN 2030

SAMPLAÍ DE NA PRÍOMHSHAGHSANNA GNÍMH

Flít na comhairle a thiontú ina
flít feithiclí astaíochtaí níos ísle

Gréasán rothar agus glasbhealaí
contae a sholáthar

Trí úsáid a bhaint as ceaintíní
do chriúna oibríochtúla

Scéimeanna rothar gan stáisiún

Aistriú córa iompair chuig taisteal
gníomhach a chur chun cinn

Oibriú le páirtithe leasmhara chun
bealaí iompair phoiblí a thógáil

SAMPLAÍ DE PHÁIRTITHE LEASMHARA LE HOIBRÍÚ LEO AGUS LE TIONCHAR A IMIRT ORTHU

AN POBAL I
gCOITINNE

GRÚPAÍ
POBAIL

AN TÚDARÁS
NÁISIÚNTA IOMPAIR

GRÚPAÍ COMHSHAOIL

BUS ÁTHA CLIATH, BUS
ÉIREANN, LUAS, IARNRÓD
ÉIREANN

RANNA RIALTAIS

3 Lorgóidh an Chomhairle chun athchothromaíocht a bhaint amach idir iompar agus luaineacht laistigh den Chontae trí éascaíocht ghluaiseachta a chur chun cinn trí mhodhanna inbhuanaithe (siúl, rothaíocht agus iompar poiblí ina) agus trí spás bóthair a chruthú do bhorradh geilleagrach agus forbairt nua.

- Plean Forbartha Contae 2016-2022

Cuireann iompar le méid suntasach astaíochtaí gás ceaptha teasa laistigh de cheantar Bhaile Átha Cliath Theas. Mar fhreagairt dó seo agus anuas ar an Údarás Náisiúnta Iompair agus na húdaráis áitiúla máguaird, chuir CCBÁCT Straitéis Iompair Mhórchearntar Bhaile Átha Cliath 2016-2035 le chéile, ina leagtar amach fíis straitéiseach don iompar i Réigiún Bhaile Átha Cliath, agus a chuireann le Taisteal Níos Cliste – Todhchaí Iompair Inbhuanaithe 2009-2020 de chuid an rialtais. Tá sé mar chuspóir ag an dá phlean seo chun feabhas a chur ar conas a bhaineann daoine a gceann scríbe amach.

Anuas ar iompar inbhuanaithe a chur chun, laghdaigh CCBÁCT luasteorainneacha i gceantair chónaithe agus thug sé bearta moillithe tráchta isteach chun feabhas a chur ar shábháilteacht na sráideanna.

OIBRÍOCHTAÍ

Tá 308 feithicil i bhflít iompair Chomhairle Contae Bhaile Átha Cliath Theas, a d'ídig 4.6 GWh de phríomhfhuinneamh agus arbh ionann agus 9% é d'astaíochtaí iompair na Comhairle in 2017.

Chun dul i ngleic leis an tsaincheist seo, tá córas bainistíochta fuinnimh le cur i bhfeidhm chun monatóireacht chruinn a dhéanamh ar an ídiú foriomlán, agus chun táscairí feidhmíochta fuinnimh a fhorbairt chun feidhmíocht fuinnimh na flíte a rianú. D'fhéadfadh an Chomhairle coigilteas thart ar 5% (nó 228 MWh agus 55 tonna CO₂) a bhaint amach trína leithéid de chóras bainistíochta fuinnimh a chur i bhfeidhm.

Tá Rannóg Mheicniúil CCBÁCT ag tabhairt faoi chlár sealadach athsholáthair feithiclí a bhfuil deireadh a saolré ag druidim leo. Déanfaidh an clár trí bliana seo feithicil a bhfuil a ré caite acu a athsholáthar agus múnlaí níos cothroime le dáta, atá tíosach ar fhuinneamh a chur ina n-ionad.

D'fhéadfaí a áireamh leis seo leictriú roinnt d'fhlít na Comhairle, a d'fhéadfadh ídiú breosla a laghdú 254 MWh agus 67 tonna CO₂.

PLEANÁIL AGUS AN RÍOCHT PHOIBLÍ

3 Tá an Chomhairle tiomanta do chinntiú go gcuirtear prionsabail dearaidh uirbigh dea-chleachtais i bhfeidhm i measc na forbartha nua go léir, bunaithe ar an bprionsabal gur féidir le tithíocht, conláistí, siopaí, fostaíocht agus iompar dea-phleanáilte agus comhtháite feabhas mór a chur ar inbhuanaitheacht, meallacht agus cáilíocht cheantair.

- Plean Forbartha Contae 2016-2022

Chun daoine a spreagadh chun siúl agus rothaíocht, tá sé ríthábhachtach sráideanna agus an ríocht phoiblí a dhearadh. Tá CCBÁCT ag oibriú chun treoirilnte a chur i bhfeidhm a dhéanann áiteanna níos mealltaí de na sráideanna agus a chuireann feabhas ar an ríocht phoiblí. Tá máistirphlean soilsithe phoiblí á fhorbairt ag an gComhairle, chomh maith, a fheabhsóidh atmaisféar agus sábháilteacht sráideanna do choisithe agus rothaithe.

CÁS-STAIDÉAR

Foinse an ghrianghraif: Wikimedia Commons / Niaz

Sruth Tráchta a Bhainistiú

Ní hamháin go ndéanann sruth tráchta a fheabhsú áiteanna níos sábháilte de shráideanna, ach déanann sé níos éasca é ar dhaoine chun a gceann scríbe a bhaint amach, agus laghdaíonn sé astaíochtaí, chomh maith. Tá dhá chóras ann a úsáideann Comhairle Contae Bhaile Átha Cliath Theas chun daoine a aistriú tríd an gContae - córas Gníomhraithe Feithiclí Mhicreaphróiseálaí-Oibríthe (MOVA) agus an córas Rialaithe Tráchta Uirbigh (RTU) ar a dtugtar SCOOT (Teicníc Optamaithe Seach-Churtha Timthrialla Deighilte/Split Cycle Offset Optimisation Technique). Rinneadh MOVA a shuiteáil ag acomhail aonraithe ghnóthacha, agus feabhsaíonn sé sruth tráchta idir 7 agus 9%. Cuimsíonn SCOOT 27 ceann de na 150 acomhal de chuid CCBÁCT agus laghdaigh sé amanna taistil 10-12%. I gcomhthráth, cuireadh 30 trasrian nua coisithe agus rothar leis an líon le trí bliana anuas.

TAISTEAL GNÍOMHACH AGUS ATHRÚ IOMPRAÍOCHTA

Tá deiseanna ann chun siúl agus rothaíocht a dhéanamh níos mealltaí, chun an chomhréir d'aistir laethúla faoina dtugtar ar chos nó ar rothar a mhéadú. Déanfaidh seo stíleanna maireachtála níos sláintiúla a chur chun cinn, chomh maith, ar aon dul le Éire Shláintiúil (2013), an creat náisiúnta um shláinte agus folláine fheabhsaithe a d'fhoilsigh Roinn Sláinte.

- Plean Forbartha Contae 2016-2022

Chun rothaíocht a spreagadh, tá CCBÁCT ag oibriú go gníomhach chun feabhas a chur ar bhonneagar rothaíochta agus chun tús áite a thabhairt do shábháilteacht rothaithe trí raonta scartha rothar a fhorbairt, sa chás gur féidir, ar nós Ghlasbhealach na Dothra, agus deiseanna a sholáthar chun oideachas a chur ar fáil ar shábháilteacht ar bhóithre. Oibreoidh CCBÁCT, chomh maith, leis na comhlachtaí agus gnólachtaí ábhartha iompair chun an fháil a fhairsingiú atá ar pháirceáil rothar lena chur ar chumas daoine rothaíocht chuig agus ó phríomhnóid iompair phoiblí.

CÁS-STADÉAR

Rothair gan Stáisiún

In 2017, d'oibrigh BleeperBike agus Comhairle Contae Bhaile Átha Cliath Theas as lámh a chéile chun scéim phíolótach cíosa rothar ar an tsráid gan stáisiún a sheoladh. Tá na BleeperBikes lonnaithe i limistéir i mBaile Átha Cliath Theas ar nós na limistéir seo a leanas: Cluain Dolcáin, Tamhlacht, Ráth Fearnáin, Leamhcán agus Teach Mealóg; is féidir a láthair chruinn a dheimhniú trí aip ghuthán póca a úsáid, a dhéanann na rothair a dhíghlasáil, chomh maith. Is féidir rothair a pháirceáil ag Stáisiún BleeperBike nó is féidir iad a fhágáil ag ceann scríbe deiridh an úsáideora

CÁS-STADÉAR

Siúlán Belgard

Osclaíodh Siúlán Belgard i Meitheamh 2017 agus tá sé lonnaithe idir Bóthar Belgard agus Cearnóg Belgard Thoir. Déanann an siúlán níos éasca é ar dhaoine chun siúl idir Lár Baile na Cearnóige agus Sráidbhaile Thamhlachta. Nuair a bhí an siúlán á dhearadh, thug Roinn Bóithre CCBÁCT príomhthús do shábháilteacht agus compord coisithe. Tríd an soilsiú a uasghrádú go dtí LEDanna, tá sé níos sábháilte istoiche, agus tá sé níos fáiltí a bhuíochas leis na crainn a cuireadh agus an cosán a athchumraíodh.

Feasacht ar Rothair

Glacann CCBÁCT páirt i gclár náisiúnta Cycle Right, a chuireann oiliúint rothair ar fáil do dhaltáí i mbunscoileanna agus meánscoileanna ar fud limistéar an Chontae. Oibríonn CCBÁCT go dlúth le Scoileanna Glasa An Taisce maidir leis an téama 'Taisteal Glas' agus spreagann sé rothaíocht mhéadaithe trí thacaíocht a thabhairt d'oiliúint rothair, páirceáil rothar ar an láthair agus feabhsúcháin ar an timpeallacht fhisiciúil a shainaithin scoláirí, ar sampla de na feabhsúcháin é an Clár Oiliúna Rothair do dhaltáí Rang a Sé / Saotharlanna Pedal Power.

IOMPAR POIBLÍ

Le córas éifeachtúil, iontaofa agus éifeachtach bus a chinntiú, beartaítear, mar chuid den Straitéis, chun an Croíghréasán Bus a fhorbairt, chun tosaíocht leanúnach a bhaint amach, a mhéid agus is indéanta, do ghluaiseacht busanna ar na stráicí den Croíghréasán Busanna laistigh den Limistéar Cathrach. Beidh lánaí feabhsaithe bus sna conairí seo ag teastáil uaidh seo, chomh maith leis na moilleanna reatha le baint ar an ngréasán busanna sna láithreacha ábhartha agus a chur ar chumas an bhus rogha níos tapúla a sholáthar ar thrácht gluaisteán feadh na mbealaí seo, agus rogha níos mealltaí a dhéanamh d'iompar bus d'úsáideoirí bóithre.

- Straitéis Iompair do Mhórcheantar Bhaile Átha Cliath 2016-2035, an ÚNI

Leanfaidh CCBÁCT ag oibriú leis na comhlachtaí ábhartha iompair (an tÚdarás Náisiúnta Iompair, Iompar d'Éirinn, Bus Átha Cliath, Luas, Iarnród Éireann, Bus Éireann, an tÚdarás um Shábháilteacht ar Bhóithre agus oibreoirí príobháideacha) chun bearta a thabhairt isteach chun aistriú córa iompair a bhaint amach agus aistriú idir modhanna a chur chun cinn.

IOMPAR

LÍON	GNÍOMH	AMFHRÁMA	PRÍOMHROINN/ PRÍOMHRANNA	TÁSCAIRÍ	SPRIOC(ANNA) AR IMRÍODH TIONCHAR ORTHU
------	--------	----------	-----------------------------	----------	---

GNÍOMHARTHA ATÁ BUISÉADAITHE FAOI LÁTHAIR

OIBRÍOCHTAÍ

T1	Córas bainistíochta fuinnimh iompair a chur i bhfeidhm	2019 ar aghaidh	An Timpeallacht, Uisce agus Athrú Aeráide	Cuireadh an córas i bhfeidhm	
T2	Leanúint le feithiclí na Comhairle a athsholáthar le roghanna eile atá níos éifeachtúla i dtaobh fuinnimh, feithiclí leictreacha (FLanna) ina measc	2019 ar aghaidh	An Timpeallacht, Uisce agus Athrú Aeráide, an Rannóg Mheicniúil	# na bhfeithiclí a athsholáthraíodh	
T3	Ceaintíní soghluaiste a úsáid le criúnna oibríochtúla	2019	An Timpeallacht, Uisce agus Athrú Aeráide, an Rannóg Mheicniúil	# na gceaintíní a rinneadh a thriail	
T4	An Scéim Rothaíochta chun na hOibre a chur chun cinn i measc fhoireann na Comhairle	Leanúnach	An Rannóg Cumarsáide	# na foirne a ghlac páirt sa scéim	

PLEANÁIL AGUS AN RÍOCHT PHOIBLÍ

T5	Sráidbhailte traidisiúnta a neartú trí fheabhas a chur ar an ríocht phoiblí trí bhearta bonneagair ghlaais agus naisc iompair inbhuanaithe a bharrfheabhsú	Leanúnach	Iompar agus Soilsiú Poiblí	# na scéimeanna feabhsaithe sráidbhaile	
T6	Cothabháil rialta a dhéanamh ar bhóithre réigiúnacha agus áitiúla	Leanúnach	Iompar	# na ngearán maidir le baic, lintéir bhlocáilte, etc.	
T7	Tabharfaidh an Chomhairle faoi mheasúnú ar an líon pointí luchtaithe feithiclí leictreacha reatha agus féideartha amach anseo atá ina dlínse	2020	Iompar	Cuireadh tuarascáil le chéile	

TAISTEAL GNÍOMHACH AGUS ATHRÚ IOMPRAÍOCHTA

T8	Sábháilteacht ar bhóithre ag scoileanna a fheabhsú le maoir bhreise scoile	Leanúnach	Iompar	# na maor scoile	
T9	Siúlóidí eagraithe chun stíleanna maireachtála sláintiúla a chur chun cinn, i.e. Bealach Chluain Dolcáin	Leanúnach	Cumarsáid, Feasacht Chomhshaoil, Ríocht Phoiblí agus Bithéagsúlacht	# na siúlóidí a eagraíodh, # na ndaoine a ghlac páirt	
T10	Straitéis gréasán rothar a fhorbairt	Leanúnach	Iompar	Forbraíodh an straitéis	
T11	Gréasán Rothar Contae a thógáil	Leanúnach	Iompar	Ciliméadair de rotharbhealaí a cuireadh leis an ngréasán	
T12	Rotharbhealaí/glasbhealaí coisithe a fhorbairt	Leanúnach	Iompar	# na gcosán rotharbhealaigh /na gcosán glasbhealaigh a cuireadh leis	

LÍON	GNÍOMH	AMFHRÁMA	PRÍOMHROINN/ PRÍOMHRANNA	TÁSCAIRÍ	SPRIOC(ANNA) AR IMRÍODH TIONCHAR ORTHU
T13	Líon na saoráidí poiblí páirceála rothar a mhéadú	Leanúnach	Iompar	# na saoráidí rothair a cuireadh leis	
T14	Scéimeanna rothar poiblí a shíneadh	Leanúnach	Iompar	# na rothar atá ar fáil sa Chontae	
T15	Leanfaidh CCBÁCT le comhpháirtíochtaí nua a lorg agus comhpháirtíochtaí reatha a fhairsingiú chun taisteal inbhuanaithe agus iompraíocht níos sábháilte taistil a spreagadh	Leanúnach	Iompar	# na gcomhpháirtíochtaí	
T16	Bunóidh CCBÁCT tairseach atá tiomnaithe do thaisteal gníomhach a chur in iúl agus a chur chun cinn laistigh de na hardáin reatha	2020	Iompar	Tairseach arna cruthú	
T17	Déanfaidh CCBÁCT idirchaidreamh le pobail áitiúla chun fíis a fhorbairt do thodhchaí a gcomharsanachtaí agus beidh díriú láidir ar mhaireachtáil áitiúil, luaineacht inbhuanaithe agus caighdeán na beatha	Leanúnach	Iompar	# na n-imeachtaí idirchaidrimh	

IOMPAR POIBLÍ

T18	Soláthar bealaí iompair phoiblí a éascú	Leanúnach	Iompar	# na gciliméadar de bhealaí a cuireadh leis	
------------	---	-----------	--------	---	---

GNÍOMHARTHA ATÁ AR FEITHEAMH BUISÉID

T19	Clár Oiliúna Rothair do dhaltai Rang a Sé / Satharlanna Pedal Power	Leanúnach	Iompar	# na ndaltaí a ghlacann páirt	
T20	Triail Fhíolótach a bhaint as córas bainistíochta feithiclí Bóthar an Náis	2020	Iompar, an ÚNI	Clár píolótach arna bhunú	
T21	An fháil a fhairsingiú atá ar shaoráidí FL agus saoráidí eile do phointí luchtaithe feithiclí atá faoi chumhacht neamhbhreis sa Chontae	2020	Iompar	# na bpointí luchtaithe sa Chontae	

SAMPLAÍ DEN REACHTAÍOCHT / BEARTAIS / TREOIR ÁBHARTHA

- An tAcht um Ghníomhú Aeráide agus Forbairt Ísealcharbóin, 2015
- Lámhleabhar Dearaidh do Bhóithre agus Sráideanna Uirbeacha (LDBSU)
- Faoiseamh ó Cháin Chláraithe Feithiclí agus an Scéim Deontais d'Fheithiclí Leictreacha
- Straitéis Iompair Mhórchéantar Bhaile Átha Cliath 2016-2035
- Creat an Pholasaí Náisiúnta Rothaíochta as léarscáiliú cuimsitheach riosca 2009-2020
- Treoir Chleachtais Tréscailteachta an Údarais Náisiúnta Iompair
- An tAcht Iompair Phoiblí, 2016
- Taisteal Níos Cliste: Beartas Nua Iompair d'Éirinn 2009-2020
- Plean Forbartha Chathair Bhaile Átha Cliath 2016-2022 (Beartais CS2; H6; H10; TM2; TM3; TM6; UC3)

ATHLÉIMNEACHT TUILTE

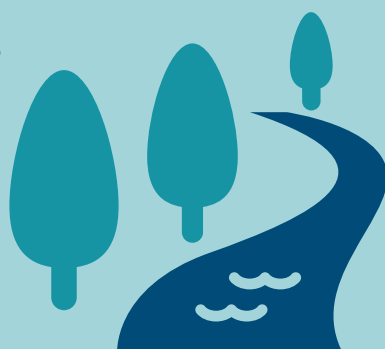

LÉARGAS GINEARÁLTA

5

PHRÍOMHABHAINN:
AN LIFE,
AN DOTHRA,
AN CHAMÓG,
AN GHRÍFÍN AGUS
AN POITÉAL

SPRIOCANNA

RÉIGIÚN ATÁ SEASMHACH Ó
THAOBH NA HAERÁIDE DE

LAGHDÚ/ MAOLÚ
RIOSCAÍ I GCÁS TUILTE I
MBAILE ÁTHA CLIATH THEAS

SAMPLAÍ DE NA PRÍOMHSHAGHSANNA GNÍMH

Scéimeanna maolaithe, cosanta nó
oiriúnaithe do thuilte a fhorbairt

Crann a chur chun
uisce a mhaolú

Tacú le córas tuartha
agus rabhaidh tuilte a
fhorbairt

Bainistíocht
trasteorann le húdaráis
áitiúla máguaird

Pleananna freagartha
éigeandála a chomhordú

Treoirínte draenála uirbí inbhuanaithe a
chur i bhfeidhm i bhfoirgnimh na comhairle

SAMPLAÍ DE PHÁIRTITHE LEASMHARA LE HOIBRIÚ LEO AGUS LE TIONCHAR A IMIRT ORTHU

OOP

RANNA
RIALTAIS

AN POBAL I
gCOITINNE

GRÚPAÍ
POBAIL

GRÚPAÍ
COMHSHAOIL

FORBRÓIRÍ

Tá Comhairle Contae Bhaile Átha Cliath Theas freagrach as bainistíocht uisce dromchla dromchla agus as uiscígh a chosaint sa Chontae, agus tá Oifig na nOibreacha Poiblí (OOP) freagrach as bainistíocht riosca i gcás tuilte. Is é príomhchuspóir Chreat-Treoir Uisce an AE (an CTU) chun cáilíocht an uisce a chosaint agus a athchóiriú in uisce dromchla agus screamhuisce araon. Áirítear leis riachtanas chun ‘cur le héifeachtaí tuilte a mhaolú’, a achtaíodh tríd an Treoir maidir le Tuilte. Tá ceangal dlúth idir an Treoir maidir le Tuilte a chur i bhfeidhm agus Pleananna Bainistíochta Riosca i gCás Tuilte (PBRCTanna) a fhorbairt agus an Chreat-Treoir (an CTU) a chur i bhfeidhm.

- Plean Forbartha Contae 2016-2022

Dúshlán leanúnach is ea tuile do Réigiún Bhaile Átha Cliath. Tá coinne leis go méadóidh athrú aeráide minicíocht agus/nó fad na dteagmhas báistí troime, a mhéadóidh an riosca i leith tuile i limistéir leochaileacha den Chontae. Anuas ar Oifig na nOibreacha Poiblí (OOP), tá CCBÁCT ag oibriú go gníomhach chun tionscadail agus cláir a chur i bhfeidhm atá ar aon dul leis an Treoir maidir le Tuilte ón AE agus an Chreat-Treoir Uisce. Iarrann an Treoir maidir le Tuilte ar bhallstáit chun tabhairt faoi mheasúnuithe riosca straitéiseacha ar thuilte agus chun bearta bainistíochta riosca i leith tuilte a shainaithint. Ullmhaíodh léarscáileanna tuilte do chásanna aeráide amach anseo, agus leagtar amach na bearta a bheartaítear ar scála an phobail sna pleananna bainistíochta riosca i gcás tuilte (www.floodinfo.ie) Féadtar a áireamh le bearta breise áitiúla réitigh dhúlra bhunaithe, ar nós an mhéid seo a leanas: bogaigh chomhtháite, bonneagar glas, agus Córais Draenála Uirbí Inbhuanaithe (SuDS), a úsáidfear chun oiriúnú d'fhreagairtí agus freagairtí a mhaolú chun athléimneacht tuilte a bhaint amach.

Foinse an ghrianghraif: Fáilte Ireland / DRTA

BAINISTÍOCHT RIOSCA I LEITH TUILTE

Is é beartas na Comhairle chun leanúint le Bainistíocht Riosca i gCás Tuilte a chuimsiú i bpleanáil spásúlachta an Chontae, chun riachtanais na Treorach maidir le Tuilte ón AE agus Chreat-Treoir Uisce an AE a shásamh.

- Plean Forbartha Contae 2016-2022

I gcomhar le OOP agus údaráis áitiúla sa chomharsanacht, tá CCBÁCT ag oibriú chun limistéir a oiriúnú atá leochaileach do thuile trí úsáid a bhaint as léarscáiliú cuimsitheach riosca i gcás tuilte. Tá breithniú á dhéanamh ag CCBÁCT ar bhearta a chuireann an dúlra san áireamh agus a bhfuil tairbhí iolracha acu seachas cosaint i leith tuilte, ar nós spásanna nua a sholáthar le haghaidh áineasa agus gnáthóga don fhiadhúlra. Bunaithe ar a léarscáileanna tuilte, shainaithin CCBÁCT limistéir ar nós iad siúd feadh aibhneacha na Dothra, an Phoitéil agus na Camóige, a bhainfidh tairbhe as réitigh ina mbíonn baint ag bonneagar glas, bogaigh chomhtháite agus crainn a chur. Tá an Chomhairle ag oibriú le réimse páirtithe leasmhara, Uisce Éireann ina measc, chun bainistíocht a dhéanamh ar thuile bháistiúil ar fud an limistéir údaráis áitiúil.

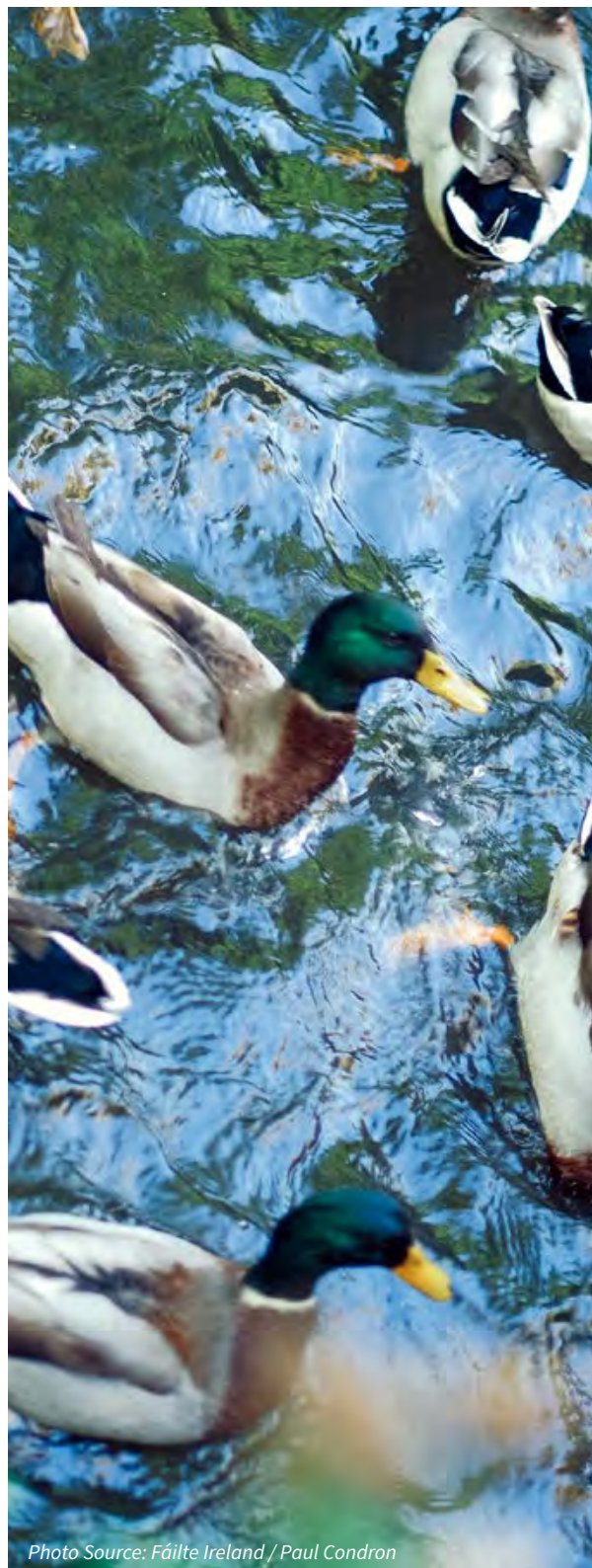
CÁS-STADÉAR

*Foinse an ghrianghraif: Comhairle Contae Átha Cliath Theas***Scéim Maolaithe Tuilte Bhaile Uí Chuilinn**

Cuireadh Scéim Maolaithe Tuilte Bhaile Uí Chuilinn i bhfeidhm chun an riosca tuile i dtaobh tithe a laghdú i gceantar Bhaile Uí Chuilinn. Rinneadh seo mar fhreagairt do na tuilte i nDeireadh Fómhair 2011, a rinne díobháil shuntasach do 50 teach i bhfoisceacht Shruth Bhaile Uí Chuilinn, a shreabhann faoi Bhóthar Choill an Chaoich/Cnoc Theach gConaigh agus na heastáit tithíochta máguaird sula ndéanann sé ceangal le hAbhainn na Dothra. I nDeireadh Fómhair 2017, rinneadh píopa 1.5 ciliméadar ar fad a ionsá chun brú a laghdú ar an bpíopa reatha. Tá an píopa láidir a dhóthain chun seasamh in aghaidh teagmhas tuilte nach bhfeictear a láidreacht ach uair amháin gach 100 bliain.

COSAINT TUILTE

Cé gurb é maolú tuilte agus leas á bhaint as réitigh dhúlra bhunaithe rogha freagartha CCBÁCT, ní oireann roinnt limistéar den Chontae do réitigh bhoga, ar nós crainn a chur. Ar an ábhar sin, tá cosaintí tuilte fisiciúla á dtógáil ag CCBÁCT chun na rioscaí reatha agus amach anseo agus a chur san áireamh. De bhreis air sin, tá taighde gníomhach á dhéanamh ag CCBÁCT ar chosaintí fisiciúla tuilte, ar nós beartais chriosaithe chun srian a chur ar fhorbairt bhreise i limistéir atá i mbaol.

Photo Source: Fáilte Ireland / Paul Condron

ATHLÉIMNEACHT TUILTE

LÍON	GNÍOMH	AMFHRÁMA	PRÍOMHROINN/ PRÍOMHRANNA	TÁSCAIRÍ	SPRIOC(ANNA) AR IMRÍODH TIONCHAR ORTHU
------	--------	----------	-----------------------------	----------	---

GNÍOMHARTHA ATÁ BUISÉADAITHE FAOI LÁTHAIR

BAINISTÍOCHT RIOSCA I gcÁS TUILTE

F1	An reachtaíocht agus rialacháin náisiúnta ar oiriúnú d'athrú aeráide agus bainistíocht tuilte a thrasú isteach i dtreoirínte forbartha	Leanúnach	An Timpeallacht, Uisce agus Athrú Aeráide	Cuireadh treoirínte le chéile	
F2	Treoirínte bainistíochta riosca i gcás tuilte a chur i bhfeidhm	Leanúnach	An Timpeallacht, Uisce agus Athrú Aeráide	# na dtionscadal a leanann na treoirínte	
F3	Bainistíocht tuilte trasteorann le húdarais áitiúla máguaird	Leanúnach	An Timpeallacht, Uisce agus Athrú Aeráide	Cruinnithe trasteorann le húdarais áitiúla máguaird	
F4	Pleananna freagartha éigeandála do theagmhas tuilte	Leanúnach	An Timpeallacht, Uisce agus Athrú Aeráide	Déantar pleananna a chríochnú agus a nuashonrú gach bliain	
F5	Tacú le córas tuartha agus rabhaidh tuilte a fhorbairt	Leanúnach	An Timpeallacht, Uisce agus Athrú Aeráide	Córas arna fhorbairt	
F6	Treoirínte SuDS a chur i bhfeidhm agus a thaispeáint i bhfoirgnimh na Comhairle, CFSanna agus PCÁanna	leanúnach	Pleanáil, Páirceanna agus Bithéagsúlacht	Cás-staidéir curtha i gcrích agus tuarascálacha arna n-ullmhú	
F7	Tabhairt faoi mheasúnú riosca straitéiseach i gcás tuilte ar gach PCÁ, CFS agus Plean Forbartha	Leanúnach	Ilrannach	Críochnaíodh an measúnú	
F8	Crainn a chur chun uisce a mhaolú	Leanúnach	Ríocht phoiblí	# na gcrann a cuireadh	
F9	Láithreáin taispeána a fhorbairt lena thaispeáint conas córais SuDS/córais mhaolaithe tuilte a chomhcheangal le húsáidí reatha talún	Leanúnach	Ilrannach	# na láithreán taispeána a forbraíodh	
F10	Tuilemhánna, bogaigh, aibhneacha agus sruthchúrsaí a chosaint agus a chaomhnú faoi réir tuile	Leanúnach	An Timpeallacht, Uisce agus Athrú Aeráide	Léarscáil de cheantair leochaileacha agus gnáthóga speiceas	
F11	Bogaigh chomhtháite thógtha ar mhaithe le maolú agus íonú uisce	Leanúnach	An Timpeallacht, Uisce agus Athrú Aeráide	# na mbogach a cruthaíodh	
F12	Léarscáil riosca córas faisnéise geografaí (GIS) de thionchar an athraithe aeráide a fhorbairt ina bhfuil cásanna do Réigiún Bhaile Átha Cliath	2020	Climate Ireland, an Timpeallacht agus Iompar, Ilrannach	Forbraíodh léarscáil GIS	
F13	Teimpléad a fhorbairt chun tionchar, freagairt agus costais a bhailiú (seirbhísí éiceachórais/costais chaipitil nádúrtha ina measc) do gach ceann de na teagmhais mhóra aeráide	2019	An Timpeallacht, Uisce agus Athrú Aeráide	Teimpléad arna fhorbairt agus eisishe	
F14	Beartais draenála uirbí agus tuilte ÚÁ BÁC a nuashonrú a chuireann an t-eolas reatha ar riosca i gcás tuilte agus an dea-chleachtas is déanaí san áireamh i ndearadh draenála, a chuireann bearta nádúrtha tuilte chun cinn mar thosaíocht	2019	An Timpeallacht, Uisce agus Athrú Aeráide	Nuashonraíodh beartais	

LÍON	GNÍOMH	AMFHRÁMA	PRÍOMHROINN/ PRÍOMHRANNA	TÁSCAIRÍ	SPRIOC(ANNA) AR IMRÍODH TIONCHAR ORTHU
F15	Grúpa Oibre a bhunú chun déileáil leis an tsaincheist lena mbaineann riosca i gcás tuilte báistiúla. Áirítear leis seo: - Conas “sraoilleáil uirbeach” agus an méadú ar dhromchlaí neamhscagacha a bhainistiú - SuDS a chur chun cinn go luath sa phróiseas dearaidh - Tuar tuile báistiúla a fhorbairt trí úsáid a bhaint as fliuchras baill a thuar	2019	Ilrannach	Bunaíodh grúpa oibre	

COSAINT TUILTE

F16	Ceardlanna riosca chun measúnú a dhéanamh ar sheirbhísí na Comhairle	2019	Gach roinn	Sainaithníodh rioscaí	
F17	Scéim Maolaithe Tuilte an Teampaill Gheal	Leanúnach	An Timpeallacht, Uisce agus Athrú Aeráide	Críochnaíodh an tionscadal	
F18	Scéim Maolaithe Tuilte an Phoitéil	Leanúnach	An Timpeallacht, Uisce agus Athrú Aeráide	Críochnaíodh an tionscadal	
F19	Scéim Maolaithe Tuilte na Camóige	Leanúnach	An Timpeallacht, Uisce agus Athrú Aeráide	Críochnaíodh an tionscadal	
F20	Mionscéimeanna tuilte agus cothabháil ghinearálta a dheartar agus a chuirtear i bhfeidhm chun réitigh dhúlra bhunaithe a chur chun cinn, nuair is praiticiúil	Leanúnach	An Timpeallacht, Uisce agus Athrú Aeráide	# na dtionscadal a cuireadh i gcrích	

GNÍOMHARTHA ATÁ AR FEITHEAMH BUISÉID

F21	<i>Feachtais chumarsáide agus feasachta ar bhainistíocht riosca i gcás tuilte agus bearta bainistíochta tuilte nádúrtha.</i>	2020	<i>An Timpeallacht, Uisce agus Athrú Aeráide, Cumarsáid</i>	<i># na dteaghlach a aimsíodh</i>	
F22	<i>Rannpháirtíocht sa phobal a spreagadh agus a chur chun cinn nuair a dhéantar SuDS a iarfheistiú i bhforbairtí reatha</i>	2020	<i>Ilrannach</i>	<i># na bpobal atá bainteach</i>	

SAMPLAÍ DEN REACHTAÍOCHT / BEARTAIS / TREOIR ÁBHARTHA

- Na hAchtanna Siltin Artéirigh
- Pleananna Bainistíochta Riosca i gCás Tuilte atá Bunaithe i nDobharcheantar (PBRTBD)
- Staidéar Bainistíochta agus Measúnaithe Riosca i gCás Tuilte Dhobharcheantar an Oirthir (BMRCTD) 2011-2016
- An Treoir maidir le hÉin ón AE 2009/147/CE
- An Treoir maidir le Dliteanas Comhshaoil an AE 2004/35/CE
- An Treoir maidir le Tuilte ón AE 2007/60/CE
- An Treoir maidir le Gnáthóga ón AE 92/43/CEE
- Staidéar ar Dhraenáil Straitéiseach Mhórcheantar Bhaile Átha Cliath
- An Plean Gníomhaíochta Bithéagsúlachta Náisiúnta 2017-2021
- Straitéis Tírdhreacha Náisiúnta d'Éirinn 2015-2025
- Láithreán gréasáin OOP www.floodinfo.ie
- Léarscáileanna tuilte OOP
- Na Treoirínte maidir le Córais Pleanála agus Bainistíocht Riosca i gCás Tuilte d'Údaráis Phleanála, Samhain 2009
- Plean Forbartha Chathair Bhaile Átha Cliath 2016-2022 (Beartais IE1; IE2; IE3; G3; G5)
- Coinbhinsiún Ramsar um Bogaigh
- An 2ra Córas de Phlean Bainistíochta Abhantraí 2018-2021
- An Chreat-Treoir Uisce 2000/60/CE
- Plean Straitéiseach Seirbhísí Uisce (2015)

RÉITIGH DHÚLRABHUNAITHE

LÉARGAS GINEARÁLTA

1,750 HEICTEÁR DE PHÁIRCEANNA AGUS SPÁSANNA OSCAILTE ARNA GCOTHABHÁIL AG CCBÁCT

SPRIOCANNA

RÉIGIÚN ATÁ SEASMHACH Ó THAOBH NA HAERÁIDE DE

CAILLTEANAS GNÁTHÓIGE A CHOSC

SPEICIS DHÚCHASACHA, PÁIRCEANNA AGUS BRAT CRANN A CHOSANT

OS CIONN

60,000

CRANN SRÁIDE ARNA GCOTHABHÁIL

SAMPLAÍ DE NA PRÍOMHSHAGHSANNA GNÍMH

Gnáthóga bogaigh a thógáil i bpáirceanna

Raonta crann a fhorbairt i bpáirceanna poiblí

Gairdíní pobail agus cuibhrinn a chruthú agus a fhairsingiú

Crainn a chosaint, a chothabháil agus a chur ar fud an chontae

Gníomhartha chun tacú le pailneoirí

Bonneagar glas an chontae a fhorbairt

SAMPLAÍ DE PHÁIRTITHE LEASMHARA LE HOIBRÍÚ LEO AGUS LE TIONCHAR A IMIRT ORTHU

RANNA RIALTAIS

GRÚPAÍ POBAIL

GRÚPAÍ COMHSHAOIL

AN POBAL I gCOITINNE

GNÓLACHTAÍ AGUS FÓNTAIS PHRÍOBHÁIDEACHA

SCOILEANNA AGUS INSTITIÚIDÍ TRÍÚ LEIBHÉAL

Tugann an tAontas Idirnáisiúnta um Chaomhnú an Dúlra sainmhíniú ar réitigh dhúlra bhunaithe mar “*gníomhartha a dhéanann éiceachórais nádúrtha nó mhionathraithe a chosaint, a bhainistiú go hinbhuanaithe, agus a athchóiriú, a théann i ngleic le dúshláin shochoíocha go héifeachtach agus go hoiriúnaitheach, agus a sholáthraíonn tairbhí daonna folláine agus bithéagsúlachta i gcomhthráth*”^[26].

Baineann ról tábhachtach le réitigh dhúlra bhunaithe in oiriúnú d'athrú aeráide; is féidir leo ról tábhachtach a ghlacadh ní hamháin don bithéagsúlacht agus d'éiceachórais, cosc ar thuille agus ceapadh carbóin, ach chun teochtaí a rialáil, cáilíocht an uisce, cosc a chur ar chreimeadh; agus truailléin a scagadh ón aer agus ón uisce, chomh maith. Úsáidtear réitigh dhúlra bhunaithe ar bhealach cliste, ‘ar a ndéantar innealtóireacht’ chun bearta inbhuanaithe, cost-éifeachtúla, agus inoiriúnaithe a sholáthar a thacaíonn le hathléimneacht aeráide. Laghdaíonn crainn agus plandaí uisce a ritheann chun srutha i dteagmhais trombháistí, a bhaineann an brú ón gcóras draenála uirbí. Cuireann siad cosc, chomh maith, ar chreimeadh ithreach. Cruthaíonn timpeallachtaí nádúrtha, ar nós bogach, bruacha abhann agus trána, maolán chun an tionchar a imríonn teagmhais an athraithe aeráide a laghdú.

Baineann breisluach leis na réitigh go léir seo mar gheall go soláthraíonn siad deiseanna caithimh aimsire, agus cruthaíonn siad athléimneacht d'athrú aeráide i gcomhthráth.

Aithníonn CCBÁCT a ról i dtaobh sheirbhísí saibhre bithéagsúlachta agus éiceachórais na hÉireann a chosaint a sholáthraíonn oidhreacht nádúrtha na hÉireann. Trína chinntiú go dtugann pleananna agus beartaí a fhorbraíonn agus a chuireann an Chomhairle i bhfeidhm faoi thástáil i leith measúnú oiriúnachta ar aon dul leis an bPlean Gníomhaíochta Bithéagsúlachta Náisiúnta agus príomhthreoracha ón AE, déanfaidh CCBÁCT oidhreacht nádúrtha na hÉireann a chosaint don ghlúin amach anseo.

BONNEAGAR GLAS

Is féidir ‘Bonneagar Glas’ an Chontae a thabhairt ar acmhainní comhshaoil agus oidhreachta an Chontae. Is acmhainn ríthábhachtach iad dár dtodhchaí... Tacaíonn gréasán an Bhonneagair Ghlais le speicis dhúchasacha phlandaí agus ainmhithe, agus cuireann sé conairí ar fáil dá ngluaiseacht, déanann sé próisis nádúrtha éiceolaíochta agus bithéagsúlachta a choimeád, cothaíonn sé cáilíocht an aeir agus an uisce agus cuireann sé spásanna ríthábhachtacha taitneamhachta agus caithimh aimsire ar fáil, agus cuireann sin, dá thoradh, le sláinte agus caighdeán beatha cónaitheoirí agus cuairteoirí chuig an gContae.

- Plean Forbartha Contae 2016-2022

Is é sprioc CCBÁCT, tríd an bplean gníomhaíochta seo, chun pleanáil a dhéanamh do ríocht phoiblí a chuireann insiúlacht chun cinn trí shráideanna agus spásanna a chruthú atá álainn agus mealltach ina bhfuil crainn agus plandaí, agus a chabhraíonn, i gcomhthráth, le bainistíocht tuilte, éiceachórais a chothabháil nó a fheabhsú agus an bithéagsúlacht a chur chun cinn. Glacann bonneagar glas agus glasbhealaí le ról ríthábhachtach ann seo, agus cuireann siad réimse fairsing seirbhísí ar fáil, idir ianú uisce agus bainistíocht cháilíocht an aeir agus spás caithimh aimsire. Ar an rud i tábhachtaí, cabhraíonn siad chun athrú aeráide a mhaolú agus oiriúnú dó, trí CO₂ a laghdú san aer agus uisce a ionsú, agus an timpeallacht uirbeach a fhuarú.

Eolaíocht atá i mbonneagar glas a chuimsiú isteach sa timpeallacht uirbeach a aithníonn cén speicis phlandaí a oirfidh don timpeallacht áitiúil agus nach mbeidh mar chúis le díobháil a dhéanamh don éiceachóras áitiúil. Is éard a bhaineann le pleanáil a dhéanamh don bhonneagar glas agus na glasbhealaí a chuimsiú sa timpeallacht uirbeach ná tuiscint a fháil ar ról an dúlra i dtaobh tacú leis an mbeatha agus áiteanna a dhéanamh níos éasca le cónaí iontu. Cabhraíonn líonraí de chonairí fiadhúlra nádúrtha tríd an timpeallacht uirbeach le speicis ainmhithe agus phlandaí chun dul ar imirce tríd an tírdhreach atá ag athrú. Caithfidh iad seo a bheith deartha chun nach n-imríonn siad tionchar diúltach ar an mbithéagsúlacht.

CÁS-STADÉAR

Foinse an ghrianghraif: William Murphy / Flickr

Glasbhealach na Dothra

Tionscadal comhoibritheach is ea Glasbhealach na Dothra, crios glasbhealach 14 chiliméadar feadh Abhainn na Dothra, idir CCBÁCT agus Comhairle Cathrach Bhaile Átha Cliath agus Comhairle Contae Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin atá máguaird. Déanfaidh an tionscadal na cosáin reatha a fhairsingiú agus cinn nua a chur leis chun freastal ar choisithe agus rothaithe a dhéanann comaitéireacht nó a bhaineann taitneamh as na gníomhaíochtaí deasa réidh. Ní bhaineann an limistéar a chosaint ó riosca i gcás tuilte amháin le bonneagar glas a chuimsiú isteach i gceantar Bhaile Átha Cliath Theas, ach baineann deiseanna a thabhairt do dhaoine leis, chun teacht a bheith acu ar an dúlra. Aithnítear go domhanda go mbaineann an iomaí tairbhe shláinte le bheith in ann dul amach agus taitneamh a bhaint as an dúlra. Tá de chuspóir ag Tionscadal Ghlasbhealach na Dothra chun na comhthairbhí seo a uasmhéadú agus conair áineasa agus chomaitéireachta a sholáthar do dhaoine trí na trí limistéir údaráis áitiúil.

TALMHAÍOCHT

3 Déanfar breithniú fabhrach, níos minice ná a mhalairt, ar thograí le haghaidh éagsúlú feirme ina ndéanfar tionscnaimh inbhuanaithe ghnó a fhorbairt a thugann tús áite do, agus atá nasctha go díreach leis an bpríomhúsáid a bhaintear as réadmhaoin don talmhaíocht.

- Plean Forbartha Contae 2016-2022

Mar gheall gur Contae tuaithe é Baile Átha Cliath Theas, chomh maith, tá an talmhaíocht ina gné ghníomhach den saol, agus glacann sé le ról rithábachtach i slíte maireachtála roinnt cónaitheoirí. Tacaíonn CCBÁCT le feirmeoirí ina n-arrachtaí chun barra a éagsúlú agus talamh a léasú, b'fhéidir, do thionscadal fuinnimh in-athnuaite tríd an Scéim Ghlas do Thimpeallacht na Talmhaíochta ar Bheagán Carbóin (GLAS). Tacaíonn CCBÁCT, chomh maith, leis na hiarrachtaí atá á ndéanamh ag pobail agus scoileanna chun tabhairt faoi thionscadail feirmeoireachta uirbí.

Cuibhrinn na Comhairle

Tá 425 cuibhreann na Comhairle ag ceithre láthair ar fud Bhaile Átha Cliath Theas, atá éagsúil ó thaobh méide de ó 50 méadar cearnach go dtí 250 méadar cearnach:

- Páirc Thigh Motháin, Tamhlacht – 13
- Páirc Chorcaí, Cluain Dolcáin – 39
- Baile na mBráthar, Bóthar na Bruíne – 297
- Lána an Mhuilinn, Baile Phámar – 76

Cruthaíonn na cuibhrinn tairbhí do phobail in CCBÁCT trí fhoinsé de bhia inacmhainne agus an deis a sholáthar do dhaoine chun sóisialú. Tá comhthairbhí ann d'oiriúnú d'athrú aeráide, mar gheall go ndéanann na cuibhrinn seo uisce a ionsú a rithfeadh chun srutha murach sin isteach sa ghréasán draenála.

BAINISTÍOCHT CRANN

3 Léirítear sa Bheartas Bainistíochta Crann seo tiomantas nua ag Comhairle Contae Bhaile Átha Cliath Theas d'aire a thabhairt do cheann dár n-acmhainní nádúrtha is luachmhaire. Is ionann agus athrú suntasach é ar conas a bhainistimid crainn agus cur chuige níos straitéisí, níos réamhghníomhaí i leith cigireachta, cuir, cothabhála agus bainistíochta.

- Maireachtáil le Crainn: Beartas Bainistíochta Crann Chomhairle Contae Bhaile Átha Cliath Theas 2015-2020

D'fhorbair CCBÁCT beartas bainistíochta crann a threoraíonn bainistíocht agus cothabháil crann atá faoi úinéireacht phoiblí ar fud an Chontae, i gcomhréir le dea-chleachtas le daonra sláintiúil agus inbhuanaithe crann a chinntiú don ghlúin reatha agus amach anseo. Tugadh chun solais i Staidéar Baile Átha Cliath ar an mBrat Crann, faoinar thug Scoil Tíreolaíochta UCD, go bhfuil easnamh crann i mBaile Átha Cliath Theas. In CCBÁCT, áit a bhfuil 42.2% den talamh tógtha, meastar go gcumhdaíonn crainn 17.3% den achar iomlán, ach nach gclúdaíonn siad ach 3-10% den cheantar uirbeach^[27]. Mar fhreagairt don staidéar seo, tá CCBÁCT ag oibriú go gníomhach chun a bhrat a mhéadú, agus coinneáil agus aitheantas luach an bhrait reatha chrann á gcoimeád agus á n-aithint i gcomhthráth. Tá córas réamhghníomhach cigireachta, cothabhála agus athnuachana i bhfeidhm lena chinntiú go bhfuil a dtairbhí faoi ráthaíocht go ceann roinnt blianta amach romhainn.

Foinse an ghrianghraif: Fáilte Ireland / Rob Durston

CAOMHNÚ AGUS COSAINT

3

Tá sé mar bheartas na Comhairle chun gréasán ilfheidhmeach Bonneagair Ghlais a chosaint, a fheabhsú agus a fhorbairt níos mó trí ghréasán idirnasctha a thógáil de pháirceanna, spásanna oscailte, fálta sceach, tailte féaraigh, limistéir chosanta, agus aibhneacha agus sruthanna a chuireann spás comhroinnte ar fáil ar mhaithe le taitneamhacht agus caitheamh aimsire, cosaint na bithéagsúlachta, bainistíocht tuilte agus oiriúnú d'athrú aeráide.

- Plean Forbartha Contae 2016-2022

Tá breis agus 1,750 heicteár i mBaile Átha Cliath Theas de pháirceanna agus spásanna oscailte ina bhfuil réimse speiceas cosanta agus arb annamh a dtagtar orthu, laistigh agus lasmuigh de shuíomhanna ainmnithe cosanta. Dúshlán atá i gcabhrú leis na gnáthóga agus speicis seo chun oiriúnú d'athrú aeráide. Glacann bogaigh, tuilemhánna, lochanna, aibhneacha agus éiceachórais taiscumair le ról tábhachtach, chomh maith, sa rialáil a dhéantar ar thuilte i gcórais intíre agus cuireann siad cosaint ar fáil ó dhrochiarmhairtí guaiseacha nádúrtha do dhaoine. Glacann siad le ról, chomh maith, i dteocht a rialáil.

D'fhorbair CCBÁCT réimse pleananna agus straitéisí (*an Dréachtphlean Gníomhaíochta Bithéagsúlachta, Maireachtáil le Crainn agus an Plean Gníomhaíochta um Speicis Choimhthíocha Ionracha*) chun a bithéagsúlacht a chosaint. Mar gheall go bhfuil ról ríthábhachtach ag éiceachórais Bhaile Átha Cliath Theas maidir le himirce idirnáisiúnta speicis éagsúla éin, is tábhachtach na gnáthóga seo a chosaint agus a chaomhnú. Is gá beartais phleanála, pleananna bainistíochta páirceanna agus tionscadail rannpháirtíochta pobail a chomhordú do na straitéisí siúd.

CÁS-STAIDÉAR

Comhpháirtíocht Shléibhte Bhaile Átha Cliath

Bunaíodh Comhpháirtíocht Shléibhte Bhaile Átha Cliath in 2008 agus cabhraíonn sé le Comhairle Contae Bhaile Átha Cliath Theas, Comhairle Contae Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin, Comhairle Cathrach Bhaile Átha Cliath, Coillte, Tionscnamh Shléibhte Bhaile Átha Cliath agus an tSeirbhís Páirceanna Náisiúnta agus Fiadhúlra chun oibriú le chéile chun tacú le bainistíocht inbhuanaithe a dhéanamh ar Shléibhte Bhaile Átha Cliath. Tá de chuspóir aige feabhas a chur ar eispéireas áineasa úsáideoirí Shléibhte Bhaile Átha Cliath, agus cuspóirí agus srianta na n-úinéirí talún éagsúla a n-aithint i gcomhthráth. Tugann an chomhpháirtíocht faoi fhorbairt thrialach agus bunaíonn sé bealaí rochtana marcáilte, comharthaíocht agus léarscáileanna ar fud Shléibhte Bhaile Átha Cliath.

RÉITIGH DHÚLRABHUNAITHE

LÍON	GNÍOMH	AMFHRÁMA	PRÍOMHROINN/ PRÍOMHRANNA	TÁSCAIRÍ	SPRIOC(ANNA) AR IMRÍODH TIONCHAR ORTHU
------	--------	----------	-----------------------------	----------	---

GNÍOMHARTHA ATÁ BUISÉADAITHE FAOI LÁTHAIR

OIBRÍOCHTAÍ

N1	Grúpa oibre réigiúnach a bhunú chun limistéir agus tosaíochtaí do ghníomhartha a shainaitheint	2019	Ríocht phoiblí	Bunaíodh grúpa oibre	
N2	Grúpa Oibre trasrannach Crann agus SuDS a bhunú chun dearadh uirbeach atá íogair d'uisce (DUÍU), ina ndéantar crainn uirbeacha a chur, a chur chun cinn agus triail phíolótach a bhaint as	2019	Ilrannach	Bunaíodh an grúpa oibre, # na gclaiseanna crann uirbeacha a úsáidtear mar chórais mhaolaithe	
N3	Tá Measúnú Riosca Straitéiseach Bhaile Átha Cliath le forbairt don dúlra agus d'athrú aeráide	2020	Ilrannach	Tugadh faoi cheardlann, forbraíodh measúnú	
N4	Ceardlann ar an NBS, bonneagar glas agus Córais Draenála Uirbí Inbhuanaithe (SuDS)	2020	Ilrannach	Tugadh faoi cheardlann, cuireadh tuarascáil le chéile ar na torthaí	
N5	Treoirínte bainistíochta tuilemhá réigiúnacha a chur le chéile	2020	Ilrannach	Cuireadh treoirínte le chéile	
N6	An Dréachtphlean Gníomhaíochta Bithéagsúlachta a thabhairt chun críche	2020	Ríocht Phoiblí / Oidhreacht	Foilsíodh an plean	

BONNEAGAR GLAS

N7	Straitéis Bonneagair Ghlais a fhorbairt a shainaitheint limistéir agus tosaíochtaí do bhonneagar glas agus infheistíocht	2019	Pleanáil, Ríocht Phoiblí	Forbraíodh an straitéis	
N8	Straitéis Spáis Oscailte agus Páirceanna Poiblí a fhorbairt ina gcuimsítear athrú aeráide a mhaolú agus oiriúnú dó	2019	Pleanáil, Ríocht Phoiblí	Forbraíodh an straitéis	
N9	Spás nádúrtha súgartha a chuimsiú isteach i bpáirceanna reatha ar mhaithe le caitheamh aimsire agus mar SuDS	2018 ar aghaidh	Ríocht Phoiblí, Cumarsáid	# na spásanna arna bhforbairt	
N10	Beartais a chur i bhfeidhm sa phlean forbartha lena sheachaint uisce maolaithe a stóráil go saorga faoin talamh, sa chás gur féidir, i bhfabhar réitigh dhúlraibhunaithé	2019	Ilrannach	Laghdú ar # na gcóras maolaithe saorga mar % de na forbairtí	

TALMHAÍOCHT

N11	Plean fála sceach a fhorbairt don Chontae, ag a bhfuil gníomhartha chun fála sceach a léarscáiliú, a chosaint agus a fhorbairt ar fud an chontae	Leanúnach	Pleanáil, Ríocht Phoiblí	Cuireadh an léarscáil le chéile, # na bhfálta sceach a rinneadh a chothabháil agus a chur leis	
------------	--	-----------	--------------------------	--	--

LÍON	GNÍOMH	AMFHRÁMA	PRÍOMHROINN/ PRÍOMHRANNA	TÁSCAIRÍ	SPRIOC(ANNA) AR IMRÍODH TIONCHAR ORTHU
BAINISTÍOCHT CRANN					
N12	Straitéis agus plean gníomhaíochta bainistíochta coillearnaí uirbeach a fhorbairt	2020	Pleanáil agus Ríocht Phoiblí	Cuireadh plean le chéile	
N13	Beartas Bainistíochta Crann a Chur i bhFeidhm	2018 ar aghaidh	Ríocht Phoiblí	Clár bliantúil de chothabháil crann curtha i bhfeidhm	
N14	Brat crann a mhéadú sa Chontae trí chur agus cothabháil bhliantúil	2019	Ríocht Phoiblí	% de mhéadú ar chumhdach brat crann	
N15	Cur chuige comhordaithe réigiúnach pleanála a fhorbairt chun cosc a chur ar chrainn shláintiúla bhunaithe a bhaint	2018 ar aghaidh	Ríocht Phoiblí	Comhaontaíodh ar phrótacail agus cuireadh i bhfeidhm iad, % de laghdú bliantúil ar chrainn atá á mbaint ag údarais áitiúla	
N16	Éagsúlacht speiceas sa daonra crann uirbeach a thomhas agus a choimeád	2018 ar aghaidh	Ríocht Phoiblí	Laghdú ar ghalair a dhéanann crainn a ionsaí	
N17	Bunú raonta crann a fhorbairt agus a chur chun cinn i bpáirceanna poiblí ar fud an Chontae	2018 ar aghaidh	Ríocht Phoiblí agus Cumarsáid	# na raonta arna mbunú	
N18	Tionscadail taispeána a fhorbairt chun crainn a bhunú agus a chur go rathúil i dtírdhreacha uirbeacha	2018 ar aghaidh	Ríocht Phoiblí	Limistéir phíolótacha arna sainaitheint agus réitigh thrialacha arna ndearadh	
N19	Deiseanna a sholáthar do rannpháirtíocht, baint agus gníomhaíochtaí an phobail chun feasacht a mhúscailt	2019	Ríocht Phoiblí agus Pleanáil	# na n-imeachtaí	
CAOMHNÚ AGUS COSAINT					
N20	An Plean Gníomhaíochta Bithéagsúlachta, an Plean Gníomhaíochta um Speicis Choimhthíocha Ionracha agus an Beartas Bainistíochta Crann a athbhreithniú agus a dhéanamh aeráid-díonach	2018 ar aghaidh	Ríocht Phoiblí	An t-athbhreithniú a chur i gcrích ar ghníomhartha ábhartha aeráide a rinneadh agus é arna leasú, dá réir	
N21	Liosta speiceas atá dúchasach sa Chontae agus léarscáil ghnáthóg a fhorbairt atá i mbaol, le húsáid in MSTanna	2020	Ríocht Phoiblí	Léarscáil speiceas, an liosta curtha i gcrích agus uimhreacha bonnlíne bunaithe	
N22	Speicis dhúchasacha a chur san áireamh i bpleananna údarais áitiúil mar phríomhbheart dúlrahunaithe, sa chás gur cuí	2019	Ilrannach	# na bpleananna, speicis dhúchasacha ina measc	
N23	Suirbhéireacht, léarscáiliú agus cur i bhfeidhm a dhéanamh ar phlean rialaithe de speicis ionracha	2019	Ríocht Phoiblí	Laghdú ar M2 de IAS agus # na IASanna	
N24	Gníomhartha a chuimsiú ón bplean pailneora náisiúnta isteach sa Straitéis Bonneagair Ghlais	2019	Ríocht Phoiblí	Cuireadh an plean i bhfeidhm	
N25	'Suíomhanna cosanta pailneora' a sainithníodh a bhainistiú agus monatóireacht a dhéanamh orthu	2020	Ríocht Phoiblí	% na speiceas pailneora arna mhéadú	

LÍON	GNÍOMH	AMFHRÁMA	PRÍOMHROINN/ PRÍOMHRANNA	TÁSCAIRÍ	SPRIOC(ANNA) AR IMRÍODH TIONCHAR ORTHU
N26	Gairdíní agus cuibharrinn pobail a chothabháil agus a fhairsingiú ar mhaithe le bia a tháirgeadh go háitiúil	2020	Feasacht ar an gComhshaol, an Pobal, Cumarsáid agus Ríocht Phoiblí	# na suíomhanna ar fud an Chontae	
N27	Tacú le pobail áitiúla le hoideachas ar an mbithéagsúlacht	2020	Feasacht ar an gComhshaol, Cumarsáid	# na rannpháirtithe, tuarascálacha bliantúla	
N28	Ceardlanna garraíodóireachta inbhuanaithe	2020	Feasacht ar an gComhshaol, Cumarsáid	# na gceardlann a chuirtear ar siúl, # an lucht freastail	

GNÍOMHARTHA ATÁ AR FEITHEAMH BUISÉID

N29	Láithreáin taispeána a fhorbairt lena thaispeáint conas caomhnú an dúlra a chomhcheangal le húsáidí reatha talún	2020	Ailtirí, Cumarsáid agus Ríocht Phoiblí	Láithreáin taispeána arna gcur i bhfeidhm	
N30	Díonta glasa a sholáthar ar fhoirgnimh chathartha	2020	Ailtirí	# na bhfoirgneamh de chuid na Comhairle ar a bhfuil díonta glasa	
N31	Rannpháirtíocht i gClár na Scoileanna Glasa a choimeád agus a mhéadú	2020	Feasacht ar an gComhshaol, Cumarsáid	# na scoileanna a ghlacann páirt	
N32	Idirchaidreamh a dhéanamh le cónaitheoirí agus páirtithe leasmhara ábhartha maidir le hathrú aeráide agus bithéagsúlacht chun a smaointe a chuimsiú isteach i bpleananna agus straitéisí na Comhairle	2020	Ríocht Phoiblí agus Cumarsáid	# na rannpháirtithe, # an idirghníomhaithe	
N33	Measúnú a dhéanamh ar an tairbhe a bhaineann le fad maoláin 10 méadar ó shruthchúrsaí a mhéadú chun an bithéagsúlacht a chosaint agus chun maolú tuille níos fearr a sholáthar d'fhaid 20 m, 50 m agus 100 m	2019	An Timpeallacht, Uisce agus Athrú Aeráide, Innealtóireacht, Páirceanna agus Bithéagsúlacht, Airgeadas	Tugadh measúnú cuimsitheach chun críche	

SAMPLAÍ DEN REACHTAÍOCHT / BEARTAIS / TREOIR ÁBHARTHA

- Plean Pailneora Uile-Éireann 2015-2020
- Staidéar ar Bhrat Crann Bhaile Átha Cliath (2017)
- Straitéis Bithéagsúlachta an AE
- An Treoir maidir le hÉin ón AE 2009/147/CE
- An Treoir maidir le Measúnú ar an Tionchar ar an gComhshaol ón AE 2014/52/AE
- An Treoir maidir le Gnáthóga ón AE 92/43/CEE
- Rialachán an AE um Speicis Choimhthíocha Ionracha - Rialachán an AE 1143/2014
- Straitéis an AE um Bonneagar Glas 2013
- Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Éin agus Gnáthóga Nádurtha), 2011 I.R. Uimh. 477 de 2011
- Rialacháin an Aontais Eorpaigh (Speicis Choimhthíocha Ionracha) (Gliomach Fionnuisce), 2018
- Rialacháin an Aontais Eorpaigh (Pleanáil agus Forbairt)

- (Measúnú ar an Tionchar ar an gComhshaol), 2018 I.R. Uimh. 296 de 2018
- An Scéim Ghlas do Thimpeallacht na Talmhaíochta ar Bheagán Carbóin (GLAS)
- Maireachtáil le Crainn - Beartas Bainistíochta Crann Chomhairle Contae Bhaile Átha Cliath Theas 2015-2020
- An Plean Gníomhaíochta Bithéagsúlachta Náisiúnta 2017-2021
- Straitéis Tírdhreacha Náisiúnta d'Éirinn 2015-2025
- Plean Forbartha Chathair Bhaile Átha Cliath 2016-2022 (Beartais ET6; G2; G4; HCL8; HCL9; HCL10; HCL17)
- An Chreat-Treoir Uisce 2000/60/CE
- Na hAchtanna um Fhiadhúlra (agus Leasú), 1976-2012

BAINISTÍOCHT ACMHAINNÍ

re-u

LÉARGAS GINEARÁLTA

B'IONANN DRAMHAÍL
AGUS FUÍOLLUISCE AGUS
1.7% D'ASTAÍOCHTAÍ
IOMLÁNA BHAILE ÁTHA
CLIATH THEAS IN 2016

SPRIOCANNA

LAGHDÚ 10% AR DHRAMHAÍL A
GHINEANN ÚDARÁIS ÁITIÚLA

RÁTA ATHCHÚRSÁLA 50% DE DHRAMHAÍL
BHAINISTITHE CHATHRACH A BHAINT
AMACH FAOI 2020

DIÚSCAIRT DHÍREACH DRAMHAÍL
NEAMHPHRÓISEÁILTE IARMHARACH
CHATHRACH A THUGTAR GO LÍONADH
TALÚN A LAGHDÚ ANUAS GO DTÍ 0%

SAMPLAÍ DE NA PRÍOMHSHAGHSANNA GNÍMH

Foireann na Comhairle agus
cónaitheoirí áitiúla a spreagadh chun
dramhaíl a chosc agus a laghdú

Feachtais frithdhumpála agus in
aghaidh an bhruscair a chur ar siúl
don phobal i gcoitinne

Tionscadail phíolótacha a
fhorbairt d'athchúrsáil

Triail a bhaint as réitigh
chliste do dhumpáil
neamhdhleathach

Feachtas 'stop a chur le cur amú
bia' a chruthú do scoileanna

Tacú le tionscnaimh áitiúla
bhailte slachtmhara

SAMPLAÍ DE PHÁIRTITHE LEASMHARA LE HOIBRIÚ LEO AGUS LE TIONCHAR A IMIRT ORTHU

AN POBAL I
gCOITINNE

UISCE
ÉIREANN

RÉIGIÚN DRAMHAÍOLA
OIRTHEAR LÁR NA TÍRE

RANNA
RIALTAIS

GNÓLACHTAÍ
PRÍOBHÁIDEACHA

GRÚPAÍ POBAIL, BAILTE
SLACHTMHARA, IBAL

3

Is é an Plean Bainistíochta Dramhaíola do Réigiún an Oirthir-Lár na Tíre an creat chun dramhaíl a chosc agus a bhainistiú ar bhealach sábháilte agus inbhuanaithe. Is fairsing do scóip an phlean dramhaíola agus, ar deireadh, is gá dó treoir beartais a sholáthair, agus caithfear a leagan amach ann an méid is mian linn a bhaint amach, chomh maith le treoirphlean gníomhartha chun go mbainimid amach iad. Cáipéis reachtúil is ea an plean bainistíochta dramhaíola a ullmhaíonn na húdaráis áitiúla den réigiún agus cumhdaítear ann an tréimhse ó 2015 go 2021, agus déanfar é a leasú nó a athsholáthar ina dhiaidh sin.

- Plean Bainistíochta Dramhaíola Réigiún an Oirthir agus Lár Tíre (2015-2021)

I gcomhar le Réigiún Dramhaíola an Oirthir agus Lár na Tíre, déanann Údaráis Áitiúla Bhaile Átha Cliath na beartais agus gníomhartha a leagtar amach sa Phlean Bainistíochta Dramhaíola do Réigiún an Oirthir-Lár na Tíre a fhorbairt agus a chur i bhfeidhm. Is é an plean seo an creat chun dramhaíl a chosc agus a bhainistiú ar bhealach sábháilte agus inbhuanaithe.

Tá CCBÁCT ag oibriú chun táirgeadh dramhaíola a laghdú agus chun an comhshaol a chosaint ó éilliú ag ábhair dhramhaíola ghuaiseacha agus bruscar ginearálta.

BAINISTÍOCHT DRAMHAÍOLA

3

Sprioc an Phlean - diúscairt dhíreach dramhaíl neamhphróiseáilte iarmharach Chathrach a thugtar go líonadh talún (ó 2016 ar aghaidh) a laghdú anuas go dtí 0% i bhfabhar próisis réamhchóireála ar a bhfuil luach níos airde agus cleachtais dhúchasacha aisghabhála.

- Plean Bainistíochta Dramhaíola Réigiún an Oirthir agus Lár na Tíre (2015-2021)

Tabharfaidh CCBÁCT clár cuimsitheach um chosc agus athchúrsáil dramhaíola isteach laistigh den Chomhairle, chun ídiú agus an dramhaíl a tháirgtear i bhfoirgnimh agus oibríochtaí na Comhairle a laghdú. Tugann CCBÁCT tús áite d'athbheithniú a dhéanamh ar nósanna imeachta soláthair agus deiseanna a shainaitheint chun táirgí áitiúla atá neamhdhíobhálach don chomhshaol a fhoinsiú is féidir a úsáid ina cuid oibríochtaí. Mar shampla, tá CCBÁCT tiomanta don úsáid a bhaintear as cupáin indiúscartha a laghdú trí thacú leis an bhFeachtas 'Conscious Cup' agus an fhoireann a spreagadh chun cupáin ath-inúsáidte a úsáid. Déanfaidh an fhógairt a rinne an Rialtas le déanaí nach gceannóidh gach comhlacht poiblí cupáin dí, sceanra agus soip óil phlaisteacha

CÁS-STADÉAR

Foinse an ghrianghraif: Goran Ivas / Unsplash

An Feachtas Conscious Cup - Tionscnaimh faoi Stiúir Saoránach

Tá de chuspóir ag an bhFeachtas Conscious Cup (FCC) chun úsáid cupán indiúscartha in eagraíochtaí timpeall na tíre a laghdú, agus comhpháirtíocht atá ann idir Voice of Irish Concern for the Environment (VOICE) agus Oifig Dramhaíola Réigiún an Oirthir agus Lár Tíre. Tá an tionscnamh seo á chur chun cinn go gníomhach ag Comhairle Contae Bhaile Átha Cliath Theas agus tugadh an feachtas isteach in Caifé Coco in Áras an Chontae i bhFeabhra 2017, áit ar féidir le custaiméirí a úsáideann cupán ath-inúsáidte lascaine 10 cent a fháil. Spreagann CCBÁCT, chomh maith, gach caifé sa cheantar chun páirt a ghlacadh san fheachtas, agus cuireadh cruinniú ar siúl, chomh maith, leis an FCC agus leis an nGréasán Bailte Slachtmhara áitiúil chun rannpháirtíocht a mhéadú go háitiúil. Chomh maith leis sin, mar chuid de Líonra um Chosc an Údaráis Áitiúil (LCÚÁ), rinne CCBÁCT aighneacht leis an Roinn Cumarsáide, Gníomhaithe ar son na hAeráide agus Comhshaoil maidir le tobhach a bheartaítear a thabhairt isteach ar chupáin indiúscartha. I Meitheamh 2018, rinne CCBÁCT comhpháirtíocht le Comhairle Cathrach Bhaile Átha Cliath, Comhairle Contae Fhine Gall agus an GCC chun an feachtas 'Don't be Dick' a sheoladh, a thug chun solais conas a bhíonn iarmhairtí tromchúiseacha ag gníomhartha míchúramacha i dtaobh an chomhshaoil, agus spreag sé tomhaltóirí chun smaoineamh faoina nósanna ólta caife ar bhealach nua. Cuireadh an feachtas ar siúl ar feadh trí seachtaine i measc an raidió, Bhus Átha Cliath, cineama agus na meán agus na gcaineál sóisialta digiteach.

aonúsáide i ndiaidh an 31 Márta 2019 an feachtas seo a neartú níos mó agus beidh orthu tuairisciú lena nAire faoi seach faoi dheireadh na Samhna 2019 ar na bearta a bhfuil siad ag tabhairt fúthu chun giniúint dramhaíola a íoslaghdú agus chun athchúrsáil a uasmhéadú.

CÁS-STADÉAR

Dúshlán Dumpála Neamhdhleathaí an NTGB

Tá Comhairle Contae Bhaile Átha Cliath Theas mar chuid de chlár Baile Átha Cliath Cliste, a sheol Dúshlán Dumpála Neamhdhleathaí an Taighde Nuálaíochta Gnólahtá Beaga (an NTGB), i gcomhar le Fiontraíocht Éireann, in Aibreán 2017 chun réitigh ísealchostais nuálacha a aimsiú chun an fhadhb leanúnach seo a chomhrac i gceantair uirbeacha agus thuaithe. Fuair sé chuideachta €12,500 i gCéim 1, agus bronnadh cistiú breise €130,000 ar cheithre cinn de na cuideachtaí seo chun triail a bhaint as a réitigh, lena n-áirítear:

- Sonraí reatha a chomhtháthú chun léargas níos fearr a sholáthar agus lena chur ar chumas Comhairlí chun cinntí atá de réir sonraí a dhéanamh
- Trí úsáid a bhaint as teicneolaíocht dróin agus as líonra de chlár phíolótacha cheadúnaithe chun bruscar a shainaithint agus a gheoichlibeáil i gceantair thuaithe Bhaile Átha Cliath
- Trí úsáid a bhaint as córais ísealchostais ísealchumhachta cheamara agus mhonatóireachta chun dumpáil neamhdhleathach a ghabháil, a thuairisciú agus a dhíspreagadh i gceantair uirbeacha agus thuaithe araon.

BRUSCAR AGUS ATHCHÚRSÁIL SA RÍOCHT PHOIBLÍ**Sprioc an Phlean – Ráta Athchúrsála 50% a bhaint amach i dtaobh Dramhaíl Chathrach faoin mbliain 2020.**

- Plean Bainistíochta Dramhaíola Réigiúnach an Oirthir agus Lár Tíre (2015-2021)

Mar chuid de dhramhaíl a laghdú, tá daoine a spreagadh chun athchúrsáil. Beartaíonn CCBÁCT chun an fháil atá ar bhonneagar athchúrsála a fhairsingiú chun an méid ábhair in-athchúrsáilte a laghdú a thugtar a fhad le líonadh talún. Tá CCBÁCT ag oibriú go gníomhach, chomh maith, le foireann Dramhaíola Réigiún an Oirthir agus Lár Tíre chun daoine a chur ar an eolas faoin méid is féidir agus nach féidir leo a athchúrsáil.

CÁS-STADÉAR

Clár Ambasadóir Athchúrsála

Thacaigh Comhairle Contae Bhaile Átha Cliath Theas leis an gClár Ambasadóir Athchúrsála, ar thionscnamh VOICE é a chistigh an Roinn Cumarsáide, Gníomhaithe ar son na hAeráide agus Comhshaoil (an RCGAC) agus REPAK. Rinne an clár comhpháirtíocht, chomh maith, leis na hOifigí Bainistíochta Dramhaíola Réigiúnacha agus é mar chuspóir chun feabhas a chur ar rátaí athchúrsála na hÉireann agus leibhéil éillithe a laghdú in araidí athchúrsála tí.

Tá mearbhall tagtha ar go leor daoine maidir leis an méid is féidir agus nach féidir a athchúrsáil sna haraidí athchúrsála. Léirigh Clár Ambasadóir Athchúrsála VOICE Ireland an méid is féidir a athchúrsáil san araidí tí, bunaithe ar an liosta nua athchúrsála lena gcomhaontaítear go náisiúnta.

Buaicphointí:

- 650 ceardlann ar fud na tíre faoi stiúir Ambasadóirí Athchúrsála oilte, a chuir oideachas agus tacaíocht agus spreagadh ar fáil don phobal chun athchúrsáil a dhéanamh níos éifeachtaí
- 30 ambasadóir ar fud na tíre

CAOMHNÚ UISCE

Cé go bhfuil fuílleach uisce i Réigiún Bhaile Átha Cliath, ní hionann seo agus uisce cóireáilte atá oiriúnach d'ól. Faoi mar a léiríodh i ndiaidh Stoirm Emma agus na Fíor-Dhrochaimsire ón Oirthear, tá dúshlán ann maidir le soláthar agus seachadadh uisce sa Chontae. Cé nach bhfuil an Chomhairle freagrach a thuilleadh as uisce a sholáthar, oibreoidh sí le hUisce Éireann lena chinntiú go mbíonn soláthar slán ag daoine. Mar dhea, tá gníomhartha sa phlean seo dírithe, chomh maith, ar oideachas poiblí maidir le caomhnú agus cosaint na hacmhainne luachmhaire seo.

BAINISTÍOCHT ACMHAINNÍ

LÍON	GNÍOMH	AMFHRÁMA	PRÍOMHROINN/ PRÍOMHRANNA	TÁSCAIRÍ	SPRIOC(ANNA) AR IMRÍODH TIONCHAR ORTHU
------	--------	----------	-----------------------------	----------	---

GNÍOMHARTHA ATÁ BUISÉADAITHE FAOI LÁTHAIR

BAINISTÍOCHT DRAMHAÍOLA

R1	Monatóireacht agus forfheidhmiú a dhéanamh ar rialáil dramhaíola	Leanúnach	An Tímeallacht, Uisce agus Athrú Aeráide	Measúnú ar Fheidhmíocht Chomhshaoil ag an GCC	
R2	Bearta a thabhairt isteach chun dramhaíl i bhfoirgnimh na Comhairle a laghdú	Leanúnach	Roinn na nAiltirí	Laghdú 10% ar dhramhaíl i bhfoirgnimh Cheanncheathrú na Comhairle faoin mbliain 2021	
R3	Bearta a thabhairt isteach chun athchúrsáil a mhéadú i bhfoirgnimh na Comhairle	Leanúnach	Feasacht ar an gComhshaol, Cumarsáid, Roinn na nAiltirí	% ráta athchúrsála	
R4	Stáisiúin dramhaíola conláiste chathartha	Leanúnach	An Rannóg Bainistíochta Dramhaíola	# na láithreán conláiste chathartha ina bhfuil athúsáid ar fáil iontu	
R5	Iarratas a dhéanamh ar dheontais Líonra um Chosc Údaráis Áitiúil	Leanúnach	Feasacht ar an gComhshaol, Cumarsáid	# na ndeontas do thionscadail a bhaineann le dramhaíl	
R6	Feachtas ‘Stop a chur le Cur Amú Bia’ a chruthú do ghnólachtaí agus scoileanna	Leanúnach	Feasacht ar an gComhshaol, Cumarsáid, OFÁ	Forbraíodh agus cuireadh an feachtas i bhfeidhm, # na ndaoine, gnólachtaí agus scoileanna atá gníomhaithe	
R7	Seachtain na hÉiceolaíochta a chur chun cinn	Leanúnach	Feasacht ar an gComhshaol	# na n-imeachtaí a cuireadh ar siúl, # na ndaoine a aimsíodh	
R8	Mí na hAthúsáide a chur chun cinn gach bliain	Leanúnach	Feasacht ar an gComhshaol, Cumarsáid	# na n-imeachtaí a chuireann an Chomhairle ar siúl	
R9	Clár a chur chun cinn chun comhairle a chur ar ghnólachtaí ar dhramhaíl a laghdú e.g. EcoMerit	Leanúnach	Feasacht ar an gComhshaol, Cumarsáid, OFÁ	# na ngnólachtaí a ghlacann páirt	
R10	Deireadh a chur le plaistigh aonúsáide ag imeachtaí a eagraíonn an Chomhairle	Leanúnach	Feasacht ar an gComhshaol, Cumarsáid	Laghdú ar ábhar neamh-in-athchúrsáilte / neamh-inmhúirínithe a úsáidtear ag imeachtaí	
R11	Tacaíocht leanúnach a thabhairt don Fheachtas Conscious Cup / ábhair ath-inúsáidte a chur chun cinn, seachas ábhair indiúscartha	Leanúnach	Feasacht ar an gComhshaol	# na bhfoirgneamh in CCBÁCT a thacaíonn le FCC, # na foirne a úsáideann mugaí in-ath-inúsáidte	
R12	Tacaíocht leanúnach a thabhairt don dúshlán Taighde Nuálaíochta Gnólachtaí Beaga (an TNGB) le haghaidh dumpáil neamhdhleathach	Leanúnach	Baile Átha Cliath Cliste	Baineadh triail as an réiteach	

BRUSCAR AGUS ATHCHÚRSÁIL SA RÍOCHT PHOIBLÍ

R13	Feachtais frithdhumpála agus in aghaidh an bhruscair a chur ar siúl	Leanúnach	Feasacht ar an gComhshaol, Cumarsáid	# na bhfeachtas a cuireadh i bhfeidhm	
R14	Ciste um Chosc ar Dhramhaíl	Leanúnach	Feasacht ar an gComhshaol, Cumarsáid	# na gclár a cuireadh i bhfeidhm	
R15	Bearta a thabhairt isteach chun dramhaíl a laghdú agus athchúrsáil a mhéadú	Leanúnach	An Rannóg Bainistíochta Dramhaíola	Tonnáiste dramhaíola laghdaithe agus rátaí méadaithe athchúrsála	
R16	Athchúrsáil bhreise gloine a sholáthar sa ríocht phoiblí	Leanúnach	An Rannóg Bainistíochta Dramhaíola	Limistéir ghátair arna sainaitheint, # na mbanc gloine méadaithe	
R17	Clár múirínithe duilleog a thabhairt isteach	Leanúnach	Ríocht Phoiblí, Feasacht ar an gComhshaol, Cumarsáid	# na gcumann cónaitheoirí a ghlacann páirt	

LÍON	GNÍOMH	AMFHRÁMA	PRÍOMHROINN/ PRÍOMHRANNA	TÁSCAIRÍ	SPRIOC(ANNA) AR IMRÍODH TIONCHAR ORTHU
R18	Tacú le tionscnaimh bhailte slachtmhara sa Chontae agus iad a chur chun cinn	Leanúnach	Pobal, Feasacht ar an gComhshaol, Cumarsáid	# na dtionscnaimh ar tacaíodh leo gach bliain	

BAINISTÍOCHT LÍONADH TALÚN

R19	Scrúdú a dhéanamh ar acmhainn Líonadh Talún Bhaile Artúir chun úsáidí fuinnimh ghlais a fhorbairt	Leanúnach	Ailtirí, EWCC, Codema	Náid astaíochtaí GCT faoin mbliain 2030	
------------	---	-----------	-----------------------	---	---

CAOMHNÚ UISCE

R20	Feachtas caomhnaithe uisce a chur i bhfeidhm i bhfoirgnimh chathartha	Leanúnach	Feasacht ar an gComhshaol, Cumarsáid	% de laghdú ar an uisce a rinneadh a thomhailt	
R21	Láithreacha píolótacha a shainaitheint do phointí rochtana uisce	2019	An Timpeallacht agus lompar	Sainaitheint na suíomhanna	
R22	Oibreoidh an Chomhairle le Clár Uiscí an Údaráis Áitiúil chun tacú le pobail agus páirtithe leasmhara chun tionscadail agus tionscnaimh maidir le cáilíocht an uisce áitiúil a sholáthar	2020	An Timpeallacht agus lompar	# na dtionscadail a soláthraíodh	

GNÍOMHARTHA ATÁ AR FEITHEAMH BUISÉID

R23	Triail a bhaint as leithris ísealsruthlaithe i gceanncheathrú na Comhairle agus i dtithíocht shóisialta	2019	Ailtirí	# fhoirgnimh na Comhairle agus na n-aonad tithíochta sóisialta ina bhfuil leithris ísealsruthlaithe	
R24	Taighde a dhéanamh ar a indéanta atá sé báisteach a bhailiú i bhfoirgnimh na Comhairle	2019	Ailtirí	Críochnaíodh an staidéar	
R25	Athchúrsáil agus an geilleagar ciorclach a chur chun cinn i measc sealbhóirí tí trí réimse ceardlann, cainteanna agus clár	2020	Feasacht ar an gComhshaol, Cumarsáid	# na n-imeachtaí	
R26	Comhoibriú le páirtithe leasmhara, ar nós Refill.ie a fhiosrú chun earraí aonúsáide a laghdú	2020	Feasacht ar an gComhshaol, Cumarsáid	# na gcomhoibrithe a bunaíodh	
R27	Neartóidh an Chomhairle líonraí reatha agus cruthóidh sí naisc nua le hathrú aeráide, le gach páirtí leasmhar sa phobal gnó a spreagadh chun tabhairt faoi ghníomh i leith athrú aeráide agus feabhas a chur ar thionscadail agus tionscnaimh reatha. D'fhéadfaí a áireamh le limistéir spéise bearta éifeachtúlachta fuinnimh, deiseanna le haghaidh fuinneamh in-athnuaite, oiriúnú don aeráid agus bearta athléimneachta, rochtain ar fhoinsí cistithe, etc.	Leanúnach	Feasacht ar an gComhshaol, Cumarsáid	# an ábhair líonra nuashonraithe	

SAMPLAÍ DEN REACHTAÍOCHT / BEARTAIS / TREOIR ÁBHARTHA

- An tAcht um Ghníomhú Aeráide agus Forbairt Ísealcharbóin, 2015
- Treoir 2008/98/CE maidir le Dramhaíl (an Chreat-Treoir Dramhaíola)
- Plean Dramhaíola Réigiúnach an Oirthir-Lár Tíre (Beartais B.2.4; B.4.3; C.1.1; C.1.3; C.5.1; D.3.1; E3)
- Plean Forbartha Chathair Bhaile Átha Cliath 2016-2022 (Beartais SIO5; SI19)
- Plean Áitiúil Eacnamaíochta agus Pobail Bhaile Átha Cliath Theas (PÁEP) 2016-2021
- Plean Straitéiseach Seirbhísí Uisce (2015)

GARSPRIOC 4 - CUR I BHFEIDHM

Tá Comhairle Cathrach Bhaile Átha Cliath Theas (CCBÁCT) freagrach as úinéireacht agus cur i bhfeidhm an Phlean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide (PGAA) seo. Teastaíonn cur chuige Comhairle iomláine ón bplean seo, mar gheall go bhfuil na gníomhartha ar son na haeráide i gceist i roinnt mhaith ranna agus rannóg laistigh den Chomhairle. Níl aon réiteach aonair ann; ina ionad sin, bainfear rath amach chun dul i ngleic le hathrú aeráide trí ghníomhartha iolracha aonair.

Bhunaigh CCBÁCT Foireann Aeráide, a bhfuil de chuspóir aici gníomhartha aonair a bhailiú agus a chomhordú chun dul i ngleic leis na dúshlán idirnasctha a bhaineann le maolú aeráide, oiriúnú don aeráid agus fuinneamh inbhuanaithe saor ó charbón. Is éard atá san Fhoireann Aeráide ná ionadaithe i measc na ranna lena mbaineann ríthábhacht chun athrú aeráide a chomhrac.

Is éard a bheidh i gceist le sainordú Chomhairle Contae Bhaile Átha Cliath Theas ná an méid seo a leanas a dhéanamh:

- Straitéisí corparáideacha, pleananna forbartha, agus pleananna forbartha geilleagraí áitiúla reatha agus amach anseo a dhéanamh aeráid-díonach
- Athrú aeráide a chuimsiú isteach ina beartais soláthair
- Struchtúr monatóireachta agus tuairiscithe a eagrú, sceideal ráithiúil cruinnithe chun meastóireacht a dhéanamh ar dhul chun cinn ina measc
- Gníomhartha nua a bhailiú agus spriocanna a fhorbairt
- Obair ar ghníomhartha a chomhordú
- Measúnú leantach a dhéanamh i measc ranna maidir le dul chun cinn
- Plean gníomhaíochta nua a fhorbairt gach cúig bliana
- Bheith mar phointe teagmhála don phobal chun foghlaim faoi ghníomhú ar son na haeráide i Réigiún Bhaile Átha Cliath

Tá Codema, Gníomhaireacht Fuinnimh Baile Átha Cliath, ag leanúint le tacaíocht a sholáthar do go leor gníomhartha aonair i limistéir an taighde, na pleanála, an mheasúnaithe theicniúil, na hanailíse costais is tairbhe, an tsoláthair, na bainistíochta tionscadal, iarratas ar chistiú agus na cumarsáide.

Is soiléir, chomh maith, gur dúshlán trasteorann é athrú aeráide; tá níos mó i gceist leis ná díreach teorainneacha polaitiúla agus tíreolaíochta agus, ar an ábhar sin, rinne ceithre Údarás Áitiúla Bhaile Átha Cliath comhaontú ar chur chuige

réigiúnach Bhaile Átha Cliath ina ndéanann siad comhoibriú go dlúth lena bpleananna gníomhaíochta a chur i bhfeidhm. I ndeireadh na dála, is iad na PGAAanna do cheithre Údarás Áitiúla Bhaile Átha Cliath an pointe tosaigh chun athléimneacht a fhorbairt, trí ghníomh reatha agus amach anseo ar son athrú aeráide ar fud an réigiúin.

Déanfaidh Oifig nuabhunaithe Réigiúnach Cathrach Bhaile Átha Cliath um Ghníomhú ar Son na hAeráide (ORGA) maoirseacht ar chur i bhfeidhm na PGAAanna. Tá sé ar cheann de cheithre oifig réigiúnacha um athrú aeráide a bunaíodh mar fhreagairt do Ghníomh 8 den Chreat Oiriúnaithe Náisiúnta (an CON). Faoi CON, tá pleananna oiriúnaithe earnála le forbairt agus le cur i bhfeidhm a dhéanfaidh difear d'obair ÚAanna BÁC. Mar dhea, déanfaidh ORGA idirchaidreamh leis na ranna rialtais láir faoi seach chun gníomhartha a ailíniú faoina dtugann ÚAanna BÁC le pleananna oiriúnaithe earnála.

Is é ról ORGA Cathrach Bhaile Átha Cliath chun an méid seo a leanas a dhéanamh:

- Cabhrú leis na húdaráis áitiúla laistigh den réigiún chun a bPlean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide a ullmhú
- Tionscnaimh oideachais agus feachtas a fhorbairt don phobal, scoileanna, eagraíochtaí neamhrialtasacha agus gníomhaireachtaí eile a thugann faoin gclár um athrú aeráide a thabhairt chun cinn agus cur leis an bPlé Náisiúnta ar Gníomhú ar son na hAeráide ar bhonn áitiúil agus réigiúnach
- Nasc a dhéanamh le hinstiitúidí tríú leibhéal chun ionad sármhaitheasa a fhorbairt do rioscaí ar leith – i gcás an Réigiúin Chathrach, déanfar seo i dtaobh éifeachtaí aeráide uirbí
- Idirchaidreamh agus idirghníomhú a dhéanamh le gníomhaireacht fuinnimh Bhaile Átha Cliath, Codema

Go hidirnáisiúnta, déanfaidh CCBÁCT idirchaidreamh go dlúth le Conradh na Méaraí um an Aeráid agus Fuinneamh agus le líonraí bunaithe eile de chathracha agus cumainn Eorpacha. I gcomhar le Codema, lorgóidh CCBÁCT le tacaíochtaí teicniúla agus airgeadais ó chlár AE. Spreagfar deiseanna príobháideacha tráchtála, sa chás gur féidir, chun réitigh a sholáthar. Déanfar comhpháirtíochtaí taighde reatha agus nua tríú leibhéal a chorprú isteach i ngníomhartha ábhartha.

GARSPRIOC 5 - MONATÓIREACHT AGUS ATRIALL

Próiseas leanúnach is ea monatóireacht agus deimhniú a dhéanamh ar dhul chun cinn ar ghníomhartha a chur i bhfeidhm chun astaíochtaí gás ceaptha teasa a laghdú nó a sheachaint. Cuirtear tús le monatóireacht a luaithe a chuirtear gníomhartha i bhfeidhm agus leanann sé ar feadh a saolré, agus cuireann sé aiseolas tábhachtach ar fáil ar féidir leis a bheith áisiúil chun feabhas a chur ar thabhairt isteach le himeacht ama.

Lena chinntiú go mbíonn an rath ar an bPlean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide seo, déanfaidh an Fhoireann Aeráide laistigh de Chomhairle Cathrach Bhaile Átha Cliath Theas (a oibríonn i ndlúthchomhar le ORGA) tuairisciú go díreach leis an gCoiste Beartais Straitéisigh Comhshaoil (CBS), agus le hOifig an Phríomhfheidhmeannaigh, tríd an Stiúrthóir Comhshaoil, Uisce an Phríomhfheidhmeannaigh Athraithe Aeráide. Cabhróidh seo chun dul chun cinn agus nuashonrú rialta a rianú a dhéantar ar an bPlean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide seo. Léiríonn seo dea-chleachtas cathracha go domhanda, a d'aithin go dteastaíonn gníomh agus comhordú trasrannach i measc na bpáirtithe leasmhara go léir ó dhul chun cinn a dhéantar ar oiriúnú d'athrú aeráide agus athrú aeráide a mhaolú.

Dúshlán ríthábhachtach chun an plean seo a chur i bhfeidhm agus chun monatóireacht a dhéanamh air iad sonraí. Cé gur féidir leis an bhfoireann an leochaileacht a shainaitheint agus a phlé a eascraíonn as athrú aeráide agus na gníomhartha chun dul i ngleic leo, leagadh béim ar an ngá atá le sonraí áitiúla, iontaofa agus bailí chun táscairí gnímh a fhorbairt. Braitheann na Úáanna in BÁC faoi láthair ar ranna rialtais éagsúla lárnacha (ní hamháin an Phríomh-Oifig Staidrimh) chun sonraí a fháil ar cháilíocht an aeir (an GCC), iompar (an ÚNI), fuinneamh (an SEAI) agus riosca i gcás tuilte (OOP). Imríonn an dúshlán seo rochtana agus fála ar shonraí áitiúla tionchar ar chinntí beartais, agus ar chumas Úáanna BÁC chun monatóireacht a dhéanamh ar dhul chun cinn ar ghníomhartha ar son athrú aeráide.

Ar an iomlán, déanfar monatóireacht agus nuashonrú ar an bPlean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide seo ar bhonn bliantúil, agus déanfar athbhreithniú agus leasú air gach cúig bliana. Forbraíodh an Plean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide seo trí CBS Comhshaoil Chomhairle Cathrach Bhaile Átha

Cliath Theas agus d'fhaomh an Chomhairle Contae iomlán é. Déanfaidh an Stiúrthóir Comhshaoil, Uisce agus Athraithe Aeráide tuairisciú ar dhul chun cinn leis an CBS gach bliain agus déanfaidh an CBS monatóireacht ar dhul chun cinn i dtreo na spriocanna a leagtar amach. Déanfar athbhreithniú agus leasú iomlán gach cúig bliana ar an bplean, agus cuirfear san áireamh athruithe déimeagrafacha, teicniúla agus eile a thit amach chomh maith le haon spriocanna nua a tugadh isteach.

Tá monatóireacht ar leibhéal údaráis áitiúil ar aon dul le dea-chleachtas reatha, ar nós chur chuige Chonradh Méaraí an AE. Cuirfear an PGAA faoi bhráid na Roinne Cumarsáide, Gníomhaithe ar son na hAeráide agus Comhshaoil agus beidh sé ar aon dul le, agus tabharfaidh sé aird ar an tuarascáil 'Athrú Aeráide: comhdhearcadh traspháirtí faoi ghníomhú ar son na haeráide' de chuid an Oireachtais (Márta 2019). Faoi oibleagáidí reatha, téitear i ngleic go leordhóthanach le monatóireacht sa PGAA agus MST. Bheadh aon oibleagáidí breise monatóireachta réamhaibí i gcomhthéacs Straitéis Spásúlachta agus Gheilleagrách Réigiúnach Deiridh an Oirthir agus Lár Tíre agus an Phlean Gníomhaithe ar son na hAeráide 2019 a chun Cliseadh na hAeráide a Chomhrac foilsíodh le déanaí.

PRÍOMHTHÁSCAIRÍ FEIDHMÍOCHTA

Comhaontaíonn ORGA Cathrach Bhaile Átha Cliath ar Phríomhtháscairí Feidhmíochta (PTFanna) le Grúpa Stiúrtha náisiúnta um Athrú Aeráide an Údaráis Áitiúil, a dhéanann monatóireacht, ar a uain sin, ar fheidhmíocht ORGA in aghaidh na PTFanna comhaontaithe siúd.

Déanann Grúpa Stiúrtha seo ceangal leis an Roinn Cumarsáide, Gníomhaithe ar son na hAeráide agus Comhshaoil (an RCGAC), an Gníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil (an GCC), Oifig na nOibreacha Poiblí (OOP), Met Éireann agus an Chomhairle Chomhairleach um Athrú Aeráide náisiúnta. Éascaíonn é seo idirchaidreamh leis na ranna éagsúla rialtais agus cabhraíonn sé le PTFanna an údaráis áitiúil a ailíniú leis na cuspóirí beartais aeráide náisiúnta agus AE.

CONRADH MÉARAÍ UM AN AERÁID AGUS FUINNEAMH

Sínitheoir í CCBÁCT, anuas ar 7,000 cathair agus réigiún in 57 tír, leis an gConradh Méaraí um an Aeráid agus Fuinneamh, arb é sin an ghluaiseacht is mó ar domhan do ghníomhartha áitiúla aeráide agus fuinnimh. Geallann na cathracha ar sínitheoir iad chun dul i mbun gnímh chun tacú le sprioc an AE a chur i bhfeidhm chun laghdú 40% a bhaint amach ar ghás ceaptha teasa faoin mbliain 2030 agus glacadh le comhchur chuige chun maolú agus oiriúnú d'athrú aeráide a chomhrac.

Dá réir, geallann CCBÁCT chun Plean Fuinnimh Inbhuanaithe agus Gníomhaithe ar Son na hAeráide (PFIGA) a sheoladh ar aghaidh, ina dtugtar cuntas ar na príomhghníomhartha a bheartaíonn sé tabhairt fúthu, agus caithfear seo a sheoladh ar aghaidh laistigh de dhá bhliain i ndiaidh clárú leis an tionscnamh. Beidh an Plean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide seo mar bhunchloch faoi aighneacht an PFIGA, ina mbeidh Fardal Astaíochtaí Bonnlíne chun gníomhartha maolaithe agus Measúnú ar Rioscaí agus Leochaileacht don Aeráid a rianú. Críochnaíodh fardal astaíochtaí bonnlíne ar fud an chontae de chuid CCBÁCT in 2018 agus úsáidfear é mar thagarmharc chun monatóireacht a dhéanamh ar laghduithe ar astaíochtaí a fhad leis an mbliain 2030. De bhreis air sin, forbróidh Codema máistirphlean fuinnimh do Réigiún Bhaile Átha Cliath iomlán. Cruthóidh Máistirphlean Fuinnimh Réigiún Bhaile Átha Cliath bealaí fianaisebhunaithe, réalaiócha agus costáilte do Réigiún Bhaile Átha Cliath chun a spriocanna laghdaithe astaíochtaí carbóin a bhaint amach faoin mbliain 2030 agus ina dhiaidh sin, a fhad le 2050. Díreoidh an Plean ar na limistéir inar féidir dul i mbun gníomhartha chun bearta éifeachtúlachta fuinnimh a thabhairt isteach iontu agus astaíochtaí CO₂ a laghdú iontu. Is ionann an gealltanais leis

Conradh na Méaraí agus tús próisis fhadtéarmaigh, agus tá cathracha tiomanta do thuairisciú a dhéanamh gach dhá bhliain ar an dul chun cinn atá déanta acu ar a bpleananna a chur i bhfeidhm.

Déanfaidh CCBÁCT idirchaidreamh go dlúth le Conradh na Méaraí um an Aeráid agus Fuinneamh agus le líonraí bunaithe eile de chathracha agus cumainn Eorpacha. Lorgóidh CCBÁCT, i gcomhar le ÚÁanna BÁC, Codema agus ORGA, tacaíochtaí teicniúla agus airgeadais le taighde ar an aeráid agus réitigh phraiticiúla ísealcharbóin. Tá sruthanna cistithe idirnáisiúnta ar fáil a chistíonn gníomhaíochtaí a bhaineann le hathrú aeráide, ar nós Interreg na hEorpa, Interreg Iarthuaisceart na hEorpa, LIFE agus Horizon 2020. Cuireann clár ar nós Pobail Fuinnimh Níos Fearr an SEAI agus an T, F agus T deontais ar fáil go náisiúnta do thaighde agus réitigh thógála. Ina theannta sin, rinne an SEAI forbairt agus tabhairt isteach na bPacáí Coigilte Fuinneamh Baile chun idirchaidreamh a dhéanamh le saoránaigh anuas ar chúnamh deontais a sholáthar chun na tionscadail chonraitheoireachta feidhmíochta fuinnimh a fhorbairt. Cuireann clár taighde an GCC deis ar fáil, chomh maith, chun staidéir a chistiú ar thionchar aeráide agus ar réitigh do ÚÁanna BÁC. Fuair CCBÁCT agus CCBÁC cistiú mór le déanaí ón gCiste um Ghníomhú ar son na hAeráide (CGA) agus leanfaidh ÚÁanna BÁC le haghaidh a thabhairt go gníomhach ar thionscadail atá incháilithe don chistiú seo. Leanfaidh Codema agus ORGA le taighde a dhéanamh ar dheiseanna agus comhpháirtíochtaí féideartha cistithe le hinstitiúidí tríú leibhéal. Ar deireadh, baineann tábhacht le comhpháirtíochtaí earnála príobháidí chun réitigh ísealcharbóin a fhíorú do ÚÁanna BÁC agus spreagfar agus éascófar seo, sa chás gur féidir.

AGUISÍN I: MEASÚNÚ RIOSCA AR ATHRÚ AERÁIDE

Teastaíonn measúnú riosca ar athrú aeráide lena dheimhniú cén earnálacha i mBaile Átha Cliath Theas is leochailí do rioscaí amach anseo a chruthaíonn aeráid athraitheach. Thug Codema faoi mheasúnú riosca meántéarmach a fhad leis an mbliain 2050. Tugadh faoin measúnú riosca a luaithe a bunaíodh bonnlíne d'imeachtaí agus treochtaí clíomacha a dhéanann difear do Bhaile Átha Cliath Theas.

MODHEOLAÍOCHT

Is é an chéad chéim lena mbaineann tabhairt faoi mheasúnú riosca ar athrú aeráide ná tuar a dheimhniú i leith athróga éagsúla aeráide (ar nós luasanna na gaoithe, tonnta teasa, tuile, etc.). D'úsáid Codema foinsí éagsúla chun paraiméadair aeráide a thuar a fhad le 30 bliain. Is féidir an tuar seo i dtaobh athróga aeráide a aimsiú sa mhír Bonnlíne Oiriúnaithe.

Lena dheimhniú na héifeachtaí a bhíonn ag aeráid athraitheach ar Bhaile Átha Cliath Theas, shaináithin Codema cúig limistéar gnímh lena n-áirítear na hearnálacha éagsúla sa Chontae:

1. Príomhbhonneagar agus an timpeallacht thógtha
2. Iompar
3. Bithéagsúlacht
4. Bainistíocht dramhaíola
5. Acmhainní uisce

Roghnaíodh na limistéir ghníomhaíochta chun na limistéir ghníomhaíochta a léiriú a úsáideadh ar fud an Phlean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide seo (Fuinneamh agus Foirgnimh, Iompar, Athléimneacht Tuilte, Réitigh Dúlra bhunaithe agus Bainistíocht Acmhainní Tuile), agus léiríonn iad sainchúram CCBÁCT, chomh maith.

A luaithe a sainaithníodh na limistéir ghníomhaíochta, ba é an chéad chéim eile chun riosca na limistéar seo a ríomh i leith aeráid athraitheach. Rinneadh seo agus úsáid á baint as an gothromóid riosca thíos chun rioscaí amach anseo a chainníochtú:

Riosca Amach Anseo = Iarmhairt x Dóchúlacht

Is ionann iarmhairt agus an leibhéal díobhála is cúis le teagmhas agus an dóchúlacht go dtarlóidh an t-imeacht céanna sin. Bronntar réimse rátálacha ar an dóchúlacht agus iarmhairtí idir a haon agus a cúig agus is é a dtoradh an riosca amach anseo.

Meastachán atá sna hiarmhairtí ar chur isteach amach anseo is cúis leis na hathróga aeráide. Léirítear i dTábla 5 ar an leathanach thíos (arna oiriúnú ó Threoirínte Neamhpháipéir an Choimisiúin Eorpaigh ^[28]) an mhaitrís scórála iarmhairtí, agus tá rátálacha ann idir ríthábhachtach agus fánach.

Bunaítear rátáil na dóchúlachta ar an leibhéal muiníne atá inchurtha i leith na réamh-mheastachán ar athrú ar na réamh-mheastacháin inathraithe aeráide. Tá na rátálacha dóchúlachta in ann a bheith beagnach cinnte, dóchúil, féideartha, mídhóchúil nó annamh.

A luaithe a deimhníodh na rátálacha don iarmhairt agus an dóchúlacht, leagtar amach maitrís riosca i leith aeráide do gach ceann de na hathróga aeráide a dhéanann difear do na limistéir ghnímh chun rioscaí féideartha amach anseo a dheimhniú. Idir ardriosca agus ísealriosca iad na rioscaí amach anseo; léirítear seo i dTábla 6 ar an leathanach thíos, agus léirítear na hardrioscaí (iad siúd is práinní agus ar cheart dul i ngleic leo i dtosach) agus dath dearg agus oráiste dorchá orthu, agus léirítear na hísealrioscaí agus dath glas orthu.

Consequence	
Criticiúil	5
Mór	4
Measartha	3
Beag	2
Fánach	1

Dóchúlacht	
Beagnach Cinnte	5
Dóchúil	4
Féideartha	3
Mídhóchúil	2
Annamh	1

Riosca Amach Anseo	
Ardriosca	[15-25]
Meánriosca	[7-14]
Ísealriosca	[1-6]

Tábla 5 Maitrís Scórála Iarmharta

IARMHAIRT					
	DÍOBHÁIL SÓCMHAINNE/ INNEALTÓIREACHT	SLÁINTE AGUS SÁBHÁILTEACHT	TIMPEALLACHT	TOSAÍOCHT SEIRBHÍSE	CÁIL
Criticiúil [5]	Tubaiste a bhféadfadh dúnadh nó cliseadh na sócmhainne/an ghréasáin a bheith mar thoradh air	Bás/básanna aonair nó iolracha agus gortuithe buana	Díobháil shuntasach a bhfuil éifeacht fhor-leathan aige. Glacann sé breis agus bliain ar theacht as. Dóchúlacht theoranta go dtiocfar as go hiomlán	Teip iomlán ar aghaidh a thabhairt ar thosaíocht seirbhíse	Tionchar náisiúnta fadtéarmach a d'fhéadfadh difear a dhéanamh do chobhsaíocht an rialtais
Mór [4]	Teagmhas criticiúil a dteastaíonn gníomhartha ollmhóra/éigeandála leanúnachais gnó uaidh	Gortú mór a n-eascaíonn éagumas/míchumas fadtéarmach as. Gortuithe iolracha suntasacha	Díobháil shuntasach a mbíonn éifeacht áitiúil aige. Glacann an téarnamh breis agus bliain. Teip ar na rialacháin chomhshaoil a chomhlíonadh	Tionchar mór ar thosaíocht seirbhíse	Tionchar náisiúnta gearrthéarmach ar thuairim an phobail. Droch-chlúdach sna meáin náisiúnta
Measartha [3]	Teagmhas tromchúiseach a dteastaíonn gníomhartha breise éigeandála leanúnachais gnó uaidh	Gortú measartha óna dteastaíonn idirghabháil ghairmiúil nó mionghortuithe iolracha	Díobháil mheasartha a bhféadfadh éifeacht níos leithne a bheith aige. Teachnt as laistigh de bhliain	Tionchar measartha (dearfach nó diúltach) ar thosaíocht seirbhíse	Tionchar áitiúil fadtéarmach ar thuairim an phobail agus droch-chlúdach sna meáin áitiúla
Beag [2]	Drochtheagmhas ar féidir dul i ngleic leis trí ghníomhartha leanúnachais gnó	Mionghortú óna dteastaíonn idirghabháil nó cóireáil íosta	Díobháil áitiúil laistigh de theorainneacha suímh. Is féidir an téarnamh a thomhas laistigh de mhí i ndiaidh gur imríodh an tionchar	Miontionchar (dearfach nó diúltach) ar thosaíocht seirbhíse	Tionchar áitiúil sealadach ar thuairim an phobail
Fánach [1]	Is féidir dul i ngleic leis an tionchar trí ghnáthghníomhaíocht	Mionghortú nach dteastaíonn ach garchabhair uaidh	Tionchar ar bith ar an timpeallacht bhonnlíne. Tionchar áitiúil laistigh de phointe na foinse. Ní theastaíonn téarnamh ar bith	Tionchar dearfach ar sheirbhís nó tosaíocht	Tionchar áitiúil sealadach ar thuairim an phobail

Tábla 6 Maitrís Riosca i Leith Aeráide chun Rioscaí Féideartha Amach Anseo a Shainaithint

CONSEQUENCE	DÓCHÚLACHT				
	ANNAMH [1]	MÍDHÓCHÚIL [2]	FÉIDEARTHA [3]	DÓCHÚIL [4]	BEAGNACH CINNTE [5]
Criticiúil [5]	5	10	15	20	25
Mór [4]	4	8	12	16	20
Measartha [3]	3	6	9	12	15
Beag [2]	2	4	6	8	10
Fánach [1]	1	2	3	4	5

Tábla 7 Maitrís Riosca i leith Athrú Aeráide Bhaile Átha Cliath Theas

LIMISTÉIR THIONCHAIR	RIOSCAÍ AERÁIDE	CUR SÍOS	PARAIMÉADAR	IARMHAIRT	DÓCHÚLACHT	RIOSCA AMACH ANSEO
Príomhbhonneagar agus an Timpeallacht Thógtha	Teagmhais Adhaim-sire	Cuirfidh méaduithe tuartha ar theocht, luasanna gaoithe, tréimhsí fuara agus báisteach brú ar an timpeallacht thógtha, go háirithe ar phríomhbhonneagar (ar nós líonraí leictreachais agus cumarsáide) agus forbairtí cónaithe (is iad na daonraí is leochailí is mó atá i mbaol)	Tréimhsí Fuara	4	3	12
			Tonnta Teasa	2	4	8
			Tréimhsí Tirime	3	5	15
			Báisteach Throm	4	3	12
			Luasanna Gaoithe	5	2	10
	Tuile	Cuirfidh tuile abhann, bháistiúil agus screamhuisce brú breise agus ar an timpeallacht thógtha agus cruthóidh sé riosca breise dó. Beidh gach ceantar sa timpeallacht thógtha thíos leis mar gheall ar an riosca breise seo (gnólachtaí, áiteanna cónaithe, príomhbhonneagar, etc.)	Abhann	5	5	25
			Báistiúil	4	4	16
			Screamhuisce	4	3	12
Iompar	Teagmhais Adhaim-sire	Cuirfidh méaduithe ar luasanna gaoithe, tréimhsí fuara agus báisteach brú ar ghréasán iompair, agus d'fhéadfaí cur isteach ar sheirbhísí iompair i rith drochtheagmhas	Tréimhsí Fuara	5	3	15
			Tonnta Teasa	2	4	8
			Tréimhsí Tirime	2	5	10
			Báisteach Throm	3	3	9
			Luasanna Gaoithe	4	2	8
	Tuile	Déanfaidh méaduithe ar thuile abhann agus bháistiúil díobháil do bhóithre, ar féidir le cur isteach ar sheirbhísí iompair bheith mar chúis leis	Abhann	5	5	25
			Báistiúil	4	4	16
			Screamhuisce	4	3	12
Bithéagsúlacht	Teagmhais Adhaim-sire	Cuirfidh méaduithe tuartha ar theocht, luasanna gaoithe, tréimhsí fuara agus báisteach brú méadaithe ar an mbithéagsúlacht, trí dhíobháil a dhéanamh, caillteanas gnáthóg agus leitheadúlacht speiceas ionrach a mhéadú	Tréimhsí Fuara	5	3	15
			Tonnta Teasa	4	4	16
			Tréimhsí Tirime	4	5	20
			Báisteach Throm	3	3	9
			Luasanna Gaoithe	3	2	6
	Tuile	Is féidir le teagmhais mhéadaitheacha tuilte bheith mar chúis le caillteanas gnáthóg agus díobháil a dhéanamh d'éiceachórais	Abhann	3	5	15
			Báistiúil	2	4	8
			Screamhuisce	2	3	6

LIMISTÉIR THIONCHAIR	RIOSCAÍ AERÁIDE	CUR SÍOS	PARAMÉADAR	IARMHAIRT	DÓCHÚLACHT	RIOSCA AMACH ANSEO
Bainistíocht Dramhaíola	Teagmhais Adhaim-sire	D'fhéadfadh méaduithe tuartha ar theocht, tonnta teasa agus triomaigh an riosca i leith dóiteán a mhéadú i láithreáin líonadh talún agus d'fhéadfaidís leitheadúlacht míolra agus boladh a mhéadú, chomh maith	Tréimhsí Fuaire	2	3	6
			Tonnta Teasa	4	4	16
			Tréimhsí Tirime	4	5	20
			Báisteach Throm	5	3	15
			Luasanna Gaoithe	1	2	2
	Tuile	Méadaíonn tuile ar láithreáin líonadh talún an riosca go ndéanfar uisce dromchla agus screamhuisce a éilliú	Abhann	3	5	15
			Báistiúil	4	4	16
			Screamhuisce	5	3	15
Acmhainní Uisce	Teagmhais Adhaim-sire	Imreoidh méaduithe tuartha ar theocht, tréimhsí fuara agus báisteach tionchar ar shreafaí agus cáilíocht acmhainní uisce. Laghdófar an fháil atá ar acmhainní uisce mar gheall ar mhéaduithe ar theocht agus tréimhsí fuara, agus is féidir le tréimhsí fuara bheith mar chúis le cur isteach ar sheirbhísí uisce	Tréimhsí Fuaire	5	3	15
			Tonnta Teasa	4	4	16
			Tréimhsí Tirime	5	5	25
			Báisteach Throm	5	3	15
			Luasanna Gaoithe	1	2	2
	Tuile	Cuireann méaduithe ar thuile brú breise ar chórais uisce, a bhíonn lonnaithe, de ghnáth, ag an airde is ísle agus a mbíonn baol níos mó rompu i leith tuile, dá bharr.	Abhann	4	5	20
			Báistiúil	4	4	16
			Screamhuisce	5	3	15

AGUISÍN II: ASTAÍOCHTAÍ IOMLÁNA I MBAILE ÁTHA CLIATH THEAS

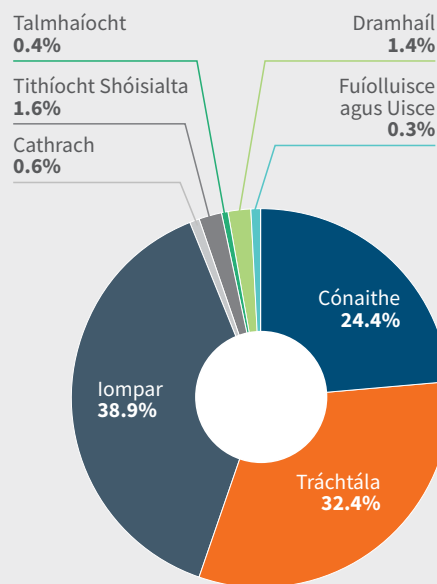
Scrúdaítear sa mhír seo na hastaíochtaí iomlána iarmharacha ó na hearnálacha éagsúla i mBaile Átha Cliath Theas. Is ionann na hastaíochtaí iomlána ó na hearnálacha éagsúla i mBaile Átha Cliath Theas agus 1,877,910 tonna CO₂ coibhéiseach. Ba iad na hearnálacha a tháirg na hastaíochtaí ba mhó na hearnálacha iompair, tráchtála agus cónaithe, agus b'ionann na hastaíochtaí a ghin siad agus 38.9%, 32.4%, agus 24.4% de na hastaíochtaí iomlána, faoi seach, i mBaile Átha Cliath Theas. Ón anailís seo, ba cheart go ndíreodh tionscnaimh laghdaithe fuinnimh agus astaíochtaí go príomha ar na trí earnáil seo.

Léirítear i bhFíor 22 na hastaíochtaí iomlána CO₂ i dtonnaí CO₂ coibhéiseacha de réir earnála agus shaghas an bhreosla. Níor miondealaíodh dramhaíl agus fuíolluisce de réir shaghas an bhreosla, mar gheall go raibh na sonraí a soláthraíodh i dtaobh astaíochtaí.

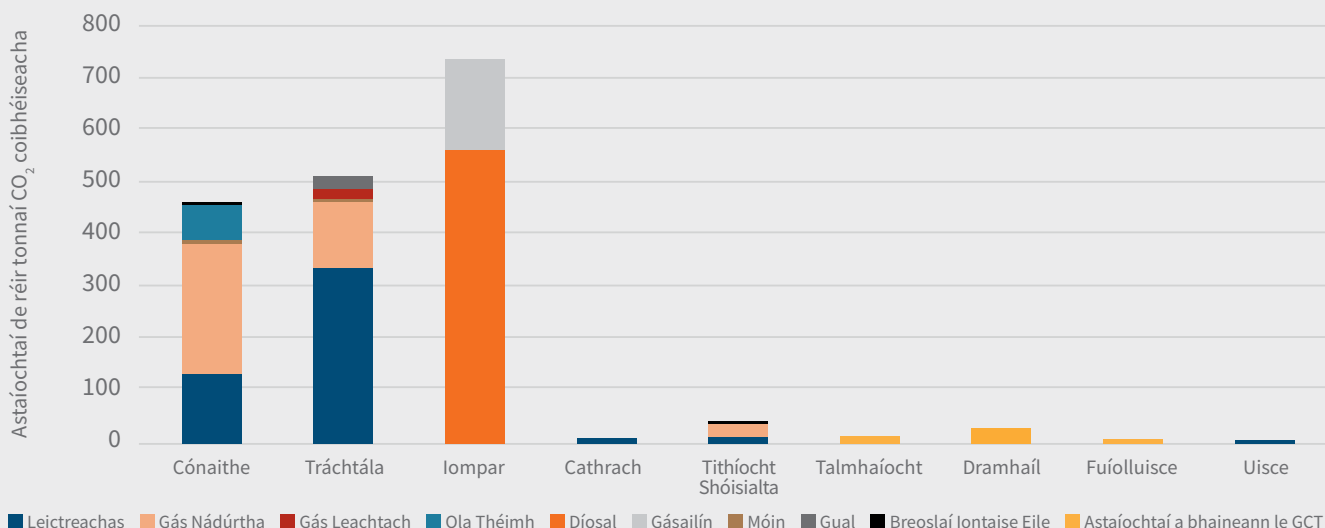
Ón anailís seo, dheimhnigh Codema go n-úsáideann an earnáil tráchtála an leictreachas is mhó i mBaile Átha Cliath Theas, agus is san earnáil seo a bhí na hastaíochtaí ab airde ó leictreachas (69%). D'fhéadfadh gurbh é an líon úsáidí tionsclaíocha i mBaile Átha Cliath Theas a bhfuil éileamh ard ar leictreachas acu, is cúis leis seo.

Bhí na hastaíochtaí CO₂ ab airde san earnáil chónaithe i dtaobh gás nádúrtha, arbh ionann iad agus 63% de na hastaíochtaí iomlána gáis sa Chontae. I dturas an ama, gineadh 99.6% de na hastaíochtaí díosail go léir i mBaile Átha Cliath Theas san earnáil iompair.

Is féidir teacht ar athbhreithniú níos doimhne ar úsáid fuinnimh, astaíochtaí agus modheolaíochtaí Bhaile Átha Cliath Theas don bhonnlíne seo i bhfoilseachán *Tuarascáil Astaíochtaí Bonnínne Bhaile Átha Cliath Theas 2016* de chuid Codema.

Fíor 21 Sciar de na hastaíochtaí iomlána i mBaile Átha Cliath Theas

Fíor 22 Astaíochtaí iomlána i dtonnaí dé-ocsáid charbóin coibhéiseacha in Earnálacha Éagsúla

Tábla 8 Fardal Fuinnimh agus Astaíochtaí 2016 Bhaile Átha Cliath Theas sa Chonradh Méaraí um an Aeráid agus Fuinneamh

EARNÁIL		IDIU DEIRIDH FUINNIMH (MWH)														
		LEICTREACHAS	TEAS/FUACHT	BREOSLAÍ IONTAISE					FUINNIMH IN-ATHNUAITE					GEOITEIR-MEACH	IOMLÁN	
				GÁS INIÚRTHA	GÁS LEACHTACH	OLA THÉIMH	DÍOSAL/OILA GHÁIS	GÁSAILÍN	LIGNÍT	GUAL	BREOSLAÍ IONTAISE EILE	PLANDOLA	BITHBH-REOSLA			BITHMHAIS EILE
FOIRGNIMH, TREALAMH/SAORÁIDÍ AGUS TIONSAIL																
	Foirgnimh, trealamh/saoráidí cathartha	7,056	-	8,007	370	1,534	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16,966
	Foirgnimh, trealamh/saoráidí theasacha (neamhchathartha)	493,798	-	433,337	12,381	371,432	-	-	-	-	-	-	-	42,096	-	34,667
	Foirgnimh chónaithe	300,089	-	1,340,079	3,665	261,456	-	-	131	3,480	9,844	-	1	1,114	-	1,919,859
	Soilsiú poiblí	11,861	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11,861
	Tionscal	226,324	-	203,315	28,098	62,028	-	-	265	60,968	-	-	795	55,136	-	636,931
	Neamh-STA	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	STA (neamh-mholta)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	FO-IOMLÁN	1,039,127	-	1,984,739	44,514	696,451	-	-	397	64,448	9,844	-	797	98,346	-	3,973,328
IOMPAR																
	Flit cathrach	-	-	-	-	-	3,542	105	-	-	-	-	-	-	-	3,647
	Iompar poiblí	1,127	-	-	700	-	785,776	266,945	-	-	-	-	-	-	-	1,054,548
	Iompar príobháideach agus tráchtála	1,864	-	-	1,158	-	1,299,994	441,636	-	-	-	-	-	-	-	1,744,652
	FO-IOMLÁN	2,991	-	-	1,858	-	2,089,311	708,686	-	-	-	-	-	-	-	2,802,847
EILE																
	Talmhaíocht, Foraoiseacht, lascaigh	577	-	-	-	107	5,674	-	-	-	-	-	-	-	-	6,358
	IOMLÁN	1,042,695	-	1,984,739	46,372	696,558	2,094,985	708,686	397	64,448	9,844	-	797	98,346	-	34,667

EARNÁIL	ASTAÍOCHTAÍ CO ₂ [T]										ASTAÍOCHTAÍ CO ₂ [T]						
	LEICTREACHAS	TEAS/FUACHT	BREOSLAÍ IONTAISE					FUINNIMH IN-ATHNUAITE					IOMLÁN				
			GÁS INIÚRTHA	GÁS LEACHTACH	OLA THEIMH	DÍOSAL/OILA GHÁIS	GÁSAILÍN	LIGNÍT	GUAL	BREOSLAÍ IONTAISE EILE	PLANDOLA	BITHBH-REOSLA		BITHMHAIS EILE	TEIRMEACH GRIANTEASA	GEOITEIR-MEACH	
FOIRGNIMH, TREALAMH/SAORÁIDÍ AGUS TIONSAIL																	
Foirgnimh, trealamh/saoráidí cathartha	3,299	-	1,639	85	401	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5,423
Foirgnimh, trealamh/saoráidí theasacha (neamhchathartha)	230,851	-	88,704	2,839	95,458	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	417,852
Foirgnimh chónaithe	140,292	-	274,314	839	67,194	-	-	-	47	1,187	2,598	-	-	-	-	-	486,470
Soilsiú poiblí	5,545	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5,545
Tionscal	105,807	-	41,619	6,443	15,941	-	-	-	94	20,766	-	-	-	-	-	-	190,670
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
FO-IOMLÁN	485,792	-	406,276	10,194	178,988	-	-	-	141	21,977	2,598	-	-	-	-	-	1,105,959
IOMPAR																	
Flít cathrach	-	-	-	-	-	-	935	26	-	-	-	-	-	-	-	-	962
Iompar poiblí	527	-	-	160	-	-	207,445	67,270	-	-	-	-	-	-	-	-	275,402
Iompar príobháideach agus tráchtála	872	-	-	265	-	-	343,198	111,292	-	-	-	-	-	-	-	-	455,627
FO-IOMLÁN	1,398	-	-	426	-	-	551,578	178,589	-	-	-	-	-	-	-	-	731,991
EILE																	

EILE NACH MBAINNEANN LE FUINNEAMH																	
Bainistíocht dramhaíola																	26,530
Bainistíocht fuíolluisce																	6,411
Eile nach mbaineann le fuinneamh (Astaíochtaí Talmhaíochta GHG)																	5,228
IOMLÁN		487,460	-	406,276	10,619	179,015	553,076	178,589	141	21,977	2,598	-	-	-	-	-	1,877,914

AGUISÍN III: BEARTA MONATÓIREACHTA MEASÚNACHT STRAITÉISEACH TIMPEALLACHTA

Tábla 9 Bearta Monatóireachta MST

ÁBHAR MST	CUSPÓIRÍ STRAITÉISEACHA COMHSHAOIL	TÁSCAIRE	SPRIOC	FOINSÍ SONRAÍ
Bithéagsúlacht, Flóra agus Fána	Caillteanas gnáthóg, gnéithe geolaíocha, speiceas nó a n-acmhainní cothaitheacha a sheachaint i suíomhanna ainmnithe éiceolaíochta	Céatadán na ngnáthóg ábhartha a cailleadh mar thoradh ar an PGAA a chur i bhfeidhm	Níor cailleadh gnáthóga ábhartha, speicis ná a n-acmhainní cothaitheacha ar bith i suíomhanna ainmnithe éiceolaíochta mar thoradh ar an PGAA a chur i bhfeidhm	Suíomhanna ainmnithe éiceolaíochta a léarscáiliú, Léarscáiliú CORINE, Taifid na Seirbhíse Páirceanna Náisiúnta agus Fiadhúlra agus Próisis Bhainistíochta Forbartha in CCBÁCT
	Drochthionchar suntasach a sheachaint, tionchar díreach, carnach agus indíreach ina measc, ar ghnáthóga, gnéithe geolaíocha, speicis nó a n-acmhainní cothaitheacha i suíomhanna ainmnithe éiceolaíochta ag forbairt laistigh de nó taobh leis na suíomhanna seo	An líon drochthionchar suntasach a sheachaint, tionchar díreach, carnach agus indíreach ina measc, ar ghnáthóga ábhartha, gnéithe geolaíocha, speicis nó a n-acmhainní cothaitheacha i suíomhanna ainmnithe éiceolaíochta ag forbairt laistigh de nó taobh leis na suíomhanna seo mar thoradh ar an PGAA a chur i bhfeidhm	Drochthionchar suntasach ar bith, tionchar díreach, carnach agus indíreach ina measc, ar ghnáthóga ábhartha, gnéithe geolaíocha, speicis nó a n-acmhainní cothaitheacha i suíomhanna ainmnithe éiceolaíochta ag forbairt laistigh de nó taobh leis na suíomhanna seo mar thoradh ar an PGAA a chur i bhfeidhm	Suíomhanna ainmnithe éiceolaíochta a léarscáiliú Próisis Bhainistíochta Forbartha in CCBÁCT agus Comhairliúchán leis an tSeirbhís Páirceanna Náisiúnta agus Fiadhúlra Bunléarscáiliú conairí éiceolaíochta ,
	Líonra éiceolaíochta, nó codanna díobh, a sholáthraíonn nascacht thábhachtach idir limistéir bithéagsúlachta áitiúla a chothú, a fheabhsú nó – sa chás gur cuí – a gcaillteanas a chosc	Limistéar Líonra Bithéagsúlachta (Príomhchonairí éiceolaíochta an Chontae a cailleadh gan mhaolú) An céatadán de nascacht fheidhmeach a cailleadh gan réiteach mar thoradh ar fhorbairt a ndéantar soláthar di sa PGAA	Nascacht éiceolaíochta ar bith curtha ar fáil ag príomhchonairí éiceolaíochta an cheantair a chaillfear gan mhaolú mar thoradh ar an PGAA a chur i bhfeidhm Ní chaillfear aon líonraí tábhachtacha éiceolaíochta, nó codanna díobh, a chuireann nascacht fheidhmeach ar fáil gan mhaolú mar thoradh ar an PGAA a chur i bhfeidhm	Léarscáiliú CORINE agus Próisis Bhainistíochta Forbartha in CCBÁCT
An Daonra agus Sláinte Daoine Torann	Sláinte daoine a chosaint ó ghuaiseacha nó núiseanna mar thoradh ar thrácht agus úsáidí neamh-chomhoiriúnacha talún, go háirithe truailliú torainn agus solais	Líon na n-ócáidí a sáraíodh teorainneacha Ábhar Cáithníneach ¹⁰ ag na stáisiúin Mhonatóireachta Aeir is gaire do thailte an PGAA ⁽¹⁾ Líon na ngearán ón PGAA maidir le torann, solas agus cáilíocht an aeir	An líon daoine atá nochta do thorann trácht agus leibhéal cháilíochta an aeir a laghdú a chuireann an tsláinte agus caighdeán na beatha i mbaol	Comhairle Contae Bhaile Átha Cliath Theas, an GCC
Cáilíocht an Aeir agus Torann	Truailliú aeir, torainn agus solais a íoslaghdú, nuair is féidir	Líon na mbearta um truailliú aeir, torainn agus solais, i ngach céim ina measc (is féidir leo a bheith i gcomhréir le bearta bonneagair ghlais)	Bearta um truailliú aeir, torainn agus solais a dearadh isteach sa PGAA	Comhairle Contae Bhaile Átha Cliath Theas
Uisce	Cáilíocht aibhneacha, lochanna agus uisce dromchla a choimeád agus a fheabhsú, sa chás gur féidir	Rátáil Cáilíochta Bithí Q-Luach) agus measúnú riosca	Rátáil cáilíochta bithí Q4 a choimeád, ar aon dul leis na riachtanais chun dea-stádas uisce a bhaint amach faoin gCreat-Treoir Uisce faoi 2027 Feabhas a chur ar rátálacha cáilíochta bithí, sa chás gur féidir, aníos go dtí Q5	An Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil Faoi mar a luaitear faoi Mhír 2.3.1, b'fhéidir nach mbeidh sonraí ar fáil don táscaire seo nuair a bhíonn an measúnú monatóireachta á ullmhú
	Truailliú agus éilliú screamhuisce a chosc	Caighdeáin Cháilíochta agus Luachanna Tairisí Screamhuisce faoi Threoir 2006/118/CE	Caighdeáin Cháilíochta agus Luachanna Tairisí Screamhuisce faoi Threoir 2006/118/CE a chomhlíonadh	CCBÁCT Uisce Éireann An GCC

¹ Faoi láthair tá an stáisiún monatóireachta ar chaighdeán an aeir is gaire i dTamlacht

ÁBHAR MST	CUSPÓIRÍ STRAITÉISEACHA COMHSHAOIL	TÁSCAIRE	SPRIOC	FOINSÍ SONRAÍ
Uisce	Forbairt a chosc ar thailte a chruthaíonn riosca suntasach tuilte, nó is dóchúil a chruthóidh amach anseo	An Measúnú Riosca Straitéiseach i gCás Tuilte don PGAA a chur i bhfeidhm agus monatóireacht a dhéanamh air	Teagmhais shuntasacha tuilte ar bith bainteach le gníomhaíochtaí forbartha an PGAA	An Próiseas Bainistíochta Forbartha i gComhairle Contae Bhaile Átha Cliath Theas
Ithir agus Geolaíocht	Acmhainní ithreach a chaomhnú, sa chás gur féidir	Limistéar talún úrnua arna fhorbairt Líon na suíomhanna éillithe arna sainaitint agus réiteach Méid na dramhaíola arna athchúrsáil agus an méid dramhaíola a tugadh a fhad le líonadh talún	S1ii: An méid tailte úrnua a fhorbraítear a laghdú faoi réir Chuspóirí an PGAA Spriocanna náisiúnta agus AE a bhaint amach maidir le dramhaíl chathartha a athchúrsáil agus gan é a thabhairt a fhad le líonadh talún	An Próiseas Bainistíochta Forbartha in CCBÁCT Rannóg Seirbhísí Comhshaoil CCBÁCT An Tuarascáil Bhliantúil ó Rannóg Seirbhísí Comhshaoil CCBÁCT ar Eascairtí Dramhaíl Bhliantúla
Sócmhainní Ábhartha	Cáilíocht soláthairtí uisce óil a choimeád agus a fheabhsú	Caighdeán cháilíochta an uisce óil, (Paraiméadair Mhicribhitheolaíocha, Cheimiceacha agus Tháscaire)	Cáilíocht an uisce óil a choimeád agus a fheabhsú i gContae Bhaile Átha Cliath Theas chun riachtanais Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Uisce Óil), 2000 a chomhlíonadh	CCBÁCT Uisce Éireann An GCC
	Freastal ar fhorbairt nua faoin PGAA leis an gcóireáil chuí fuíolluisce	Clár Chéimnithe an PGAA	Teastaíonn córais chuí fuíolluisce ó gach forbairt nua	CCBÁCT Uisce Éireann An GCC
	Brath ar ghluaisteáin a laghdú laistigh den PGAA trí, i measc rudaí eile, aistriú córa iompair a spreagadh ó ghluaisteáin go dtí foirmeacha níos inbhuanaithe d'iompar poiblí agus forbairt a spreagadh nach mbraithfidh ar iompar príobháideach	Méid na bhforbairtí a tógadh laistigh de thailte an PGAA a bhfreastalaíonn iompar poiblí ardchaighdeáin orthu Céatadán an daonra laistigh de thailte an PGAA a thaistealaíonn chuig an obair nó an scoil ar iompar poiblí nó ar mhodhanna neamh-mheicniúla	Méadú ar an gcéatadán den daonra laistigh den Chontae a thaistealaíonn chuig an obair nó an scoil ar iompar poiblí nó ar mhodhanna neamh-mheicniúla Laghdú ar an meánfhad a thaistealaítear chuig an obair nó an scoil i measc dhaonra an Chontae	CCBÁCT Daonáireamh an POS
	Táirgeadh dramhaíola a íoslaghdú agus an méid dramhaíola a thugtar a fhad le líonadh talún a laghdú agus cleachtais inbhuanaithe bhainistíochta dramhaíola a oibriú	Méid na dramhaíola a dhéantar a athchúrsáil agus méid na dramhaíola a thugtar a fhad le líonadh talún	Spriocanna náisiúnta agus AE a baint maidir le dramhaíl chathartha a athchúrsáil agus gan é a thabhairt a fhad le líonadh talún	An Próiseas Bainistíochta Forbartha in CCBÁCT Rannóg Seirbhísí Comhshaoil CCBÁCT An Tuarascáil Bhliantúil ó Rannóg Seirbhísí Comhshaoil CCBÁCT ar Eascairtí Dramhaíl Bhliantúla
Oidhreacht Chultúrtha	Oidhreacht seandálaíochta Bhaile Átha Cliath Theas a chosaint maidir le hiontrálacha ar an Taifead ar Shéadchomharthaí agus Áiteanna – Criosanna Féideartha Seandálaíochta ina measc – agus comhthéacs an mhéid thuas laistigh den tírdhreach máguaird, sa chás gur cuí	Cosaint a dhéanamh ar an gcéatadán na n-iontrálacha chuig an Taifead ar Shéadchomharthaí agus Áiteanna – Criosanna Féideartha Seandálaíochta ina measc (agus comhthéacs an mhéid thuas laistigh den tírdhreach máguaird, sa chás gur cuí) Líon na suirbhéanna seandálaíochta a theastaíonn mar chuid d'iarrais pleanála Baineann coinníollacha le ceadanna maidir le monatóireacht seandálaíochta i rith tochailtí	Iontrálacha a chosaint chuig an Taifead ar Shéadchomharthaí agus Áiteanna – Criosanna Féideartha Seandálaíochta ina measc (agus comhthéacs an mhéid thuas laistigh den tírdhreach máguaird, sa chás gur cuí) Acmhainní seandálaíochta nach bhfuiltear eolach orthu a chosaint laistigh de limistéar an PGAA	Rialú Forbartha CCBÁCT

ÁBHAR MST	CUSPÓIRÍ STRAITÉISEACHA COMHSHAOIL	TÁSCAIRE	SPRIOC	FOINSÍ SONRAÍ
Oidhreacht Chultúrtha	Chun sainspéis agus tréithe oidhreacht ailtireachta thailte an PGAA a chaomhnú agus a chosaint maidir le hiontrálacha chuig an Taifead ar Dhéanmhais Chosanta, an Limistéar Caomhantais Ailtireachta agus a gcomhthéacs laistigh den tírdhreach máguaird, sa chás gurb íomchuí	Céatadán na n-iontrálacha chuig an Taifead ar Dhéanmhais Chosanta (agus/nó a gcomhthéacs laistigh den tírdhreach máguaird, sa chás gurb íomchuí) a rinneadh a chosaint Líon na suirbhéanna ar bhail ailtireachta a bhaineann le hiarratais pleanála	Iontrálacha chuig an Taifead ar Dhéanmhais Chosanta (agus/nó a gcomhthéacs laistigh den tírdhreach máguaird, sa chás gurb íomchuí) a chosaint Struchtúir agus gnéithe oidhreacht ailtireachta a athchóiriú agus a athúsáid	CCBÁCT
Tírdhreach	An tírdhreach, gnéithe tírdhreacha agus bealaí scéimhe ainmnithe a chosaint agus a sheachaint drochthionchair shuntasacha a imirt orthu; go háirithe maidir le limistéir ardtaitneamhachta	Mórtas áite agus comhleanúnachas/léirthiscint a léiriú ar shuíomh agus comhthéacs foriomlán an PGAA Líon na n-iarratas forbartha a bhfuil pleananna tírdhreacha agus gnáthóige agus Ráitis Dearaidh acu An méid talún a leithdháiltear ar bhearta sealadacha glasaith	Mórtas áite a chruthú i ngach céim forbartha a bhaineann leis an PGAA	CCBÁCT
Athrú Aeráide agus Fuinneamh	Oiriúnú d'athrú aeráide a chomhcheangal le próiseas an PGAA	An líon bearta SuDS a chuirtear san áireamh agus a fhorbraítear mar chuid den PGAA Líon/méid na gcrann breise a chuirtear mar chuid d'iarratais	Bonneagar comhtháite gorm agus glas tríd an PGAA	CCBÁCT
Idirchaidreamh	Sláinte dhaoine, éiceachóras agus phróisis nádúrtha a choimeád agus a fheabhsú. Iarracht ghníomhach a dhéanamh chun deiseanna a chomhtháthú chun an timpeallacht a fheabhsú fad a oiriúnaítear d'athrú aeráide	Bearta Bonneagair Ghoirm agus Ghlais arna gcur i bhfeidhm i rith shaolré an phlean. Líon gnéithe bonneagair Ghoirm curtha san áireamh i bhforbairt	Bearta bonneagair ghoirm agus ghlaire a chomhtháthú, in iarratais pleanála fhaofa ina measc laistigh de Chomhairle Cathrach Bhaile Átha Cliath, SuDS, bogaigh chomhtháite, fála sceach, scéim um chur crann dúchasach ina measc	CCBÁCT

TAGAIRTÍ

1. Rialtas na hÉireann. An tAcht um Ghníomhú Aeráide agus Forbairt Ísealcharbóin, 2015. Ar fáil ó: <http://www.irishstatutebook.ie/eli/2015/act/46/enacted/en/pdf>
2. An Roinn Cumarsáide, Gníomhaithe ar son na hAeráide agus Comhshaoil. An Plean Náisiúnta Maolaithe. 2017. Ar fáil ó: https://www.dccae.gov.ie/documents/National_Plean_Maolaithe_2017.pdf
3. An Roinn Cumarsáide, Gníomhaithe ar son na hAeráide agus Comhshaoil. Creat Oiriúnaithe Náisiúnta 2018. Ar fáil ó: https://www.dccae.gov.ie/documents/National_Adaptation_Framework.pdf
4. An Roinn Tithíochta, Pleanála agus Rialtais Áitiúil. Tionscadal Éireann 2040 - An Creat Pleanála Náisiúnta. 2018. Ar fáil ó: <http://npf.ie/wp-content/uploads/Project-Ireland-2040-NPF.pdf>
5. An Roinn Cumarsáide, Gníomhaithe ar son na hAeráide agus Comhshaoil. Treoirínte maidir le Straitéis Oiriúnaithe a Fhorbairt d'Údarás Áitiúla 2018. Ar fáil ó: <https://www.dccae.gov.ie/en-ie/climate-action/publications/Documents/14/LA%20Adaptation%20Guidelines.pdf>
6. An PIRAA. Tuarascáil Speisialta ar Théamh Domhanda 1.5 °C - Achoimre don Lucht Déanta Beartais. 2018. Ar fáil ó: http://report.ipcc.ch/sr15/pdf/sr15_spm_final.pdf
7. Eagraíocht Mheitreolaíochta an Domhain. Staid na hAeráide in 2017 – Adhairsir agus Ardtionchar [an tIdirlíon]. Ar fáil ó: <https://public.wmo.int/en/media/press-release/state-of-climate-2017---extreme-weather-and-high-impacts>
8. Na Náisiúin Aontaithe. Clár Forbartha na Náisiún Aontaithe [an tIdirlíon]. Ar fáil ó: <http://www.undp.org/content/undp/en/home/sustainable-development-goals.html>
9. An Roinn Cumarsáide, Gníomhaithe ar son na hAeráide agus Comhshaoil. Plean Náisiúnta um Chur i bhFeidhm na Spriocanna Forbartha Inbhuanaithe 2018-2020. 2018. Ar fáil ó: <https://www.dccae.gov.ie/documents/DCCAE-National-Implement-Plan.pdf>
10. An Fóram Eacnamaíoch Domhanda. Tuarascáil ar Rioscaí Domhanda 2017. An 12ú hEagrán. 2017. Ar fáil ag: http://www3.weforum.org/docs/GRR17_Report_web.pdf
11. ICLEI. ICLEI Próiseas na gCúig Gharspiorc [an tIdirlíon]. Ar fáil ó: <http://archive.iclei.org/index.php?id=810>
12. An Coimisiún Eorpach. Baraiméadar Speisialta Eorpach 479 Todhchaí na hEorpa – Athrú Aeráide. 2018. Ar fáil ó: <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/survey/getsurveydetail/instruments/special/surveyky/2217>
13. Tionól na Saoránach. An Tríú Tuarascáil agus Moltaí Thionól na Saoránach: Conas is féidir leis an Stát Ceannaire a dhéanamh d'Éirinn i dtaobh Athrú Aeráide a Chomhrac. 2018. Ar fáil ó: <https://www.citizensassembly.ie/en/How-the-State-can-make-Ireland-a-leader-in-tackling-climate-change/Final-Report-on-how-the-State-can-make-Ireland-a-leader-in-tackling-climate-change/Climate-Change-Report-Final.pdf>
14. An Phríomh-Oifig Staidrimh. Daonáireamh 2016 [an tIdirlíon]. Ar fáil ó: <https://www.cso.ie/en/census/census2016reports/>
15. Met Éireann. Met Éireann - Mórtheagmhais [an tIdirlíon]. Ar fáil ó: <http://www.met.ie/climate-ireland/major-events.asp>
16. Met Éireann. Aeráid na hÉireann [an tIdirlíon]. Ar fáil ó: <http://www.met.ie/climate-ireland/climate-of-ireland.asp>
17. Aeráid na hÉireann [an tIdirlíon]. Ar fáil ó: <https://www.climateireland.ie/#/>
18. An GCC. Ensemble réamh-mheastacháin ar shamhail aeráide réigiúnaí d'Éirinn. 2015. Ar fáil ó: http://www.epa.ie/pubs/reports/research/climate/EPA%20159_Ensemble%20of%20regional%20climate%20model%20projections%20for%20Ireland.pdf
19. Walsh S, Dwyer N. Gaoth Dhromchla, sa GCC. Stádas Aeráid na hÉireann. 2012. Ar fáil ó: https://www.climateireland.ie/web_resource/resources/status-rep/Surface-Wind.pdf
20. Carter JG, Cavan G, Connelly A, Guy S, Handley J, Kazmierczak A. Climate Change and the City: Building Capacity for Urban Adaptation. Progress in Planning. 95:1–66. 2015. Ar fáil ó: <http://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S0305900614000397>
21. Campbell-Lendrum D, Corvala C. Climate Change and Developing-Country Cities: Implications For Environmental Health and Equity. Sláinte Uirbeach. 84(1):109–17. 2007.
22. Hunt A, Watkiss P. Climate Change Impacts and Adaptation in Cities: A Review of the Literature. Athrú Aeráide. 104(1):13–49. 2011. Ar fáil ó: <https://doi.org/10.1007/s10584-010-9975-6>
23. An GCC. Timpeallacht na hÉireann 2008. 2008. Ar fáil ó: <http://www.epa.ie/pubs/reports/indicators/irlenv/>
24. An Grúpa Stiúrtha Náisiúnta um Bainistíocht Mór-Éigeandála. Creat um Bainistíocht Mór-Éigeandála. 2006. Ar fáil ó: <http://mem.ie/wp-content/uploads/2015/05/A-Framework-For-Major-Emergency-Management.pdf>
25. Comhairle Contae Bhaile Átha Cliath Theas. Plean Mór-Éigeandála. 2016. Ar fáil ó: <https://www.sdcc.ie/en/services/our-council/policies-and-plans/major-emergency-plan/>
26. An tAontas Idirnáisiúnta um Chaomhnú an Dúlra [an tIdirlíon]. Available from: <https://www.iucn.org/>
27. Brennan M, Mills G, Ningal T. Staidéar ar Bhrat Crann Bhaile Átha Cliath. 2017. Ar fáil ó: https://www.researchgate.net/profile/Michael_Brennan/publication/316441902_Dublin_Tree_Canopy_Study_Final_Report/links/58fe8cc7a6fdcc8ed50c85bc/Dublin-Tree-Canopy-Study-Final-Report.pdf

28. An Coimisiún Eorpach. Treoirlínte Neamhpháipéir do Bhainisteoirí Tionscadail: Infheistíochtaí Leochaileacha a dhéanamh Seasmhach ó Thaobh na hAeráide [an tIdirlíon]. Ar fáil ó: <https://climate-adapt.eea.europa.eu/metadata/guidances/non-paper-guidelines-for-project-managers-making-vulnerable-investments-climate-resilient/guidelines-for-project-managers.pdf>
27. Brennan M, Mills G, Ningal T. Dublin Tree Canopy Study. 2017. Available from: https://www.researchgate.net/profile/Michael_Brennan/publication/316441902_Dublin_Tree_Canopy_Study_Final_Report/links/58fe8cc7a6fdcc8ed50c85bc/Dublin-Tree-Canopy-Study-Final-Report.pdf
28. European Commission. Non-paper Guidelines for Project Managers: Making Vulnerable Investments Climate Resilient [Internet]. Available from: <https://climate-adapt.eea.europa.eu/metadata/guidances/non-paper-guidelines-for-project-managers-making-vulnerable-investments-climate-resilient/guidelines-for-project-managers-making-vulnerable-investments-climate-resilient/guidelines-for-project-managers.pdf>

TÁBLA FÍORACHA

Fíor 1	Samplaí de roinnt Réitigh Mhaolaithe agus Oiriúnaithe agus a nAistrithe
Fíor 2	Comhthéacs Institiúide agus Beartais
Fíor 3	Cur Chuige Cúig Gharspíoc an CITCÁ, arna oiriúnú do Chomhthéacs Bhaile Átha Cliath
Fíor 4	Amlíne na dTeagmhais Mór Aeráide i mBaile Átha Cliath
Fíor 5	Báisteach Bhliantúil (1941-2010)
Fíor 6	Meánteocht Aer Dromchla (1900-2011)
Fíor 7	Treochtaí Gaoithe Aerfort Bhaile Átha Cliath (1944-2010)
Fíor 8	Méideanna Tuile Abhann an Phoitéil
Fíor 9	Méideanna Tuile Abhann Bhaile Átha Cliath Theas
Fíor 10	Meándlúsanna Ábhair Cháithnínigh Bhliantúil 2.5 (Mínábhar Cáithnínigh) ag Stáisiúin Aonair in 2016
Fíor 11	Meándlúsanna Ábhair Cháithnínigh Bhliantúil 10 ag Stáisiúin Aonair in 2016
Fíor 12	Meándlúsanna NO ₂ Bhliantúil (Dé-ocsaíd Nítrigine) ag Stáisiúin Mhonatóireachta Aonair in 2016
Fíor 13	Struchtúir le haghaidh Cur i bhFeidhm
Fíor 14	Rialú Údaráis Áitiúil ar Acmhainní
Fíor 15	Úsáideoirí Móra Fuinnimh
Fíor 16	Feidhmíocht Fuinnimh Bhliantúil CCBÁCT i gComparáid leis an tSraith Imeachtaí is Cúis le Toradh 33%
Fíor 17	Astaíochtaí CCBÁCT 2009-2017, le Sraith Imeachtaí is Cúis leis an Sprioc chun Laghdú 40% a bhaint amach faoi 2030
Fíor 18	Aonaid Tithíochta Sóisialta CCBÁCT de réir Tréimhse Tógála agus Rátáil TFF, de réir 2016
Fíor 19	Astaíochtaí Iomlána Gáis Cheaptha Teasa do Bhaile Átha Cliath Theas in aghaidh na hEarnála
Fíor 20	An Plean Gníomhaíochta a Shamhlú
Fíor 21	Sciár de na hAstaíochtaí Iomlána i mBaile Átha Cliath Theas
Fíor 22	Astaíochtaí Iomlána i dtonnaí dé-ocsaíd charbóin coibhéiseacha in Earnálacha Éagsúla

TÁBLA NA dTÁBLAÍ

Tábla 1	Teagmhais Mhóra Aeráide i mBaile Átha Cliath
Tábla 2	Tuar ar Athróga Aeráide: Léargas Ginearálta 30 Bliain
Tábla 3	Maitrís Riosca Teagmhais Adhaimsire
Tábla 4	Maitrís Riosca Tuile
Tábla 5	Maitrís Scórála Iarmharta
Tábla 6	Maitrís Riosca i leith Aeráide chun Rioscaí Féideartha Amach Anseo a Shainaithint
Tábla 7	Maitrís Riosca i leith Athrú Aeráide Bhaile Átha Cliath Theas
Tábla 8	Fardal Fuinnimh agus Astaíochtaí 2016 Bhaile Átha Cliath Theas sa Chonradh Méaraí um an Aeráid agus Fuinneamh
Tábla 9	Bearta Monatóireachta MST

GIORRÚCHÁIN

AC	Aonocsaíd Charbóin	NO₂	Dé-Ocsaíd Nítrigine
AE	An tAontas Eorpach	NO_x	Ocsaíd de Nítrigin
AÉFS	Anailís Éilimh ar Fhuinneamh Spásúil	nZEB	Foirgneamh beagnach nach mór Neodrach ó thaobh Fuinnimh
BMÉ	Bainistíocht Mór-Éigeandála	OOP	Oifig na nOibreacha Poiblí
BMRCTD	Measúnú Riosca agus Bainistíocht i gCás Tuilte Dobharcheantair	ORGA	Oifig Réigiúnach um Ghníomhú ar son na hAeráide
CBS	Coiste Beartais Straitéisigh	PÁEP	Plean Áitiúil Eacnamaíochta agus Pobail
CCBÁCT	Comhairle Contae Bhaile Átha Cliath Theas	PBRT	Plean Bainistíochta Riosca i gCás Tuilte
CFF	Conradh Feidhmíochta Fuinnimh	PBRTBD	Plean Bainistíochta Riosca i gCás Tuilte atá Bunaithe i nDobharcheantar
CFNA	Clár Forbartha na Náisiún Aontaithe	PGF	Príomhghníomhaireacht Freagartha
CFS	Crios Forbartha Straitéisí	PGAA	Plean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide
CGA	Ciste um Ghníomhú ar son na hAeráide	PGAFI	Plean um Ghníomhú ar son na hAeráide agus Fuinneamh Inbhuanaithe
CITCÁ	An Chomhairle Idirnáisiúnta um Thionscnaimh Comhshaoil Áitiúla	PGFI	Plean Gníomhaíochta Fuinnimh Inmharthana
CMCAC	Clár Monatóireachta ar Cháilíocht an Aeir Chomhthimpeallaigh	PGFIAN	Plean Gníomhaíochta Fuinnimh In-Athnuaite Náisiúnta
CO₂	Dé-Ocsaíd Charbóin	PGNÉF	Plean Gníomhaíochta Náisiúnta um Éifeachtúlacht Fuinnimh
CO₂ coibhéiseach	Dé-Ocsaíd Charbóin Choibhéiseach	PIRAA	An Painéal Idir-Rialtasach ar Athrú Aeráide
CON	Creat Oiriúnaithe Náisiúnta	PM_{2.5}	Ábhar Mín Cáithnínach
CP	Comhdháil na bPáirtithe	PM₁₀	Ábhar Cáithnínach
CPN	Creat Pleanála Náisiúnta	PNGA	Plé Náisiúnta ar Ghníomhú ar son na hAeráide
CTU	An Creat-Treoir Uisce	PNM	Plean Náisiúnta Maolaithe
DFT	Deimhnithe Fuinnimh Taispeána	PSÉ	Príomhsheirbhís Éigeandála
DTSB	Dóchúlacht Teagmhais/Sáraithe Bhliantúil	PTF	Príomhtháscaire Feidhmíochta
EMD	An Eagraíocht Mheitreolaíochta Dhomhanda GCC An Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil	RCGAC	An Roinn Cumarsáide, Gníomhaithe ar son na hAeráide agus Comhshaoil
FBG	Foireann Bhainistíochta Géarchéime	RFF	Rátáil Fuinnimh Foirgnimh
FCC	Feachtas Conscious Cup	RITS	An Roinn Iompair, Turasóireachta agus Spóirt
FV	Fótavoltach	RTBM	An Roinn Talmhaíochta, Bia agus Mara
GCT	Gás Ceaptha Teasa	RTPPRÁ	An Roinn Tithíochta, Pleanála, Pobail agus Rialtais Áitiúil
GLAS	An Scéim Ghlas do Thimpeallacht na Talmhaíochta ar Bheagán Carbóin	RTU	Rialú Tráchtá Uirbigh
GWh	Gigeavatuair	SCOOT	Teicníc Optamaithe Seach-Churtha Timthrialla Deighilte
IRAÉ	Institiúid Ríoga Ailtirí na hÉireann	An SEAI	Údarás Fuinnimh Inmharthana na hÉireann
KM	Ciliméadar	SO₂	Dé-Ocsaíd Sulfair
LCÚÁ	Líonra Coisc Údaráis Áitiúil	STA	Scéim Trádála Astaíochtaí
LDBSU	Lámhleabhar Dearaidh do Bhóithre agus Sráideanna Uirbeacha	SuDS	Córais Draenála Uirbí Inbhuanaithe
M agus T	Monatóireacht agus Tuairisciú	T, T agus F	Taighde, Taispeáint agus Forbairt
MCBÁC	Mórchéantar Bhaile Átha Cliath	TMO	Tástáil i leith Measúnú Oiriúnachta
MLB	Mórlána Bus	TNGB	Taighde ar Nuálaíocht Ghnólachtaí Beaga
MOVA	Gníomhrú Feithiclí Micreaphróiseálaí-Oibrithe	tCO₂	Tonnaí Dé-Ocsaíd Charbóin
MST	Measúnacht Straitéiseach Timpeallachta	ÚÁ BÁC	Údaráis Áitiúla Bhaile Átha Cliath
MTC	Measúnú ar an Tionchar ar an gComhshaoil	UCD	An Coláiste Ollscoile, Baile Átha Cliath
MWh	Meigeavatuair	ÚMF	Úsáideoir Mór Fuinnimh
		ÚNI	An tÚdarás Náisiúnta Iompair
		VOICE	Voice of Irish Concern for the Environment

